

รัฐศาสตร์พิจารณา ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีที่ 7 ฉบับที่ 14 กรกฎาคม - ธันวาคม 2563

Political Science Critique, Centre of Politics, Social and Area Studies,
Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.

Vol. 7 No. 14 July - December 2020

ISSN : 2697-598X

ปีที่พิมพ์ : ธันวาคม 2563

Year : December 2020

© 2019 by Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty
of Political Science, Ramkhamhaeng University.

พิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา- มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2563.

1.วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา. I. ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา,
เจ้าของ. II. ชื่อเรื่อง.

ISSN 2697-598X

รัฐศาสตร์พิจารณา ศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการ จากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาเกี่ยวกับสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การเมืองการปกครอง และเอเชียศึกษาในกรอบอาณาบริเวณศึกษา (Area study) วารสารเอเชียพิจารณาใช้การกลั่นกรองบทความก่อนลงตีพิมพ์แบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind Peer Review) โดยแต่ละบทความต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน วารสารเอเชียพิจารณาจัดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ (ม.ค.-มิ.ย. และ ก.ค.-ธ.ค.)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการในสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง บริหารรัฐกิจ นโยบายสาธารณะ โดยมีอาณาบริเวณ (Area study) อยู่ในภูมิภาคเอเชีย

2. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิผลิตผลงานทางวิชาการเผยแพร่ต่อสาธารณชนในรูปแบบบทความทางวิชาการและบทพิจารณาหนังสือ

3. เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และนักวิจัย

4. เป็นเอกสารประกอบการเรียน การสอนในระดับอุดมศึกษา

ข้อความและบทความในวารสารฉบับนี้เป็นแนวความคิดของผู้เขียน การตีพิมพ์บทความเข้าเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการและมหาวิทยาลัยรามคำแหง

รัฐศาสตร์พิจารณา ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา
Political Science Critique, Centre of Politics, Social and
Area Studies,
ปีที่ 7 ฉบับที่ 14 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2563)
ISSN 2697-598X

เจ้าของ ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ บุญเหลือ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการประจำฉบับ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ โชะเฮง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กองบรรณาธิการ

ภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.โคริน เฟื่องเกษม คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ สำนักวิชารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ทองเผือก คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

รองศาสตราจารย์ ดร.วรารักษ์ เฉลิมพันธุ์ศักดิ์ สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษอริ ยี่หะมะ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกริช สังขมณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นรเศรษฐ์ เจียมจิโรจน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ เศรษฐมาลินี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ แสงทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานะชัย อารีย์

อาจารย์ ดร.กรวิทย์ เกาะกลาง

ภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ศุภผล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มูฮัมหมัดอิลยาส หน้้าปริง
อาจารย์ ดร.เกรียงชัย ปิงประวดี
อาจารย์ ดร.กานต์ บุญยะกาญจน์
อาจารย์ ดร. วุฒิพล วุฒิวงษ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
สถาบันศาสนา วัฒนธรรมและสันติภาพ
และหัวหน้าสาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยพายัพ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยา
เขตปัตตานี

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ทองเฝือ

คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตปัตตานี

รองศาสตราจารย์ ดร.สมิทธา จิตตลดากร

อาจารย์บัณฑิตพิเศษ

รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ สุขวิรัช

อาจารย์บัณฑิตพิเศษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานะชญ์ อารีย์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษมณี ยีหมะ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิระ โรจนะประภานต์

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนิด้า

อาจารย์ ดร.กรวิทย์ เกษกลาง

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อาจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ มีสื่อนฐาน

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ ดร.สุวิชา วรวิเชียรวงษ์

บัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรรัฐประศาสน-ศาต

มหาบัณฑิต วิทยาลัยทองสุข

อาจารย์ ดร.ศราวุฒิ อารีย์

ศูนย์มุสลิมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ญัฐพงศ์ บุญเหลือ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อาจารย์ ดร.เกรียงชัย ปิงประวัติ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้จัดการ

นายวีรชน เกษสกุล

vi วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์

ปีที่ 7 ฉบับที่ 14

ประจำคณะผู้จัดทำ

พิสูจน์อักษร

ออกแบบและจัดทำรูปเล่ม

พิมพ์ที่

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์

นางสาวธนาทิพย์ ไชยศิริส

นางจรรุวรรณ น้อยพิทักษ์

นางสาวสุริษา ธวัชชัยพิบูลย์

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

www.asiajournal.ru.ac.th

บทบรรณาธิการ

ในวารสารฉบับปลายปี พ.ศ.2563 เป็นวารสารที่มีเนื้อหาครอบคลุมในมิติต่าง ๆ ของการศึกษารัฐศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การบริหารรัฐกิจ และยังมีการคัดสรรประเด็นทางการเมืองร่วมสมัยที่สังคมกำลังให้ความสนใจ จึงน่าจะเป็นประโยชน์กับนักศึกษาที่ให้ความสนใจ หรืออยู่ระหว่างการศึกษาศึกษาและทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาขารัฐศาสตร์ได้

สำหรับเนื้อหาในวารสารฉบับนี้มีวิธีการนำเสนอ และจัดกลุ่มตามประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่อง ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีในมิตินโยบายสาธารณะ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการจัดการองค์การในภาวะวิกฤติฉุกเฉิน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการพัฒนาศักยภาพผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในส่วนที่สองจะเป็นประเด็นที่เน้นเรื่องปฏิสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน เพื่ออธิบายความซับซ้อนของบริบททางการเมืองในปัจจุบัน โดยจะกล่าวถึงประเด็นรูปแบบการปกครองและผลลัพธ์ทางการเมือง และ กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน เนื้อหาในส่วนสุดท้ายจะเป็นประเด็นคัดสรรทางรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวกับการตีความภาพยนตร์ในมุมมองประวัติศาสตร์การเมือง

Editorial

The last issue of 2020 covers several dimensions in the discipline of political science, ranging from politics and government, international relations, public administration to selective issues in contemporary politics. Thus, this journal would be beneficial for students who are interested in or are currently studying and doing research in the field of political science.

The contents in this journal are presented into 3 sections according to their related topics. The first section contains the topics relating to Well-Being for Public Policy, which cover the topics about Public Sector's Crisis Management, Development of Quality of Life and Leader Potential Development of Subdistrict Headman and Village Headman. The second section contains the topics focusing on the legal interaction among the government, civic, and private sectors in order to explain the complication of the political context today. The topics discussed in this section are Regimes and the Political Outcomes and Problems and Obstacles of Volunteer Lawyers Offering Legal Aid. The topics discussed in this section are the political selective issues on the interpretation of the Italian film from Political History perspective.

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ

การจัดการองค์การในภาวะวิกฤติฉุกเฉิน ของบริษัท การบินไทย
จำกัด (มหาชน)

ชิติพัทธ์ เบญจมาภา

1

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวง
ตำบลกาโกลัน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

นารา หนูแดง

26

การพัฒนาศักยภาพผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลคังลาน
อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นฤพล สุวรรณประภา

39

ข้อสังเกตบางประการว่าด้วยรูปแบบการปกครองและผลลัพธ์ทางการเมือง
: กรณีศึกษาเปรียบเทียบประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทย

ศุภโชค รัฐธานาวิน

55

x วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์

ปีที่ 7 ฉบับที่ 14

สารบัญ

	หน้า
ปัญหาและอุปสรรคของทนายความอาสากับการช่วยเหลือประชาชน ด้านกฎหมาย กรณีศึกษาสภาพทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สุรพศพงษ์ ตูลารักษ์นิยม	76
บททดลองนำเสนอการตีความภาพยนตร์อิตาลีในมุมมองประวัติศาสตร์ การเมือง : A Fistful of Dollars สงครามโลกครั้งที่ 2 และบทบาทของ อเมริกาผู้ไม่มีเงินเต็มกำมือ พาขวัญ พินิจกิจวัฒน์	99

การจัดการองค์การในภาวะวิกฤติฉุกเฉิน ของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
Crisis Management of Thai Airways International Public Company
Limited

ชิติพัทธ์ เบญจมาภา, เอนก เหล่าธรรมทัศน์ และ จิราภรณ์ ศรีศิลป์*

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพ นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการกลไกในการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติฉุกเฉินของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) 2) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติฉุกเฉินของบริษัทฯ และ 3) เสนอแนวทางการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติฉุกเฉินของบริษัทฯ งานวิจัยนี้ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานเชิงประจักษ์ เอกสาร งานวิจัย รายงานการประชุม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 คน เพื่อสำรวจข้อมูลด้านทัศนคติ ภาพรวมในการจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉินของบริษัทฯ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า ฝ่ายบริหารของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) สามารถกำหนดบทบาทหน้าที่ภายใต้นโยบายและมาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมจำกัดขอบเขตภาวะวิกฤติเพื่อไม่ให้ภาวะวิกฤติขยายวงกว้างออกไปได้ นอกจากนี้งานวิจัยได้เสนอแนะแนวทางการจัดการภาวะวิกฤติของบริษัท ฯ ดังนี้ 1) โครงสร้างในการบริหารจัดการต้องมีความกระชับ ไม่มีโครงสร้างที่ซับซ้อน 2) การกำหนดนโยบายต้องสอดคล้องไม่ขัด

* สถาบันรัฐประศาสนศาสตรและนโยบายสาธารณะ วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

2 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 7 ฉบับที่ 14

กับภาครัฐ และการดำเนินนโยบายต้องทำได้รวดเร็ว และ 3) ผู้นำควรมุ่งเน้นความสำเร็จของงาน มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบทรัพยากรมนุษย์ มีความรู้และความชำนาญในธุรกิจการบิน การบริหารความเสี่ยง และงบประมาณ ตลอดจนสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นสุขให้แก่พนักงาน เพื่อให้บริษัทให้พ้นสภาพจากปัญหาขาดทุน

คำสำคัญ: การจัดการ, ภาวะวิกฤติฉุกเฉิน, บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

Abstract

The objectives of this research were: 1) to investigate factors that influence the administrative mechanism of Thai Airways International Public Company Limited, 2) to discover problems and threats of crisis management of the company, and 3) to propose crisis management guideline to the company.

This research applied the qualitative methodology, collecting information and data from empirical evidence, documentary research, and in-depth interviews with nine key informants. The interview questions were aimed to investigate the key informants' attitudes and to discover the overall crisis management of the company as well as problems and barriers.

The results revealed that the management team of Thai Airways International Public Company Limited thoroughly understood their roles as well as responsibilities related to crisis management, preventing the

expansion of crisis through the implementation of appropriate policies and measures. The research proposed three guidelines on the company's crisis management: 1) the company's management structure must be concise without complicated networks; 2) its policy formulation must be consistent with that of the government; and 3) its leaders should focus on working for success, take part in human resource development, have knowledge of aviation business and risk and budget management, and contribute to a good working environment for their staffs to help the company recover from financial loss.

Keywords: Management, Crisis, Thai Airways International Co., Ltd.

บทนำ

สภาพพลวัตของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ภายใต้อิทธิพลของการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่เข้มข้น รุนแรง แข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก่งแย่งกันเป็นประเทศแห่งผู้นำพัฒนาด้วยความล้ำทางเทคโนโลยีกล่าวอธิบายได้ว่า เป็นโลกระนาบที่ไร้พรมแดน ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่พัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์ สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง การเกิดสถานการณ์วิกฤติฉุกเฉินของโลกไม่ว่าที่ใด สามารถเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อประชาคมโลกด้วยพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษยชาติโดยทั่วไปดีขึ้น ด้วยสภาพปัจจัยองค์ประกอบต่าง ๆ ของความเป็นพลวัตดังกล่าว มีผลกระทบเชื่อมโยงไปทุกภูมิภาคของโลกจนกลายเป็นปัจจัยกดดันให้ระบบการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องได้รับการปฏิรูป และปรับตัวให้เท่าทัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยได้รับผลกระทบ

4 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 7 ฉบับที่ 14

จากปัญหาวิกฤตโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งถือว่าเป็นยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่โลก เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม อันนำไปสู่การปรับตัว เพื่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทุกประเทศทั่วโลก กำลังมุ่งสู่กระแสใหม่ของการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า สังคมความรู้ (Knowledge Society) และระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) ที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการใช้ความรู้และนวัตกรรม (Innovation) เป็นปัจจัยในการพัฒนา และการผลิตมากกว่าการใช้เงินทุน และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่ประกอบกันเป็น “สารสนเทศ” สามารถไหลได้สะดวก รวดเร็ว จนสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง ตั้งแต่ระดับบุคคลขึ้นไปถึงระดับองค์การ อุตสาหกรรม ภาคสังคม ตลอดจนในระดับประเทศ และระหว่างประเทศ จนกระทั่งภาวะ “ไร้พรมแดน” อันเนื่องมาจากอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว ได้เกิดขึ้นในกิจกรรมและวงการต่าง ๆ และนับเป็นความกลมกลืนสอดคล้องกันอย่างยิ่งที่ การพัฒนาบุคลากรในสังคมอันประกอบด้วย ภาคการศึกษา และการฝึกอบรมเป็น เรื่องราวของการเรียนรู้สารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นข้อมูล (Data) ข่าวสาร (Information) ก็ตาม (ไพรัช รัชพงษ์ และพิเชษ ดุรงค์เวโรจน์, 2541)

ดังนั้นสิ่งที่จำเป็น คือการปรับฐานคิดของประชากรให้เข้มแข็งโดยการเรียนรู้ ในความเป็นไทย เรียนรู้ให้เท่าทันสังคมโลกอย่างระแวดระวังไปกับการยกระดับสู่สังคม ข้อมูลข่าวสาร (Information Society) การศึกษาก็เป็นรากฐานที่สำคัญในการเตรียม ประชากรให้พร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็น สุข การศึกษาคือสร้างพลังปัญญาแก่ประชากร เพื่อพร้อมรับกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งในเรื่อง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนา เพื่อ เตรียมความพร้อมในยุคศตวรรษปัจจุบัน แต่ทั้งนี้การศึกษาจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ

คุณค่าที่แท้จริงในความเป็นมนุษย์ที่เป็นหลักความคิดเชิงคุณภาพ (ชมพู่ โกติรัมย์, 2561)

การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในองค์กร การเป็นกระบวนการที่ทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ แรงผลักดันจากสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกจะส่งผลให้องค์กรต้องเปลี่ยนแปลงการเปลี่ยนแปลงนี้เกี่ยวข้องกับส่วนต่าง ๆ ภายในองค์กร ดังนั้น เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การพัฒนาองค์กรจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการพัฒนาองค์กร (เนตรพัฒนายาวิราช, 2558)

สืบเนื่องจากวิสัยทัศน์สำคัญของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) คือการมุ่งเน้นพัฒนาด้านวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งมีแนวคิดว่าจะสามารถส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อพัฒนาสู่การเป็นสายการบินที่มีความเป็นเลิศทางด้านการบริการ ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ในด้านความคิดคำนึง ความเชื่อของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน เป็นลักษณะของการส่งผ่านจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง ทั้งจากวิธีการปฏิบัติงานและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการฝึกอบรมที่ส่งผลไปในการพัฒนา เพื่อการเป็นสายการบินที่มุ่งมั่นต่อการสร้างความเป็นเลิศด้านการบริการ มีการสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เกิดการให้บริการอย่างเต็มกำลังความสามารถ จนทำให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจ เกิดความประทับใจในการได้รับการบริการที่ดี ทั้งนี้ ประเด็นทางด้านวัฒนธรรมทางวัตถุมิการเตรียมความพร้อมไว้อย่างครบครัน และจัดหสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามการร้องขอของผู้โดยสารด้วยกระบวนการและวิธีการที่มีความเป็นสากลบนพื้นฐานความมีเสน่ห์แบบไทย สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสู่การเป็นองค์กรที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ด้วยเหตุและผลของความจำเป็นตามที่ได้รวบรวมความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัย ซึ่งเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งมีประสบการณ์ตรงในเรื่องนี้ และเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีความต้องการที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์การในภาวะวิกฤติฉุกเฉิน กรณีศึกษา บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ภายใต้สถานการณ์วิกฤติฉุกเฉินจากอากาศยาน ประสบภัย เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ และภาวะผู้นำในการจัดการภารกิจภายใต้ภาวะวิกฤติฉุกเฉิน และกระบวนการจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉินที่จะสามารถทำให้สำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายขององค์การ โดยคาดหวังว่าจะเกิดข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉิน เพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการเรื่องการปรับปรุงพัฒนาองค์การ กระบวนการบริหารจัดการ การเพิ่มพูนองค์ความรู้การพัฒนาบทบาทหน้าที่และศักยภาพ ภาวะผู้นำ ผู้ปฏิบัติที่ทำหน้าที่ในการจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉิน ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉิน ตลอดจนการวางระบบการจัดการ โครงสร้างการบริหารภาวะวิกฤติ และกำหนดบทบาทหน้าที่ และสมรรถนะของผู้นำ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ในเชิงนโยบายในการปรับปรุงพัฒนาองค์การได้อย่างเหมาะสม ที่จะทำให้องค์การมีสมรรถภาพความคล่องตัวรวดเร็ว และเป็นที่ยอมรับขององค์การและลูกค้า อีกทั้งสามารถนำไปปรับแนวทางการสนับสนุนการปฏิบัติการแผนปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อเป็นเกณฑ์การพิจารณาสรรหาคัดเลือกผู้บริหารระดับสูงที่จะเข้าทำหน้าที่และมีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานภาวะวิกฤติ ซึ่งสามารถขยายผล เพื่อสาธารณประโยชน์ สำหรับ หน่วยงานหรือองค์การที่มีลักษณะเทียบเคียงกัน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการกำหนดนโยบาย หรือการพัฒนาวิชาการในภาพรวมต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

- 1) ในการบริหารจัดการต่อสถานการณ์ภาวะวิกฤติฉุกเฉินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่ผ่านมามีรูปแบบ เรียนรู้แก้ปัญหาเฉพาะหน้า
- 2) องค์ประกอบในการบริหารจัดการที่เป็นปัญหา และอุปสรรคต่อการบริหารจัดการภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติฉุกเฉิน ไม่ว่าจะเป็นด้านโครงสร้างองค์การ ปัจจัยต่าง ๆ
- 3) การบริหารจัดการภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติฉุกเฉิน และภายใต้ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่เหมาะสมนั้นควรมีลักษณะเป็นแบบใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการทัศน์ ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติฉุกเฉินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
- 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติฉุกเฉินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
- 3) เพื่อเสนอแนวทางกระบวนการทัศน์ ปัจจัยต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติฉุกเฉินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

นิยามศัพท์

การบินไทย หมายถึง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ตั้งอยู่เลขที่ 89 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปัจจุบันมีทุนจดทะเบียน 26,989,009,500 บาท ณ วันที่

31 ธันวาคม 2559 มีกระทรวงการคลัง และธนาคารออมสิน ถือหุ้นร้อยละ 53.16 และ ร้อยละ 46.84 ถือหุ้นโดยประชาชน และบริหารงานโดยประธานกรรมการ และ กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ และคณะกรรมการ

ผู้นำ (Leader) หมายถึง ฝ่ายบริหารของการบินไทย ซึ่งประกอบด้วยตั้งแต่ กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ รองกรรมการ ผู้อำนวยการใหญ่ ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ระดับสูง มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย มาตรการ กำกับและควบคุมดูแล การปฏิบัติงานตามนโยบาย และประเมินผลสำเร็จการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบาย

ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือ มากกว่าพยายามใช้พลังหรือกำลังที่สามารถส่งแรงกระทำที่จะก่อให้เกิดอิทธิพลในการ ขับเคลื่อนคน กลุ่มคน และระบบองค์การ โดยการกระตุ้น แนะนำ ชี้นำ ผลักดันให้ บุคคล กลุ่มคน ให้มีความเต็มใจ กระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามเจตนารมณ์ นำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการที่กำหนดเอาไว้

ภาวะวิกฤติฉุกเฉิน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่ค่อย ๆ เพิ่ม ระดับความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ หรืออยู่ระหว่างการก่อตัวจนกลายเป็นเหตุการณ์ฉุกเฉิน ขึ้น หรือสถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็นต้องเข้าจัดการ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งบางเหตุการณ์อยู่ระหว่างการเฝ้าระวัง สามารถวางแผนการบริหาร จัดการภาวะวิกฤติได้ เช่น กรณีภูเขาไฟระเบิด บางเหตุการณ์ก็ไม่สามารถคาดการณ์ หรือเตรียมแผนไว้ล่วงหน้าได้ว่า จะเกิดเหตุการณ์ใด ที่ไหน อย่างไร ผลกระทบมี อะไรบ้างขึ้นอยู่กับขนาดสถานการณ์

ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากสมมติฐานการวิจัย การบริหารจัดการต่อสถานการณ์ภาวะวิกฤติฉุกเฉินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่ผ่านมาเรียกว่ารูปแบบ เรียนรู้แก้ปัญหาเฉพาะหน้า (Learning by Doing) การบริหารจัดการภาวะวิกฤติขึ้นอยู่กับขนาดของปัญหาของสถานการณ์ที่มากระทบ และมีความแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการตามสถานการณ์ และผู้นำตามสถานการณ์เป็นหลัก ที่จำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการ การทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี วรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้เป็นความจำเป็นของงานวิจัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ชี้ให้เห็นถึงความรู้แจ้งขององค์ความรู้ ที่เกี่ยวกับงานวิจัย และทำให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ความสำคัญของสภาพปัญหา และที่มาของงานวิจัยนี้มีความเชื่อมโยงกับองค์ความรู้นั้นอย่างไร ทั้งนี้เป็นการเรียนรู้จากองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม ด้วยวิธีการเรียนรู้เพื่อศึกษาปัญหาสังคมในช่วงกรอบเวลาแห่งการวิจัย แล้วนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดใหม่แบบบูรณาการ เพื่อเก็บข้อมูลนำมาวิเคราะห์ ทดสอบสมมติฐาน นำมาอภิปรายผล ค้นหาข้อสรุป เสนอแนะเพื่อบรรลุดัชนีประสงค์การวิจัย

ความสำเร็จของผู้บริหารต่อการจัดการองค์การในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำที่สอดคล้อง เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ และมีความพร้อมด้วยคุณสมบัติหลายอย่าง เช่น ความรับผิดชอบ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ อดทน รวมทั้งมีคุณสมบัติที่เหมาะสม เพื่อบริหารองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gibson, Ivancevich, and Donnelly, 1997)

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมบทนี้ โดยได้นำเสนอระบบ กระบวนการ ขั้นตอนองค์ความรู้ ความเข้าใจ แนวทางทฤษฎีต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทบาทและ

ภาวะผู้นำองค์การในการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติฉุกเฉิน มาทำการวิเคราะห์ การสังเคราะห์เพื่อสรุปแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการนำเสนอเป็นองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาองค์การให้สามารถตอบสนองภาวะวิกฤติฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพสามารถลดผลกระทบต่องค์การมากที่สุดรายละเอียดแต่ละประเด็นคือ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีองค์การ ทฤษฎีภาวะผู้นำ แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงองค์การ แนวคิดทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ ทฤษฎีองค์การตามสถานการณ์ ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ แนวความคิดด้านการสื่อสารองค์การที่มีต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง การจัดการองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาองค์การ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนบดี ครองยุติ (2555) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การสื่อสารภาวะวิกฤติ อุทกภัยของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ด้วยการสื่อสารมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสื่อสารแจ้งข่าวสารด้านการเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินที่เกิดจากภัยธรรมชาติที่ไม่สามารถควบคุมหรือป้องกันได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกระบวนการบริหารจัดการภัยภาวะวิกฤติ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยการสื่อสารเป็นสิ่งแรกที่ต้องดำเนินการ เพื่อทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องรับรู้เพื่อการป้องกันเพื่อการอพยพหนีภัยในเบื้องต้น ทั้งนี้ รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์การ การจัดการด้านการสื่อสาร และปัจจัยด้านอุปสรรคข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการสื่อสารภาวะวิกฤติฉุกเฉินของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ลักษณะการวิจัยแบบคุณภาพ

สุวิมล จินะมูล (2559) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทสื่อโทรทัศน์ยุคดิจิทัล ในการรายงานข่าวแผ่นดินไหวประเทศเนปาล ของสถานีโทรทัศน์ พีทีวี. เป็นการศึกษากระบวนการรายงานข่าว บทบาทการรายงานข่าวต่อข่าวแผ่นดินไหว ในฐานะสื่อ

โทรศัพท์ยุคดิจิทัล เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และแนวทางในการทำงานที่เหมาะสมในภัยพิบัติ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษา พบว่ากระบวนการรายงานข่าวในฐานะสื่อมวลชนยุคดิจิทัลต้องมีการปรับวิธีการและลดขั้นตอน การทำงานด้วยการใช้เทคโนโลยีเป็นตัวช่วย การกำหนดข่าวสารและการให้คุณค่าข่าวเป็นไปตามทฤษฎี มีการรายงานข่าวทั้งในมิติความลึกและความเร็วล้วนเป็นบทบาทสื่อมวลชนทุกด้าน ปัจจัยภายนอกภายในต่าง ๆ ก็มีผลต่อการรายงานข่าว โดยเฉพาะนโยบายองค์กรและผู้บริหาร บุคลากรงานข่าว ปัจจัยด้านเทคโนโลยีทั้งหมดต้องมีการปรับให้สอดคล้องกันจะทำให้มีประสิทธิภาพ

คุณณีย์ ยศทอง (2561) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสู่องค์กรพยาบาลสมรรถนะสูง กรณีศึกษาโรงพยาบาลศิริราช การพัฒนาการบริหารจัดการองค์การภาครัฐในระบบสุขภาพ การปฏิรูประบบราชการและระบบบริการสุขภาพของประเทศไทย ทำให้มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการองค์การ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดข้อจำกัดประสิทธิภาพของบุคลากรทุกระดับ มีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ เพราะอัตราการลาออกต่อเนื่อง สภาพแวดล้อมภายในภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีความซับซ้อน คาดการณ์ล่วงหน้ายาก องค์กรจึงต้องหาแนวทางพัฒนาให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูงหรือองค์กรที่เป็นเลิศ ซึ่งเป็นรากฐานและแนวทางที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน เนื่องด้วยการดำเนินงานเป็นลักษณะรูปแบบเดิม ๆ มักจะล่าช้า ไม่ทันการรวมทั้งไม่สามารถสนองตอบได้ ดังนั้นจึงควรตั้งเป้าหมายพัฒนาให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง

Iftikhar, Rehab (2017) ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการวิกฤตการณ์ในองค์การตามโครงการขนาดใหญ่ การวิจัยครั้งนี้เสนอผลการศึกษาในหัวข้อการจัดการวิกฤตที่

แตกต่างกัน แต่มีความสัมพันธ์กัน โดยแบ่งพื้นที่วิจัยออกเป็นลักษณะพื้นที่ท่ามกลางความเสี่ยงวิกฤติฉุกเฉินและภัยพิบัติวิกฤติฉุกเฉิน ลักษณะความสามารถในองค์กรตามโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งผลสรุปมีดังนี้ (1) สามารถระบุความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันระหว่างความเสี่ยงวิกฤติฉุกเฉินและภัยพิบัติได้ (2) มีพัฒนาการการรับรู้ระหว่างความเสี่ยงวิกฤติฉุกเฉินและภัยพิบัติตามมิติต่าง ๆ (3) สามารถระบุวิกฤตการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรตามโครงการทั้งระยะสั้น และระยะยาว (4) ผลสำรวจมุมมองความสามารถขององค์กรตามโครงการ (ด้านยุทธศาสตร์ ด้านความสามารถในการทำงาน และด้านความสามารถของโครงการ) และพัฒนารอบแนวคิด ความสามารถขององค์กรในการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างวิกฤติฉุกเฉินและประสิทธิภาพขององค์กร (5) มีการพัฒนารูปแบบการสร้างการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิกฤติฉุกเฉินในโครงการขนาดใหญ่หลายโครงการ (6) ระบุถึงการรับรู้ ที่แตกต่างกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (7) มีการพัฒนาแบบจำลองทฤษฎีที่มีพื้นฐานประกอบด้วยปัจจัยด้านการสร้างความรู้สึกร่วม และการเป็นผู้ให้

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีระบบ (System Theory) แนวคิดทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ (Contingency Theory) ทฤษฎีองค์ความรู้เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีองค์การ ทฤษฎีการบริหารจัดการภาวะวิกฤติ ทฤษฎีภาวะผู้นำการจัดการความเสี่ยงที่จะบ่งบอกถึงวัตถุประสงค์ที่สร้างความน่าเชื่อถือในงานวิจัย โดยจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสภาพปัญหาและที่มาของการวิจัย มีความเชื่อมโยงกับองค์ความรู้นั้น ๆ เป็นการเรียนรู้ศึกษาอุปสรรคปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ ทดสอบสมมติฐาน สรุปผลและรวบรวมข้อเสนอแนะมาอภิปรายผล แล้วนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดใหม่แบบบูรณาการ เพื่อความสำเร็จบรรลุ

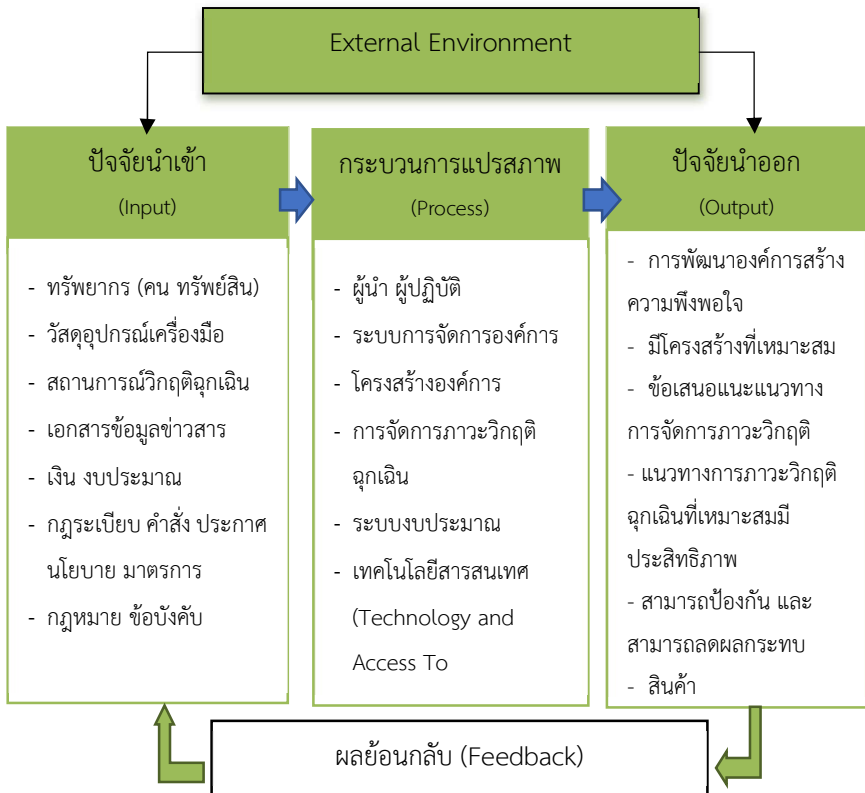
วัตถุประสงค์ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สนับสนุนการวิเคราะห์ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายมิติ ผ่านมุมมองของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ดังรูปแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้

วิธีการดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย

องค์การจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมเชิงกลยุทธ์ในการรับมือกับสถานการณ์ไม่ปกติ และไม่แน่นอน สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยไม่สามารถควบคุมได้ เมื่อเกิดขึ้นมักมีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์การ และทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องมีแนวทางการจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉิน ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นประโยชน์ทางวิชาการในเรื่องการปรับปรุงพัฒนาองค์การ กระบวนการบริหารจัดการ การเพิ่มพูนองค์ความรู้ การพัฒนาบทบาทหน้าที่ ศักยภาพแก่ผู้นำ และเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในแนวทางการจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉิน ข้อเสนอแนะแนวมาตรการในการจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉิน ตลอดจนการวางระบบการจัดการ โครงสร้างการบริหารภาวะวิกฤติฉุกเฉิน การกำหนดบทบาทหน้าที่ อีกทั้งในเชิงนโยบาย

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยสาเหตุสภาพแวดล้อมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันของประเทศไทยนั้นได้ประสบกับการเผชิญสถานการณ์ภายใต้ภาวะวิกฤติฉุกเฉินที่ไม่คาดคิดหลายกรณีทั้งที่เกิดขึ้นภายในประเทศและต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติ การก่อการร้าย การเมือง หรือภัยที่มนุษย์สร้างขึ้น หรืออุบัติเหตุ บางครั้งก็เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ หรือเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นมาซ้ำ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมรองรับสภาวะวิกฤติฉุกเฉิน จึงมีความสำคัญ และมีความจำเป็นต้องมีแผนมาตรการป้องกันในการบริหารจัดการกับสถานการณ์

ภาวะวิกฤติฉุกเฉิน เพราะหากไม่สามารถควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้นได้ก็จะส่งผลกระทบต่อ การดำเนินภารกิจขององค์กรโดยรวม แต่ในความเป็นจริงในการจัดการเป็นไปด้วย ความยุ่งยาก เนื่องจากสถานการณ์ที่มีผลกระทบในแต่ละครั้งมีความซับซ้อน เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา คาดการณ์ยาก ทำให้การเตรียมพร้อมรับเหตุภาวะวิกฤติ ฉุกเฉินเป็นไปด้วยความลำบากยุ่งยากมากขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดมาตรการแนวทาง ปฏิบัติไม่ตายตัวเปลี่ยนไปตามสถานการณ์

รูปที่ 2.1 แนวคิดการวิจัยการจัดการภายใต้ภาวะวิกฤติฉุกเฉิน

ตามทฤษฎีระบบที่เกี่ยวข้อง (System Theory)

ที่มา: ผู้วิจัย, 2560

สำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการพัฒนากิจการในส่วนของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่ผ่านมามีไม่เคยหยุดการปรับปรุงพัฒนา แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องของการจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉินไม่ได้เคยมีการคิดคำนึงถึง และไม่เคยปรากฏในแผนการพัฒนาขององค์กรมาก่อน ทั้งนี้จุดสังเกตเมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤติฉุกเฉินที่รุนแรงในอดีตที่ทำให้เกิดความเสียหายก่อผลกระทบต่อชื่อเสียงและทรัพย์สินขององค์กร ทำให้ฝ่ายบริหารมีแนวคิดกำหนดให้แนวทางในการบริหารจัดการงานภาวะวิกฤติฉุกเฉินให้กับบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เนื่องจากสถานการณ์วิกฤติฉุกเฉินที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งล้วนส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจการของบริษัทฯ

ด้วยบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) เป็นองค์กรขนาดใหญ่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับสังคมในระดับสากลทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงทำให้โครงข่ายการดำเนินงานมีขนาดใหญ่ การบริหารจัดการ การประสานงานระหว่างกันจึงมีความละเอียดซับซ้อนมากกว่าปกติในการจัดการงานภาวะวิกฤติฉุกเฉินภายใต้เงื่อนไข และปัจจัยองค์ประกอบของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จึงทำให้มีความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้นตามลำดับขึ้นอยู่กับความสำคัญของปัจจัยภายใต้องค์ประกอบองค์การในหลาย ๆ ด้าน โดยในบทนี้ได้แสดงการวิเคราะห์ถึงกระบวนการต้น ปัจจัย องค์ประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนองค์การภายใต้ภาวะวิกฤติฉุกเฉินประกอบด้วย การขับเคลื่อนด้วยแนวทางการบริหารจัดการภายใต้ภาวะวิกฤติฉุกเฉินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการขับเคลื่อนองค์การ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนองค์การที่เป็นปัจจัยทำให้องค์การไม่ประสบความสำเร็จหรือไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ไม่สนับสนุนไม่เอื้อต่อกระบวนการบริหารจัดการหรือต่อการขับเคลื่อนองค์การ เนื่องจากบริษัท การบินไทย

จำกัด (มหาชน) เป็นองค์การที่มีขนาดใหญ่ มีผู้คนหน่วยงานเกี่ยวข้องมากและปัญหาอุปสรรคที่ย่อมมีมากตามมา โดยผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งภายในภายนอก งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึกจากหน่วยงานเกี่ยวข้องจำนวน 9 คน ซึ่งได้ข้อค้นพบจากการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาด้านโครงสร้าง นโยบาย กระบวนการบริหารจัดการ ผู้นำ ที่จะมีส่วนทำให้การดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนองค์การไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย

1) ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ (Organization Structure)

โครงสร้างองค์การนี้ถือเป็นกรอบโครงงานขององค์การที่กำหนดงาน กลุ่มงานและความสัมพันธ์ของงานไว้ เมื่อมีการปรับโครงสร้างองค์การก็ต้องมีการออกแบบองค์การใหม่ในการจัดองค์การมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับงานหรือธุรกิจที่ดำเนินการขนาดองค์การ ลักษณะของการองค์การ ซึ่งต้องคำนึงถึงปัจจัยตามสถานการณ์ (Contingency Factors)

2) การจัดระบบโครงสร้างองค์การ (Organization Structure Management)

ในการจัดโครงสร้างองค์การมีหลายแบบ ในแต่ละแบบนั้นมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันไป การที่ผู้บริหารจะวางแผนทางในการจัดโครงสร้างจะต้องพิจารณาจากหลาย ๆ ปัจจัยด้วยกันซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) โครงสร้างองค์การตามหน้าที่การทำงาน 2) โครงสร้างองค์การตามสายงานหลัก 3) โครงสร้างองค์การแบบคณะกรรมการบริหาร 4) โครงสร้างองค์การงานแบบอนุกรม

3) กระบวนการจัดองค์การ (Process of Organizing)

ประกอบด้วย การแยกประเภทงาน โดยการจัดกลุ่มงาน และออกแบบงานสำหรับผู้ทำงานแต่ละคน (Identification of Work & Grouping Work) การจัดทำคำ

บรรยายลักษณะของงาน (Job Description & Delegation of Authority & Responsibility) การจัดวางความสัมพันธ์ (Establishment of Relationship)

4) การจัดแผนงาน (Departmentation)

เป็นการรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยเป็นการรวมกิจกรรมที่คล้ายกันและเหมาะสมที่จะนำมาปฏิบัติในกลุ่มเดียวกันเข้าไว้ด้วยกันเป็นกลุ่ม แผนกหรือหน่วยงาน หลักเกณฑ์พื้นฐานที่จะใช้สำหรับการจัดแผนงาน

การจัดแผนงานตามหน้าที่ (Department by Function) โดยทั่วไปแล้วการจัดองค์การในรูปแบบนี้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง และหน้าที่หลักส่วนใหญ่ที่แผนกต่าง ๆ จะมีหน้าที่ทางด้านการผลิต การขาย และการเงิน

ข้อดีของการจัดงานตามหน้าที่

- 1) เหมาะกับธุรกิจขนาดเล็กในระยะเริ่มแรก
- 2) เป็นการจัดที่ถูกต้องตามเหตุผลในเรื่องของหน้าที่หลัก
- 3) เมื่อเกิดปัญหาขึ้นระหว่างปฏิบัติงานผู้บริหารในแต่ละหน้าที่ก็สามารถทำการประสานงานให้ทุกอย่างเป็นไปโดยสอดคล้องกัน

4) ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของการแบ่งอาชีพตามความถนัด

ข้อเสียของการจัดแผนงานตามหน้าที่

- 1) ไม่เหมาะกับธุรกิจที่มีการขยายตัว
- 2) การทำงานของทุกกลุ่มไม่สามารถเน้นถึงวัตถุประสงค์ขององค์การโดย

ส่วนรวม

3) การประสานงานติดต่อระหว่างหน้าที่ต่าง ๆ เป็นไปได้ยาก

- 4) ไม่เปิดโอกาสให้มีการฝึกฝนผู้บริหารในระดับรอง และไม่มีโอกาสเรียนรู้

งานของส่วนต่าง ๆ

5) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility)

อำนาจหน้าที่ (Authority) แตกต่างจากอำนาจ (Power) กล่าวคือ อำนาจหน้าที่เป็นสิทธิที่ได้รับมอบหมายมาโดยถูกต้องตามกฎหมาย แต่อำนาจเป็นสิ่งที่บุคคลนั้นสร้างขึ้นมาเอง และทำให้บุคคลอื่นยอมรับเพื่อที่จะปฏิบัติตาม อำนาจมีทั้งทางด้านบวกและด้านลบ

ความรับผิดชอบ (Responsibility) ถือเป็นภาระผูกพันของบุคคลในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งโดยบุคคลต้องรับผิดชอบในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ซึ่งในองค์การที่มีการวางโครงสร้างแบบเป็นทางการจะมีการกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลที่ทำหน้าที่ในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างชัดเจน และให้อำนาจหน้าที่ (Authority) แก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยดี

การมอบหมายงาน (Delegation)

เป็นการกระจายงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ (Responsibility) และเป็นการให้อำนาจ การตัดสินใจ (Authority) ภายในขอบเขตที่ผู้บังคับบัญชากำหนดให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไปปฏิบัติงานตามความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ (Assignment of Responsibility and Authority)

ประโยชน์ของการมอบหมายงาน

1) ให้ผู้บริหารมีเวลามากขึ้น และประหยัดเวลาในการทำงานโดยสามารถนำเวลาไปทำกิจกรรมงานอื่น ๆ ได้ เช่น การแก้ปัญหาทางาน หรือคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้กับองค์กร

2) เป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานได้ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงาน ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางหนึ่ง ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคน และพัฒนาองค์การในที่สุด

3) เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อการเป็นหัวหน้างานในอนาคต

4) การเรียนรู้ที่เกิดจากการได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกับหน่วยงานหรือทีมงานอื่นทำให้เกิดการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน

ในหลักของการมอบหมายงานที่ดีนั้น ต้องมีการวางแผน มีการเตรียมการ และดำเนินงานอย่างดี โดยต้องคำนึงทั้งความรู้ ความสามารถ และทักษะในการทำงานของผู้รับมอบหมายงาน รวมทั้งให้อำนาจการดำเนินงาน สนับสนุนทรัพยากรอย่างเต็มที่ และมีการติดตามผล อันจะนำไปสู่การทำงานที่บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ คือ “งานได้ผล คนมีการพัฒนา องค์การเติบโตอย่างยั่งยืน”

โครงสร้างการบริหารจัดการของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีโครงสร้างที่มีการบริหารองค์การในรูปแบบลักษณะของคณะกรรมการ บริหาร (Committees Organization Structure) ได้แก่

1) ฝ่ายคณะกรรมการบริษัทฯ ซึ่งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการย่อยออกเป็นหลายชุด

2) ฝ่ายบริหารได้จัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่และลักษณะงานที่มีเส้นทางการรายงานตรงต่อกรรมการผู้อำนวยการใหญ่

บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ฐานะเป็นสายการบินแห่งชาติ เป็นตัวแทนของประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจขึ้นตรงกับกระทรวง

คมนาคม ในการกำหนดนโยบาย (ประกาศ คำสั่ง ระเบียบ นโยบาย มาตรการ) ต้องอยู่ในกรอบการกำกับดูแลของภาครัฐ และการออกนโยบายต้องสอดคล้องไม่ขัดกับภาครัฐ นอกจากนี้ยังต้องดำรงรักษาเพิ่มพูนสิทธิด้านการบิน ส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพิ่มพูนรายได้ทั้งในรูปเงินบาทและเงินตราต่างประเทศและส่งเสริมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของการบินไทย ให้มีทักษะด้านความรู้ความสามารถในวิชาชีพให้เป็นมาตรฐานสากล รวมถึงการส่งเสริมพัฒนาเทคโนโลยี ทุกด้านและ ในทุก ๆ ส่วนที่เกี่ยวข้อง ตามที่บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจรับนโยบายจากภาครัฐ โดยในปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมานี้ รัฐบาลได้มีนโยบายให้ปรับโครงสร้างรัฐวิสาหกิจทั้งหมดที่มีผลการดำเนินการขาดทุน ทั้งนี้คณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (คนร.) ได้มีการตั้งซูเปอร์บอร์ดขึ้นในลักษณะรูปแบบการรวมศูนย์อำนาจ โดยการจัดการต้องปฏิบัติตามแนวทางที่รัฐบาลกำหนด ด้วยการปรับโครงสร้างการบริหาร และในการปรับโครงสร้างด้วยการใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อการพลิกฟื้นกิจการของรัฐวิสาหกิจให้กลับมามีผลกำไร โดยให้สอดคล้องกับสถานะการแข่งขันธุรกิจการบิน พร้อมนี้คณะซูเปอร์บอร์ดได้อนุมัติแผนฟื้นฟูกิจการวิเคราะห์ปัจจัยโครงสร้าง การบริหารจัดการที่มีผลกระทบต่อการขับเคลื่อนองค์การภายใต้ภาวะวิกฤติฉุกเฉิน

กระบวนทัศน์ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติฉุกเฉินด้านโครงสร้างของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

การจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีโครงสร้างองค์การหน่วยงานผู้รับผิดชอบเกี่ยวข้องมาก เนื่องจากเป็นองค์การขนาดใหญ่ที่มีสายการบังคับบัญชาลักษณะพีระมิด มีความซับซ้อน มีโครงข่ายเชื่อมโยงหน่วยงานเกี่ยวข้องทั้งภายในภายนอก มีขั้นตอนและมีการบังคับบัญชาหลายชั้น จะมีผลกระทบต่อการจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉินได้

จากภาพรวมข้างต้น วิเคราะห์ได้ว่า การจัดการโครงสร้างองค์การ การกำหนดนโยบายการออกมาตรการบริหารจัดการ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากภาครัฐ การดำเนินธุรกิจที่มีบทเฉพาะกาล การบริหารจัดการขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายในและภายนอก จำเป็นที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำอย่างมากในแง่ของการขับเคลื่อนนโยบาย และการนำนโยบายไปใช้ โดยที่ต้องให้สอดคล้องนโยบายภาครัฐด้วย และแนวทางนโยบายองค์การที่นำมาใช้ต้องสามารถสนับสนุนงานการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติฉุกเฉินอย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมสอดคล้องกับองค์การที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์โลกสมัยใหม่ สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ ภายใต้บริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อองค์การทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้นำต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดเชิงกระบวนทัศน์ใหม่อยู่เสมอ เพื่อให้สามารถเผชิญและตอบรับสนับสนุนการจัดการเหตุภาวะวิกฤติฉุกเฉินจะเกิดขึ้นในอนาคตที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้

จากการศึกษาค้นคว้าดังที่กล่าวมานี้ สามารถสังเคราะห์ได้ว่า ทิศทางสู่ประสิทธิภาพในการจัดทำโครงสร้างในงานบริหารจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉินที่เหมาะสมที่สามารถสนับสนุนการจัดการสถานการณ์วิกฤติฉุกเฉินของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างจะต้องกระชับไม่ใหญ่โตซับซ้อนยุ่งยาก ให้มีหน่วยงานเกี่ยวข้องที่จำเป็นจริง ๆ ที่จะเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ปัญหา และผู้บริหารหรือผู้นำที่รับผิดชอบในงานแก้ปัญหาวิกฤติฉุกเฉินจะต้องแนวทางการบริหารจัดการที่ชัดเจนไม่ซ้ำซ้อน มิเช่นนั้นจะมีปัญหา ในเรื่องใครจะสั่งใครจะนำ ผู้ปฏิบัติหรือผู้ได้บังคับบัญชาไม่รู้จะฟังใคร จะยิ่งทำให้เพิ่มตกริทธิวิกรมแรงของสถานการณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งขั้นตอนหรือเงื่อนไขในการจัดการต้องไม่มากหรือซับซ้อนเกินไป ต้องสอดคล้องแนวทางปฏิบัติในการจัดการกับปัญหาที่มากกระทบกับ

องค์การที่กระซบรวดเร็วในทางปฏิบัติการตัดสินใจ มีรูปแบบแนวทางหรือนโยบายที่ชัดเจน ต้องสามารถทำให้การแก้ปัญหาบรรลุวัตถุประสงค์ ให้สามารถกลับสู่สถานการณ์ปกติโดยเร็ว และเสียหายน้อยที่สุด สามารถสร้างขวัญกำลังใจภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กร โดยให้สามารถอยู่ได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ปัจจัยผู้นำ และภาวะผู้นำในการบริหารจัดการองค์การภายใต้ภาวะวิกฤติ
ฉุกเฉิน

ผู้นำ และภาวะผู้นำนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรง ที่จะต้องจัดทำโครงสร้างองค์การ วางแผน สั่งการ ดูแล และการควบคุมองค์การ และบุคลากร ในองค์การให้ปฏิบัติหน้าที่ในงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ปัญหาที่นักวิชาการและบุคคลทั่วไปสนใจว่า ผู้นำทำอะไรหรือมีวิธีการนำอย่างไร จึงจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถ และพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจ ในขณะที่ผู้นำบางคนนำอย่างไร นอกจากผู้ใต้บังคับบัญชาจะไม่เต็มใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพแล้วยังเกลียดชังและพร้อม ที่จะร่วมกันขับไล่ผู้นำให้ไปจากองค์การ การมีผู้นำและภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ

ประสิทธิภาพของภาวะผู้นำ

ความหมายของประสิทธิภาพของภาวะผู้นำ ไม่แตกต่างกับความหมายของภาวะผู้นำที่มีความแตกต่างกันไป สิ่งสำคัญ ที่ใช้วัด หรือประเมินประสิทธิภาพของผู้นำ คือ เกณฑ์ โดยแยกเป็นผลที่เกิดขึ้นของกลุ่ม ทศนคติของผู้ตาม คุณภาพของกระบวนการกลุ่ม วิธีการศึกษาภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่มีอยู่ในการชักนำโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาภายในองค์การหรือในกลุ่ม

คนในสถานต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (ประสาน หอมพูลและทิพวรรณหอมพูล 2540: 83)

สรุปผล

สรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในเรื่องการปรับปรุงพัฒนาองค์การ กระบวนการบริหารจัดการภาวะวิกฤติฉุกเฉิน อีกทั้งเป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้การพัฒนาทักษะหน้าที่และศักยภาพภาวะผู้นำผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องภาวะวิกฤติฉุกเฉิน และเพื่อเป็นบทเรียนแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสมภายใต้ข้อคิดแนวทางแก้ไขจากปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ องค์ประกอบปัจจัยปัญหาด้านนโยบาย ปัจจัยปัญหาด้านโครงสร้าง ปัจจัยปัญหาด้านงบประมาณ ปัจจัยปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์สื่อสารองค์การ ปัญหาด้านการประเมิน

บรรณานุกรม

- ชมพู่ โกดิรัมย์. (2561). **ศตวรรษที่ 21 ปัจจัยการผลิตที่ทำทลายก้าวอย่างที่ต้องปรับของไทย**. ค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2561, จาก <http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/3866>.
- ธนบดี ครองยุติ. (2555). **การสื่อสารภาวะวิกฤติอุทกภัยของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย** (Unpublished Doctoral dissertation). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.

- คุณณีย์ ยศทอง. (2561). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสู่องค์กร
พยาบาลสมรรถนะสูง: กรณีศึกษา โรงพยาบาลศิริราช (Unpublished
Doctoral dissertation)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราข. (2558). **การพัฒนางานและการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์บริษัททริปเพิ้ล กรุ๊ป.
- ประสาน หอมพูลและทิพวรรณ หอมพูล. (2540). **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ:
ฟิลิปปินส์เซ็นเตอร์.
- ไพรัช ธีชัยพงษ์ และ พิเชษ ดุรงคเวโรจน์. (2541). **เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ
การศึกษา**. ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2561 จาก
www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=9776&Key=news_research
- สุวิมล จินะมูล. (2559). **บทบาทสื่อโทรทัศน์ยุคดิจิทัลในการรายงานข่าวแผ่นดินไหว
ประเทศเนปาล ของสถานีโทรทัศน์พีทีวี (Unpublished Master's thesis)**.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., and Donnelly, J. H. (1997). **Organization:
Behavior, Structure, Process**. Boston: McGraw-Hill.
- Iftikhar, R. (2017). **Crisis management in project based organizations
and mega projects: an integrated approach (Unpublished
Master's thesis)**. Italy: Libera University.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวง

ตำบลกาโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

Development of Quality of Life of People in Kiriwong Village, Kam

Lone Subdistrict, Lan Saka District, Nakorn Si Thammarat Province.

ณัฐติกา ไชยบุญ*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกาโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวงมุ่งเน้นการรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่สภาพเดิมหรือให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะถ้าสภาพแวดล้อมดี อากาศบริสุทธิ์ ดินน้ำสะอาดก็จะส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพดี 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวงคือการตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่ก่อตั้งเพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านให้มีรายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวงได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการดูแล ให้งบประมาณลงมาเพื่อพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้หมู่บ้านและชาวบ้านมีความสุขและมีชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, หมู่บ้านคีรีวง

*นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract

The objective of this article is to study the quality of life of people in Kiriwong Village, Kam Lone Subdistrict, Lan Saka District, Nakorn Si Thammarat Province. The study found that 1) the development of Kiriwong villagers' quality of life focuses on preserving their environment to be in the same or improved condition, as a good environment and unpolluted air and water sources will make people healthy. Secondly, 2) the development of the Kiriwong villagers' quality of life is the establishment of organization groups aiming to generate additional income for the villagers, enabling them to meet their personal and families' expenses. Lastly, 3) the development of Kiriwong villagers' quality of life is supported by the government sector which looks after and allocates a budget to the village for the development in several aspects, aiming to make the village and its residents happier and have a better life.

Keywords: Development of Quality of Life, Kiriwong Village

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่สำคัญ หากประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะทำให้มีความสามารถในการพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุด หมู่บ้านคีรีวงเป็นหมู่บ้านในหุบเขาที่มีความเจริญและมีประชาชนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป็นสิ่งจำเป็น เพราะถ้าประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถพัฒนาตนเองได้แล้ว จะทำให้ประชาชน

เหล่านี้พัฒนาสังคมให้ดีขึ้นด้วยเช่นกัน และจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ หมู่บ้านศิรีวง เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่เก่าแก่ ที่มีประชาชนย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่เชิงหลวง หมู่บ้านตั้งอยู่ ต.อบลกาลิน อ.เภอลานสกา จ.หวัดนครศรีธรรมราช ในอดีตหมู่บ้านนี้ เรียกว่า “บ้านขุนน้ำ” เพราะอยู่ใกล้เขาหลวงที่มีต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้าน มาเป็น “หมู่บ้านศิรีวง” ที่มีความหมายว่า หมู่บ้านที่มีภูเขา (ศิรี) ล้อมรอบ (วง) แต่ก่อน มีประชากรน้อยแต่เมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงได้แบ่งเป็น 4 หมู่บ้านประกอบไปด้วย หมู่ที่ 5 บ้านศิรีวง หมู่ที่ 8 บ้านศิรีทอง หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิรี และหมู่ที่ 10 บ้านศิรีธรรม หมู่บ้านศิรีวงเป็นหมู่บ้านที่เงียบสงบมีทัศนียภาพที่สวยงาม อากาศดีที่สุดในประเทศไทย และเป็นหมู่บ้านที่พึ่งพาตัวเองเป็นส่วนใหญ่ อยู่ด้วยกันแบบเครือญาติ มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน พึ่งพากัน ที่นี่เป็นหมู่บ้านประวัติศาสตร์เคยประสบภัยพิบัติใหญ่มหา อุทกภัย ปี พ.ศ. 2531 รัฐได้ระดมงบประมาณฟื้นฟูบ้านศิรีวงเป็นการใหญ่ กระทรวง กรม หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนการบูรณะวัด สร้างโรงเรียนขึ้นมาใหม่มีการ ส่งเสริมกลุ่มอาชีพ สร้างศูนย์ประสานงานชุมชน แต่อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการ ของภาครัฐเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้นไม่ได้จัดลำดับความสำคัญของ ปัญหาที่เกิดขึ้นไว้เสถียรภาพส่งเสริมหมู่บ้านให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน เป็นมิตรกับ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มุ่งใช้งบประมาณของหน่วยงานของรัฐแต่ละปีจำนวนมหาศาล ในขณะที่ประชาชนในหมู่บ้านลำบากมาจนถึงทุกวันนี้ ในปัจจุบันหมู่บ้านศิรีวงมี นักท่องเที่ยวเข้ามาชื่นชมธรรมชาติมาสัมผัสอากาศบริสุทธิ์วันหนึ่งหลายร้อยคน แต่หาก เป็นช่วงวันหยุด เสาร์ - อาทิตย์ หรือเทศกาลวันหยุดยาว จำนวนนักท่องเที่ยวจะเพิ่มมา จำนวนมากจากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมมากมาย ยิ่ง ไปกว่านั้นส่งผลกระทบต่อประชาชนในหมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านกว่าครึ่ง ทำเกษตรกรรม กลสิกรรม มีสวนสมรม สวนมังคุดและทุเรียนที่ทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

ที่เหลือก็จะเป็น นักเรียน นักศึกษา รับราชการและทำมาค้าขาย และจากปัญหาดังกล่าวมีคนส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากท่องเที่ยวคุ้มหรือไม่ที่ต้องสูญเสียสภาพแวดล้อมที่สวยงามและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนไป ในปัจจุบันนี้ความมีน้ำใจต่อกันในศรีวังได้หายไปเพราะประชาชนส่วนใหญ่เน้นทำมาหากินเพียงอย่างเดียวและมีปัญหาเรื่องการบุกรุกป่าและต้นน้ำ ส่งผลกระทบสำคัญกับสภาพแวดล้อมคือ ปัญหาความแออัดของคน ทั้งบนถนน แม่น้ำลำคลองและหมู่บ้าน พบปัญหาขยะที่ทิ้งเกลื่อนไปทั่ว ศรีวัง ยังขาดการจัดการเรื่องขยะ บางครั้งต้องให้นักศึกษา นักเรียนมาเก็บขยะที่คนอื่นทิ้งไว้ ศรีวังเสื่อมโทรมลงไปมาก และในวันหยุดยาวก็จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากมาย นอกจากเรื่องขยะแล้วยังมีปัญหการจราจรที่แออัด รถติดเป็นจำนวนมากและนานนับชั่วโมง ปัญหาเหล่านี้สร้างความรำคาญใจให้กับประชาชนเป็นอย่างมากเพราะมาปล่อยก๊าซที่เป็นพิษต่อมลภาวะทางอากาศในหมู่บ้าน หมู่บ้านศรีวังเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่ประสบกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เมื่อรัฐกำหนดนโยบายให้หมู่บ้านศรีวังเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว จะต้องสนใจดูแลและหาแนวทางการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทำให้หมู่บ้านศรีวังเป็นหมู่บ้านที่แข็งแรงและดีขึ้นกว่าเดิม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านศรีวัง ตำบลกลาโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านศรีวัง

3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวง

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่วิจัย หมู่บ้านคีรีวง ตำบลกาโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านรวมถึงศึกษาปัญหาและอุปสรรคเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกาโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวง
3. ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวงและได้นำผลการศึกษาไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2562) กล่าวว่า iva การบริหารราชการและการให้บริการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางเป็นแนวคิดหนึ่งของการบริหารราชการ (Public Administration) ที่มีมานานแล้ว หากแต่แนวความคิดนี้กลับมีความสำคัญขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งและเป็นมาตรการสำคัญของการบริหารราชการและการปฏิรูปราชการของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และประเทศแถบสแกนดิเนเวีย รวมทั้งประเทศไทยในขณะนี้ เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของกระแสความคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนและความพยายามของผู้บริหารประเทศที่ปรับพลิกฟื้นบทบาทของรัฐและการบริหารงานและการบริการของรัฐให้ตอบสนองเท่าทันกับความต้องการของภาคเอกชนและประชาชนในยุคโลกาภิวัตน์

วิโรจน์ ก่อสกุล (2561, หน้า 84-86) กล่าวว่า การจัดการภาครัฐแนวใหม่ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย เช่น

1. การให้บริการ (Citizen-centered) โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การจัดการกับความกังวลของประชาชนในทุกขั้นตอนของการส่งมอบงานบริการ
2. ความคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) ความสามารถในการหาวิธีการหรือทางเลือกที่ดีที่สุด ท่ามกลางสถานการณ์ที่อาจมีอุปสรรคและความไม่แน่นอน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้
3. การมุ่งสู่อนาคต (Future-oriented) ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความต้องการได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่าหรือมากกว่าที่จะได้รับในปัจจุบัน

4. การพัฒนาจากภายนอก (Outside-in approach) การสร้างศักยภาพและโอกาสให้กับภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างให้ระบบราชการเป็นระบบเปิด ตามครรลองการบริการในระบอบประชาธิปไตย

5. การทำงานเชิงรุก (Proactive) การทำงานอย่างมีการเตรียมการที่ดี เพื่อรองรับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต หรือป้องกันปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

6. การคิดนอกกรอบ (Out of the box) การคิดริเริ่มสิ่งใหม่ที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น คิดใหม่ไม่เหมือนเดิม คิดแตกต่างจากเดิม ซึ่งเป้าหมายคือการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของคนและองค์กร

7. การมุ่งเน้นผลลัพธ์ (Result-orienten) การปฏิบัติงานโดยไม่ยึดติดอยู่กับกฎ ระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน แต่มุ่งเป้าหมายขององค์กร

8. การประหยัดจากความเร็ว (Economy of speed) การที่องค์การสามารถทำงานได้เร็วขึ้น จะทำให้ต้นทุนลดต่ำลง และทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจได้

9. องค์กรที่ไม่มีขอบเขต (Boundary less) เป็นองค์การที่ไม่มีการกำหนดรูปแบบทั้งแนวตั้งและแนวนอนและตัดอุปสรรคภายนอกที่เป็นปัญหาขององค์การกับลูกค้าและประชาชน

10. ต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Continuous learning) เป็นการแสดงออกถึงความตั้งใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้มีความรู้และความสามารถในการจัดการกับปัญหาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

11. การมุ่งเน้นเทคโนโลยี (Technology oriented) การประยุกต์เอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์

12. การบริหารความรู้ (Knowledge based mgt) เป็นเครื่องมือพัฒนางานคน องค์การและสังคม โดยนำความรู้ที่มีอยู่ในองค์การมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

13. เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) แนวคิดที่จะสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นแนวคิดที่อยู่บนการทำงานแบบใหม่ Christensen (อ้างถึงใน พงศ์สัมพันธ์ ศรีสมทรัพย์, 2540, หน้า 97) เห็นว่าชาวอเมริกันให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนของตนซึ่งรวมไปถึงการพัฒนาคุณค่าของอสังหาริมทรัพย์ด้วย ด้วยเหตุนี้ทำให้ชาวอเมริกันตระหนักถึงความสำคัญของการเมืองในท้องถิ่นที่ทำหน้าที่และมีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาดังกล่าว

เย็นใจ เลหาวนิช (อ้างถึงใน พงศ์สัมพันธ์ ศรีสมทรัพย์, 2540, หน้า 98) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง สภาวะความเป็นอยู่ของบุคคลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจซึ่งจะมีเกณฑ์ในการเปรียบเทียบชีวิตที่ดีของคุณภาพ จากชีวิตที่มีคุณภาพ หรือชีวิตที่มีคุณภาพระดับต่ำ กับชีวิตที่มีคุณภาพระดับสูง ลักษณะของชีวิตที่ดีของคุณภาพ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ยากจน ขาดแคลน สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ขาดแคลนปัจจัยสี่ ชีวิตส่วนใหญ่ต้องใช้ในการหาเลี้ยงชีพไปวัน ๆ
2. สุขภาพไม่ดี เจ็บป่วยเป็นเนืองนิจ เป็นโรคเรื้อรังรักษาไม่หาย
3. ความไม่รู้ ขาดการศึกษาที่ดี ไม่รู้วิธีหาเลี้ยงชีพที่ดีกว่าเดิม
4. ขาดความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
5. อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เป็นพิษอยู่ในถิ่นทุรกันดาร

ลักษณะชีวิตที่มีคุณภาพ มีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับชีวิตที่ด้อยคุณภาพทั้ง 5 ประการข้างต้นและเพิ่มเติมความมีอิสระในชีวิต การได้รับความยุติธรรมในชีวิต และการมีความเจริญก้าวหน้าในการทำงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล

จากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านศิรีวัง ตำบลกลาโณ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชและมีการปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านศิรีวังอย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจที่จะศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านศิรีวัง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัย เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1-3

ประชากรได้แก่ ประชาชนในหมู่บ้านศิรีวัง

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัย เป็นการเลือกตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง เจตนา (Purposive or Judgmental Sampling) ใช้ความสะดวก หรือความสนใจของผู้วิจัยเป็นหลักจำนวน 6 คน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ ดังนี้

1. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ปกครองท้องที่ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ปกครองบรรดาราษฎรที่อยู่ ในเขตหมู่บ้าน จำนวน 2 คน

2. ประชาชนชาวบ้าน บุคคลผู้นำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจน ประสบผลสำเร็จ จำนวน 2 คน

3. ประชาชนในหมู่บ้านศิรีวัง ประชาชนที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านมาตั้งแต่เกิดจน ปัจจุบัน จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์แบบเป็นมาตรฐาน (Structured or Standardized Interview) วิธีการนี้จะกำหนดคำถามไว้ก่อนอย่างแน่นอน มีรูปแบบอย่างเป็นขั้นตอน และต้องถามตามแบบฟอร์มเดียวกันทุกคน

การเก็บรวบรวมข้อมูล (1) การวิจัยเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เช่น หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ (2) การวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านคีรีวง จำนวน 6 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล (1) ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำมาหาข้อสรุปอย่างมีระบบ มีเหตุผลและอิงกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกาโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านคีรีวงมุ่งเน้นการรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่สภาพเดิมหรือให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะถ้าสภาพแวดล้อมดี อากาศบริสุทธิ์ ต้นน้ำสะอาดก็จะส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพดี และได้ตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่ก่อตั้งเพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านให้มีรายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการดูแล ให้งบประมาณลงมาเพื่อพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้หมู่บ้านและชาวบ้านมีความสุขและมีชีวิตที่ดีขึ้น

ประเด็นที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านศิริวง พบว่า ปัญหาคือการที่หมู่บ้านศิริวงเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามามากมายและได้ทำลายสภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน อาทิ การทิ้งขยะไว้และสกปรกเหม็น การจอดรถไว้นาน ๆ ทำให้เกิดมลพิษ และทำให้หมู่บ้านศิริวงมีความแออัด ส่งผลเสียทำให้เกิดปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัย เกิดความรำคาญและความไม่สบายใจต่อชาวบ้านในหมู่บ้าน ปัญหาในด้านความร่วมมือ ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือร่วมใจมากพอในการพัฒนา และปัญหาด้านภาครัฐเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมแต่ไม่ยอมรับฟังว่าแท้จริงแล้วประชาชนต้องการอะไร

ประเด็นที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านศิริวง พบว่า ควรมีการวางแผนรับนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านในจำนวนที่พอดี ไม่มากจนเกิดไปมีการแนะนำเรื่องการทิ้งขยะ การจอดรถ การรักษาสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน มีการให้ความร่วมมือร่วมใจกันของคนในหมู่บ้าน ใส่ใจและรักษาสภาพแวดล้อมให้มากขึ้นและภาครัฐควรมีการรับฟังประชาชนให้มากขึ้นว่าต้องการอะไร และอยากให้ช่วยสนับสนุนพัฒนาในด้านไหนและควรมีการเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ประชาชนพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องและดีขึ้นอย่างสมบูรณ์

อภิปรายผล

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านศิริวง ตำบลกาโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นให้ประชาชนในหมู่บ้านศิริวงมีความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี อากาศดี ดื่มน้ำสะอาด ส่งผลให้สุขภาพกายสุขภาพใจสมบูรณ์ มีความสุข ไม่เป็นภาระและสร้างปัญหาให้แก่คนอื่น หมู่บ้าน และสังคม สอดคล้องกับ

การศึกษาของ ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ และคณะ (อ้างถึงใน พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, นุชนาด สุนทรพันธุ์, 2542, หน้า 13-14) ได้กล่าวถึง “คุณภาพชีวิต” ว่าหมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพ ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถที่จะดำรงสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และทางสังคมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของตน สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือปัญหาที่สลับซับซ้อนได้ คาดคะเนเหตุการณ์ภายหน้าได้อย่างถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ตลอดจนดำเนินการที่ชอบธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนพึงประสงค์ภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ และประชาชนมีความต้องการที่จะให้ภาครัฐเข้ามาดูแล สนับสนุน และสถาบันพระปกเกล้า (2562) กล่าวไว้ว่า การบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) คือ การมุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชนโดยคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ เช่น คำให้สัมภาษณ์ของนายนิพนธ์ บุญขันธ์ ราษฎรชาวบ้าน ได้แสดงความคิดเห็นว่า คือ ภาครัฐควรความเข้ามาสอบถาม มาฟังข้อมูล มาลงพื้นที่ มาอยู่กับชาวบ้านและสอบถามข้อมูลจากชาวบ้าน ว่าจริง ๆ แล้วชาวบ้านต้องการอะไร ชาวบ้านต้องการให้พัฒนาในส่วนไหน ชาวบ้านมีความคาดหวังว่าชีวิตเขาจะดีขึ้นอยากให้ภาครัฐรับฟังและเข้ามาช่วยให้เต็มที่ เพื่อที่จะพัฒนาในทุก ๆ ด้านให้ประสบความสำเร็จไปด้วยดี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรปลูกฝังและให้ความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้านในเรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

การรักษาระบบนิเวศน์ การรักษาต้นน้ำ เพื่อที่จะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีสุขภาพกาย สุขภาพใจ ที่ดีขึ้น

2. ปัจจุบันเศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนว่างงานมีรายได้น้อย ควรส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างรายได้เสริมให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น

3. ภาครัฐควรเข้ามาบริการ ดูแล สอบถาม รับฟัง ความเป็นอยู่ของประชาชน และให้ความรู้ ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในทุก ๆ ด้านให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- พงศ์สัน ศรีสมทรัพย์. (2540). **การบริหารงานส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, นุชนาถ สุนทรพันธ์. (2542). **การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต และ สังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2561). **เอกสารประกอบคำบรรยายกระบวนวิชาองค์การและ นวัตกรรมในองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: โครงการรัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2562). **การบริหารภาครัฐแนวใหม่**. ค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://www.opdc.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). **การบริหารราชการโดยยึด ประชาชนเป็นศูนย์กลาง**. ค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://www.wiki.kpi.ac.th>

การพัฒนาศักยภาพผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลคู้ลังาน

อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Leader Potential Development of Subdistrict Headman and Village

Headman in Khung Lan Subdistrict, Bang Pa-in District,

Phra Nakorn Si Ayutthaya Province

นฤพล สุวรรณประภา*

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลคู้ลังาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1.เพื่อศึกษาบทบาท และศักยภาพผู้นำ 2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของผู้นำ 3.เพื่อสร้างแนวทางพัฒนาศักยภาพของศึกษา โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากข้อมูลจากเอกสาร บทกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ และบทบาทโดย เฉพาะของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในพื้นที่ และผู้ที่ดำรงตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบลคู้ลังาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้บังคับบัญชา เพื่อนำมาวิเคราะห์ประมวลผลค้นคว้าหาวิธีการและส่งเสริมให้เกิดการจัดการไปในทิศทางที่เหมาะสม เพื่อให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้มีความรู้ความเข้าใจ ในบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

* นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพผู้นำ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

This article is a part of the research on the leader potential development of subdistrict headman and village headman in Khung Lan Subdistrict, Bang Pa-in District, Phra Nakorn Si Ayutthaya Province. The objectives are 1. to study the roles and potential of the leader, 2. to study problems and restrictions of the leader, and 3. to create guidelines for potential development of the study. This study is a qualitative research using the data acquired from documents, laws, and regulations relating to the authority, responsibilities, and roles particularly of the subdistrict headman and village headman. Another research method is the interview of the locals, subdistrict headman, village headman in Khung Lan Subdistrict, Bang Pa-in District, Phra Nakorn Si Ayutthaya Province, and also their supervisors. The data acquired is to be analyzed and processed in order to find methods and promote appropriate management that will help subdistrict headman and village headman gain knowledge and understand their roles, authority, and responsibilities.

Keyword: Leader Potential Development, Subdistrict Headman, Village Headman

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน มีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ หรือข้อสั่งการสำคัญของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ ให้เกิดผลสำเร็จ เพราะว่ากำนันและผู้ใหญ่บ้าน มีความคุ้นเคย และใกล้ชิดกับราษฎรโดยตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านมีขึ้นครั้งแรก เมื่อปีพระพุทธศักราช 2435 ที่บ้านเกาะ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยวิธีการโดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านเปรียบเสมือนการแต่งตั้งผู้เป็นเจ้าเมืองแทนการเลือกตั้งแต่ก่อน เมื่อเลือกผู้ใหญ่บ้านเสร็จแล้ว ให้ผู้ใหญ่บ้านเลือกกันเองเป็นกำนัน โดยผู้ที่ได้รับเลือกตั้งดำรงตำแหน่งกำนันดังกล่าวเป็นคนแรกคือ นายจรัส รัตนกุล ทำให้หมู่บ้านที่มีวิธี การเลือกผู้ใหญ่ด้วยราษฎรเอง มีลักษณะแตกต่างจากเดิม ทำให้การเลือกผู้ใหญ่บ้านเหมือนการเลือกหัวหน้าครอบครัวเพื่อปกป้องดูแลลูกบ้าน ในด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดให้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่ ภายหลังปรากฏว่าวิธีการเลือกแทนการแต่งตั้งประสบผลสำเร็จด้วยดี ต่อมาจึงได้ขยายรูปแบบการปกครองเป็นตำบล และหมู่บ้าน เรียกว่าการปกครองท้องที่ ในระยะแรกของการกระจายอำนาจการปกครองท้องที่ ได้ประสบกับปัญหาต่างๆมากมายหลายประการ

ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เกิดขึ้นเมื่อมีการออกกฎหมาย มีการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมากขึ้น แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาท แต่กฎหมายก็ไม่ได้แก้ไขหรือปรับลดบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 และกฎหมายอื่นๆ แต่อย่างใด เพื่อให้เกิดศักยภาพในการทำงาน มีการแก้ไขจุดบกพร่อง ตลอดจนหาวิธีในการค้นคว้าหาความรู้

ในรูปแบบต่างๆ และหลักการพัฒนาศักยภาพมนุษย์สมัยใหม่มาประยุกต์ การพัฒนาศักยภาพ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นการพัฒนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจทัศนคติ ทักษะ และสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถโดยเรียนรู้กันคว่าหาวิธีการจัดการและส่งเสริมให้เกิดการจัดการไปในทิศทางที่เหมาะสมเพื่อให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาท และศักยภาพผู้นำของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านในตำบลคิ่งลาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านในตำบลคิ่งลาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อสร้างแนวทางพัฒนาศักยภาพของศึกษาของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านในตำบลคิ่งลาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ได้ทราบแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน
2. ทำให้ได้ทราบสภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาศักยภาพบุคลากร
3. ความรู้ที่ได้ทราบจะนำไปปรับใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสม ตามสภาพแวดล้อม และสังคมที่เปลี่ยนแปลง

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดของการวิจัย

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับราษฎรในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย และแนวนโยบายของรัฐ เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีบทบาท อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลาง ในการไกล่เกลี่ยประนีประนอม และจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในท้องที่ และยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ ความเดือดร้อนของราษฎรเพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการ เพื่อให้คงมีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในทุกตำบล ทุกหมู่บ้านต่อไป จึงต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ ฉนวน พ่วงพลับ (2548) รายงานการวิจัย: บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษากรณีอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา การศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษากรณีอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อให้ทราบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่ ประชาชนคาดหวัง ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช 2457 ที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายอื่น และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ปฏิบัติได้จริง ในปัจจุบัน กับบทบาทที่คาดหวัง ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

สมบุญ สุขสำราญ (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รากฐานของแผ่นดิน ประสงค์เพื่อที่จะศึกษาสถานภาพ บทบาท และวิเคราะห์ศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั่วประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ศูนย์ข้อมูลทางการเมืองของสภาวิจัย

แห่งชาติ ซึ่งผลการศึกษได้สรุป สถานะ (status) ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน ได้เป็น 4 ประการ คือ (1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ (2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานะตัวแทนของประชาชน (3) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานะผู้บริหาร/ผู้แทนประชาชนในหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น และ(4) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานะผู้นำ (leadership) ของชุมชน สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งควบคู่มาับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมชนบทไทยการปฏิบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนอกจากนี้ยังมีความสับสนในบทบาทอำนาจหน้าที่ เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีฐานะเป็นทั้งตัวแทนของรัฐและตัวแทนของประชาชน

บงกชมาศ เอกเอี่ยม (2557) รายงานวิจัย: กำนัน ผู้ใหญ่ การวิเคราะห์บทบาทและความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่; วิเคราะห์บทบาทอำนาจหน้าที่และภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจากการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ และภาวะผู้นำ และแนวโน้มบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่สอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้าน ดำรงค์ศักดิ์ นาคีสังข์ (2562) บทคัดย่องานวิจัย : บทบาทนายอำเภอด้านการปกครองท้องถิ่น ศึกษากรณี: การพัฒนาศักยภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ของอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ บทบาทในการพัฒนาศักยภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามบทบาทที่กฎหมายกำหนด การตรวจตรา การลงพื้นที่เพื่อดูแลทุกข์สุขของประชาชน อย่างสม่ำเสมอ การจัดให้มีชุดรักษาความสงบประจำหมู่บ้าน จัดให้มีชุดสายตรวจสอดส่องดูแล มีการประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน มีการกำกับการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นไปตาม

แนวทางที่กำหนด ตลอดจนการสร้างระเบียบวินัยให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และให้ยึดถือระเบียบวินัยตามที่กฎหมายกำหนดโดยเคร่งครัด ภารกิจที่ประสบความสำเร็จ อันเกิดจากบทบาทการพัฒนาศักยภาพกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ คณะกรรมการหมู่บ้าน ของนายอำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ สุทธญาณ์ โอบอ้อม (2557) วิทยานิพนธ์: การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแนวพระพุทธศาสนา วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาบุคลากรซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

1. บทบาทที่ได้มาจากตำแหน่ง เป็นบทบาทที่ถูกกำหนดควบคู่กับตำแหน่ง บทบาทตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งต่างๆ ที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ จำเป็นต้องกระทำหรืองดเว้นการกระทำซึ่งบทบาทนั้นต้องสอดคล้องกับหน้าที่ ที่ถูกกำหนดไว้ทางสังคม

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ ที่สังคมมุ่งหวังให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ควรปฏิบัติและอาจถูกกำหนดจากบุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร

“คน” เป็น ทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญยิ่ง ที่จะป็นผู้นำเอาปัจจัยการบริหารอื่นๆ ไปจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การกระทำให้เกิดการ

พัฒนา หรือมีการเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงาน เป็นการส่งเสริมให้บุคคลมีความพร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตน ให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

แนวคิดการพัฒนาศักยภาพ

ศักยภาพ หมายถึง ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (attributes) ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม (behavior) ที่จำเป็น และมีผลทำให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าผู้อื่น หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งสามารถทำให้ปรากฏหากได้รับการพัฒนา หรือได้รับแรงกระตุ้นจากปัจจัยภายนอก และส่งผลต่อความสำเร็จในงานนั้น

แนวคิดกับปัญหาและอุปสรรค

การบริหารราชการแผ่นดินโดยระบบราชการที่เป็นองค์การขนาดใหญ่ และจากปัญหาในการบริหารงานที่หลากหลาย เนื่องจากภารกิจต่างๆ เกี่ยวข้องกับภาคประชาชนทั้งประเทศ และมีความต้องการที่หลากหลาย และมีความแตกต่างกันโดยสภาพพื้นที่ สภาพแวดล้อม แต่ในขณะเดียวกัน ปัญหาด้านทรัพยากรในการบริหารมีอย่างจำกัด ซึ่งไม่รวมถึงต้องบริหารงานภายใต้กฎหมาย และระเบียบที่มาก และเคร่งครัด ส่งผลให้การบริหารราชการไทยประสบปัญหาหลายประการ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพผู้นำของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลคังลาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญประกอบด้วย 1.กำนัน และผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ตำบลคังลาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2.ราษฎรในพื้นที่ตำบลคังลาน 3.ปลัดอำเภอ โดยใช้แบบสอบถามเป็นข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ

อายุระดับการศึกษา ประสบการณ์ และตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเอกสาร ตำรา นิตยสาร เว็บไซต์ มีขั้นตอนการเก็บข้อมูล และรวบรวมข้อมูล โดยผู้ศึกษาจะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง นำข้อมูลแบบสอบถาม มาประมวลเข้าด้วยกันกับข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา นิตยสาร เว็บไซต์การตรวจสอบแบบสามเส้า ด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulate) เป็นการใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อรวบรวมข้อมูลเดียวกัน

ผลการวิจัยและข้อค้นพบของการวิจัย

บทบาทตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ความสำคัญของบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือราษฎร บำบัดทุกข์ บำรุงสุข นับว่าสำคัญอย่างยิ่งในการทำหน้าที่ตามอำนาจกฎหมายที่ให้ไว้ ตลอดจนการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในพื้นที่รับผิดชอบของตน อีกทั้งกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ยังต้องทำงานนโยบายเร่งด่วน หรือภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นที่พึ่งพาและอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ตลอดมาจวบจนปัจจุบันกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ได้ระบุอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้พบว่ามีมากมาย ทั้งในฐานะนักปกครอง ที่มีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุข และในฐานะนักพัฒนา เพื่อสร้างความกินดีอยู่ดีมีความสุข ให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน และท้องถิ่นหน้าที่ดังกล่าวจะเห็นได้จากเอกสารกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องบทบาทของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านได้มาจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ให้ไว้ในภารกิจบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ราษฎรในพื้นที่และปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายนี้รวมทั้งตรวจสอบการอนุญาตต่างๆ ภายในเขตท้องที่ที่

รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ การกิจต่างๆให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอและให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญของราชการส่วนภูมิภาค ในการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ และลดข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นให้น้อยที่สุดตามบทบาทอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายให้ไว้ และหลายเรื่องก็ตามที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา และหลายเรื่องอีกเช่นกันก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้

กล่าวโดยสรุปคือ บทบาทของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านได้มาจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ให้ไว้ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ราษฎรในพื้นที่และปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายนี้รวมทั้งตรวจสอบการอนุญาตต่างๆ ภายในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ การกิจต่างๆให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ และให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญของราชการส่วนภูมิภาค ในการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย และเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องที่ แต่ก็มีบางอย่างต้องเรียนรู้เพิ่มเติม เนื่องจากยังขาดการศึกษาอย่างต่อเนื่องทำให้ไม่เข้าใจลักษณะเป้าหมายของงานที่ได้รับมอบหมายมา และหลายเรื่องก็ตามที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา และหลายเรื่องอีกเช่นกันก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้

ปัญหาและข้อจำกัดกับการปฏิบัติงาน

ปัญหาความล้าสมัย หรือล้าหลังของระบบโดยระบบราชการไทยยังคงยึดถือโครงสร้างการบริหารเป็นหลัก แบ่งการปกครองแผ่นดินออกเป็นการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง มีกระทรวงและกรมเป็นศูนย์สั่งการระบบราชการเช่นนี้ได้สร้างคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองอย่างมาก แต่เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป ระบบนี้ก็กลายเป็นปัญหา และไม่เหมาะสมกับความ

ต้องการในปัจจุบันดังต่อไปนี้ (1) เรื่องการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (2) เรื่องประสิทธิภาพในการบริหารราชการ เมื่อเทียบกับการบริหารงานในภาคเอกชน (3) การบริหารงานแบบรวมศูนย์อำนาจ กล่าวคือราชการบริหารส่วนกลาง ซึ่งได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม มีการบริหารงานและการตัดสินใจมีลักษณะรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลางทั้งหมด (4) โครงสร้างส่วนราชการที่ไม่คล่องตัว โครงสร้างการบริหารงานภาครัฐในปัจจุบันมีลักษณะที่ไม่ยืดหยุ่น ขาดความคล่องตัว (5) กฎระเบียบ เทคโนโลยี และวิธีปฏิบัติงานไม่ทันสมัย เทคโนโลยีต่างๆ ที่นำมาใช้ในยังขาดความทันสมัย (6) กำลังคนปัจจุบันส่วนใหญ่ยังขาดคุณภาพ และยึดติดกับการทำงานแบบเดิม (7) ค่าตอบแทน และสวัสดิการที่ไม่เหมาะสมกับค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น (8) ทศนคติ และค่านิยมเดิมให้ความสำคัญกับลำดับชั้นของการบังคับบัญชา ทำให้ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร (9) ความรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการได้กลายเป็นปัญหาที่สำคัญเพราะหลาย ๆ เรื่องที่เกิดปัญหาขึ้นมาแล้วแต่หาผู้รับผิดชอบไม่ได้ โดยมีปัจจัยที่สำคัญในเรื่องนี้อยู่ที่การแบ่งอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบที่ไม่ชัดเจน

บทสรุป ตำบลคิ่งลาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอบางปะอิน มีหมู่บ้านจำนวน 5 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในตำบลรวมทั้งสิ้น 3,288 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 1,597 คน และเพศหญิงจำนวน 1,691 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพทำนา และรับจ้าง มีผู้ดำรงตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านถึง 6 ตำแหน่ง ก็ประสบปัญหาด้านกำลังคนที่มีอยู่ในระบบในปัจจุบันคือกำลังคนที่มีอยู่จำกัดต่อราษฎรที่เพิ่มขึ้น ไม่สามารถดูแลได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง ปัญหาประมาณในการจัดการเกี่ยวกับด้านวัสดุอุปกรณ์ก็ขาดแคลน มีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ อย่างเร่งด่วน ส่วนใหญ่ยังขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และยึดติดกับการทำงานแบบเดิม ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่อง

จากการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเอง ทำให้เกิดชุมชนเมืองขึ้นมา เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้ และเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ ทำให้ต้องพัฒนาตนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้เกิดขบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แต่ติดปัญหาที่ระบบ และโครงสร้างของส่วนราชการเอง มีลักษณะเชิงซ้ำ ไม่คล่องตัวมีลำดับชั้นของการบังคับบัญชา ไม่ยืดหยุ่น ถ้าเปรียบเทียบกับเอกชนก็จะเห็นได้ชัดเจนถึงความแตกต่าง ทำให้เกิดปัญหาตามมา การบริหารราชการในองค์กรภาครัฐได้บริหารงานอยู่ภายใต้กฎหมาย กฎระเบียบของทางราชการ ตลอดจนความรับผิดชอบที่ต้องมีระเบียบรองรับเป็นลายลักษณ์อักษรทำให้เกิดความล่าช้า จนถึงการแก้ปัญหามากมายที่เกิดขึ้น ไม่ทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไป

แนวทางการเพิ่มศักยภาพของของกันัน และผู้ใหญบ้าน

ศักยภาพคือกลุ่มของความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (attributes) ที่เกี่ยวข้องกันซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่งๆ โดยกลุ่มความรู้ทักษะ เป็นกระบวนการเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านความคิดที่มีต่องานในหน้าที่ และผลของการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม เพื่อการควบคุม และตรวจสอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลตามที่ต้องการหรือไม่ เมื่อได้ผลลัพธ์แล้วก็จะนำไปปรับปรุงให้เหมาะสม โดยสัมพันธ์กับผลงานในการปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งงานนั้นๆ สามารถพัฒนาขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการฝึกอบรม และตามท้องถื่นกำหนด

บทสรุป การนำเอาความสามารถที่ซ่อนเร้นภายในร่างกายนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์คือการพัฒนาศักยภาพที่พึงประสงค์ เพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงาน ทำให้ส่งผลต่อหน่วยงาน บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และต่อภารกิจ ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ส่งผลทำให้สังคมมีความเจริญไป

มากขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งงานนั้นก็สามารถพัฒนาขึ้น มีความพร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความต้องการขององค์กร ให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดจนบริบทของโลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคที่โลกเชื่อมต่อกันด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการพัฒนาศักยภาพ เช่น อ่านหนังสือ ศึกษาค้นคว้า การฝึกอบรม ศึกษาดูงานจากผู้มีประสบการณ์ ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อวิชาชีพ ต่อองค์กรเกิดศักยภาพในการทำงาน มีการแก้ไขจุดบกพร่องตลอดจนหาวิธีในการค้นคว้าหาความรู้ในรูปแบบต่างๆ และหลักการพัฒนาศักยภาพมนุษย์สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาศักยภาพของตน

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทบาทและศักยภาพผู้นำของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านในตำบลคังลาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทบาทจะถูกกำหนดควบคู่กับตำแหน่ง หรือบทบาทตามอำนาจหน้าที่ คือ การปฏิบัติตามหน้าที่หรือการแสดงออกพฤติกรรมตามความคิด และตามที่ผู้อื่นคาดหวัง ให้เหมาะสมกับตำแหน่งทางสังคม การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เกิดขึ้นเมื่อมีกระแสการเรียกร้องให้กระจายอำนาจการปกครอง ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมาก ทำให้กำนัน และผู้ใหญ่บ้านต้องวางบทบาทตนเอง และมีวิธีการพัฒนาศักยภาพตนเองควบคู่กับการประเมินผลการปฏิบัติงานของตน เพื่อให้ทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง

ปัญหาและข้อจำกัดของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านในตำบลคังลาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระบบราชการที่ยังคงยึดถือโครงสร้างการบริหารหลัก และจากปัญหาในการบริหารงานที่หลากหลายนี้เอง และจากภารกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคประชาชนทั้งประเทศ และมีความต้องการที่หลากหลาย และมีความแตกต่างกันโดยสภาพพื้นที่ สภาพแวดล้อม แต่ในขณะเดียวกัน เด็ดขาดหรือมีความอิสระในการตัดสินใจได้มากนัก ยังต้องยึดนโยบายจากส่วนกลางเป็นหลักทรัพยากรการบริหารส่วนใหญ่จึงขึ้นอยู่กับการจัดสรรจากส่วนกลาง

แนวทางพัฒนาศักยภาพของศึกษาของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านในตำบลคู้งลาน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรภาคราชการ ต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้งานของทางราชการบรรลุเป้าหมาย และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการไว้ โดยในขณะเดียวกันก็จะได้ผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ และทำให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ และต่อองค์กร เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และบังเกิดผลสัมฤทธิ์ และสามารถหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่มาเพิ่มพูนต่อยอดให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นตามสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรส่งเสริมให้ภาครัฐมีนโยบายการเพิ่มศักยภาพของผู้นำกำนันและผู้ใหญ่บ้าน อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับเทคนิควิทยาการ และแนวคิดใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง คุณภาพเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพของงานที่ตามมาไปด้วย

2. ปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการปรับโครงสร้างและการปรับบทบาทภารกิจของหน่วยราชการ

ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบกับหมู่บ้านที่ยกเลิกระบบการปกครองที่มีกำนัน และผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ ประสบปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนขึ้นว่ามีการพัฒนาศักยภาพผู้นำอย่างไร
2. ศึกษาอุปสรรคจากการติดต่อระหว่างสายบังคับบัญชา ของผู้นำกำนันและผู้ใหญ่ในพื้นที่ตามบทบาทที่ได้รับจากอำนาจหน้าที่
3. ศึกษาบริบทของพื้นที่ในหมู่บ้านที่ได้รับพบกระทบของการกระจายอำนาจการปกครองโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บรรณานุกรม

- บกขมาศ เอกเอี่ยม. (2557). **กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่.** ใน การประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4 ประจำปี 2557, วันที่ 11-13 มิถุนายน 2557, ณ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.
- ประกาศกรมการปกครอง. (2563). **เรื่องแจ้งข้อมูลทางการปกครอง.** กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.
- พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ.2552 ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 126.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2539). **กำนันและผู้ใหญ่บ้าน รากฐานของแผ่นดิน.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักบริหารการปกครองท้องที่. (2562). **คู่มือปฏิบัติงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน ประจำปี 2562.** กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ข้อสังเกตบางประการว่าด้วยรูปแบบการปกครองและผลลัพธ์ทางการเมือง

: กรณีศึกษาเปรียบเทียบประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทย

On Regimes and the Political Outcomes

: A Comparative case study between Indonesia and Thailand

ศุภโชค รัฐธานาวิน^{*}

บทคัดย่อ

งานชิ้นนี้มีเป้าหมายในการศึกษารูปแบบการปกครองที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ทางการเมือง โดยมุ่งเน้นการศึกษาในประเทศอินโดนีเซียและเปรียบเทียบกับบางประเด็นของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่ามีความแตกต่างของโครงสร้างทางการเมืองซึ่งส่งผลต่อผลลัพธ์ทางการเมืองในหลายระดับ นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ระบบการเลือกตั้ง การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยความแตกต่างเหล่านี้เป็นความแตกต่างที่มีกลไกสำคัญต่อการสถาปนาระบบประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งและหากเราสามารถทำความเข้าใจและปรับเปลี่ยนเงื่อนไขของแต่ละสังคมให้สอดคล้องกับกลไกดังกล่าวก็น่าจะสามารถสร้างความมั่นคงให้กับระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การเมืองเปรียบเทียบ, อินโดนีเซีย, รูปแบบการปกครอง

^{*} นักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Abstract

This research aims to study how regimes have impacts on political results, by focusing on Indonesia and comparing the findings with that of Thailand. The research shows the differences in political structures between these two countries which affect their political outcomes in several levels, ranging from constitutions, to election systems, and to local administrations. Differences in political structures play an important role in establishing a stable democracy. If we can understand the conditions of each society, and adapt to meet those conditions, It can help establish a strong democracy.

Keywords: Comparative politics, Indonesia, Regime

บทนำ

หากเราจะตั้งต้นว่าทำไมสมควรศึกษาเปรียบเทียบประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทย เราสมควรเริ่มพิจารณาถึง Benedict Anderson นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญการศึกษาอินโดนีเซียอย่างลุ่มลึก นอกจากนั้นในแวดวงภูมิภาคศึกษาและการศึกษาทางรัฐศาสตร์ คงปฏิเสธไม่ได้ว่างานเขียนหลายชิ้นของ Anderson มีความสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้ศึกษา “รัฐไทย” ขยายหูตาให้กว้างไกลออกไปไม่น้อย โดยเฉพาะในบางด้านของงานเขียนเรื่อง Studies of Thai state: the state of Thai studies ก็ชี้ชวนให้ผู้อ่านต้องกลับมาทบทวนย้อนคิดถึง มุมมองการ “ศึกษา” เกี่ยวกับ สิ่งที่เราเรียกว่า “ไทยศึกษา” เพราะเมื่อพิจารณาถลกลงไปถึงแนวคิดสำคัญที่ Anderson พยายามอธิบายถึงลักษณะอันพิลึกพิลั่นของการศึกษารัฐไทย และการกล่าวถึง ปัญหาของความ

เป็นอาณานิคมและการเข้าถึง รวมทั้งความพยายามเปรียบเทียบที่ไม่อาจจะเปรียบเทียบได้กับการศึกษาประเทศอื่นๆในภูมิภาค

สิ่งต่างๆเหล่านี้มีที่มาจากการที่ Anderson เริ่มพิจารณาในกรอบอินโดนีเซียที่เป็นพื้นที่ทางการศึกษาที่เขาเชี่ยวชาญ และมีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ดังนั้น คงจะไม่ผิดนักที่จะกล่าวว่าประสบการณ์จาก อินโดนีเซียคือภาพสะท้อนความคิดของ Anderson บางประการว่า เขาเชื่อมั่นว่า “ไทยศึกษา” จะต้องเป็น “การศึกษา” มากกว่าเรียนรู้อย่างไรแบบแผน เขาพยายามเสนอการศึกษาที่มีระบบและเอาจริงเอาจังกับการอธิบาย เข้าสู่ความคิดเรื่องการศึกษาของไทยอย่างกลายๆ แต่กระนั้น ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า ข้อเสนอเรื่อง สัจพจน์หลัก 4 ประการดั้งเดิม และ สัจพจน์ท้าทายนั้นไม่มีพลังในการอธิบาย ข้อเสนอของ Anderson ยังคงมีความเข้มข้น แต่ทิศทางที่เขาเลือกพิจารณารัฐไทยนั้นยังสมควรเติมเต็มจากทิศทางอื่นๆ นั่นคืองาน Anderson ยังขาดการทำความเข้าใจของโครงสร้างพื้นฐานต่างๆเช่นกลไกการปกครองที่มีผลต่อการกำหนดชะตากรรมทางการเมือง ในบทความนี้จึงเป็นการพยายามทดลองตอบคำถามเหล่านั้น ผ่านการพิจารณาระบบการปกครองของอินโดนีเซียบางประการกับประเทศไทย

โครงสร้างการปกครองและรัฐธรรมนูญ

อินโดนีเซีย (อินโดนีเซีย: Indonesia) หรือชื่อทางการคือ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republik Indonesia) เป็นหมู่เกาะที่ใหญ่ที่สุดในโลก ตั้งอยู่ระหว่างคาบสมุทรอินโดจีนกับทวีปออสเตรเลีย และระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับมหาสมุทรแปซิฟิก มีพรมแดนติดกับประเทศมาเลเซียบนเกาะบอร์เนียวหรือกาลีมันตัน

(Kalimantan), ประเทศปาปัวนิวกินีบนเกาะนิวกินีหรืออีเรียน (Irian) และประเทศติมอร์-เลสเตบนเกาะติมอร์ (Timor) โดยผู้นำประเทศอินโดนีเซียคนปัจจุบันคือประธานาธิบดี โจโก วีโดโด

อินโดนีเซียปกครองระบอบสาธารณรัฐแบบประชาธิปไตย มีประธานาธิบดีเป็นประมุข และหัวหน้าฝ่ายบริหาร รวมทั้งเป็นผู้บัญชาการเหล่าทัพ โดยมีพื้นที่บางส่วนที่มีลักษณะปกครองตนเอง (Provincial Autonomy) โครงสร้างการเมืองการปกครองของอินโดนีเซียที่สะท้อนถึงบทบาทของการปกครองส่วนกลางและท้องถิ่นประกอบด้วย 2 องค์การสำคัญ ได้แก่

สภาที่ปรึกษาประชาชน (People's Consultative Assembly : MPR) ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (People's Representative Council : DPR) จำนวน 550 คน และสภาผู้แทนระดับภูมิภาค (Regional Representative Council : DPD) จำนวน 128 คน ทั้งหมดมาจากการเลือกตั้ง สภาที่ปรึกษาประชาชน มีหน้าที่สำคัญ 3 ประการคือ แก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่งตั้ง ประธานาธิบดี/รองประธานาธิบดีและถอดถอนประธานาธิบดี

สภาผู้แทนราษฎร (House of People's Representatives : DPR) ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 550 คน มาจากการเลือกตั้ง มีหน้าที่หลักในการออกกฎหมายอนุมัติงบประมาณ และกำกับดูแลการทำงานของรัฐบาล โดยมีวาระการทำงาน 5 ปี การพิจารณาร่างกฎหมายแต่ละฉบับต้องมีการหารือและได้รับความเห็นชอบร่วมกันระหว่าง DPR และประธานาธิบดี ร่างกฎหมายใดที่ไม่ได้รับความ

เห็นชอบร่วมจากประธานาธิบดีไม่สามารถนำกลับมาพิจารณาใหม่อีก ขณะเดียวกัน ร่างกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบร่วมจากประธานาธิบดีและผ่านการลงคะแนนเสียงจาก DPR แล้ว แต่ประธานาธิบดีไม่ลงนามด้วยเหตุผลใดก็ตาม ภายใน 30 วันให้ถือว่ามีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายได้โดยสมบูรณ์

สภาผู้แทนระดับภูมิภาค (Regional Representatives Council : DPD) เป็นสถาบันใหม่ที่มีการเลือกตั้งครั้งแรก เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2547 เพื่อทดแทนผู้แทนจากภูมิภาคและองค์กรสังคม/กลุ่มอาชีพที่เคยมีอยู่เดิม (ที่มาจากการแต่งตั้ง) ทั้งนี้ สมาชิก DPD มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ 4 คน รวมทั้งสิ้น 128 คน มีหน้าที่เสนอแนะร่างกฎหมาย รวมถึงตรวจสอบการใช้จ่าย งบประมาณของประเทศ

นอกจากนี้ยังมี สภาประชาชนระดับท้องถิ่น (Regional People's House of Representatives : DPRD) เพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น บทบัญญัติในการแก้ไขรัฐธรรมนูญปี 2543 กำหนดให้แบ่งระดับการปกครองภูมิภาคออกเป็นจังหวัด อำเภอ (regency) และตำบล/เทศบาล (Kota) โดยจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิก DPRD ในทุกระดับ (พร้อมกับการเลือกตั้ง DPR และ DPD)

โครงสร้างเหล่านี้ย้อนไปถึง รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1945 ที่บัญญัติให้สถาบันทางการเมืองและการบริหารประเทศมี 5 องค์กรประกอบด้วยสภาที่ปรึกษาประชาชน ประธานาธิบดีสภาผู้แทนราษฎรคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินสูงสุดศาลรัฐธรรมนูญ และสภาองค์กรปกครองท้องถิ่นอำนาจการบริหารแบ่งออกเป็น 3 ฝ่ายคือฝ่ายบริหาร

ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการประธานาธิบดีดำรงฐานะประมุขแห่งรัฐและผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพอินโดนีเซียประธานาธิบดีทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารรวมทั้งเป็นผู้แต่งตั้งและปลดรัฐมนตรีรองประธานาธิบดีและคณะรัฐมนตรีช่วยสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของประธานาธิบดีประธานาธิบดีไม่มีอำนาจยุบสภา นอกจากนั้น รัฐบาลส่วนกลางของอินโดนีเซียมีการจัดระบบบริหารราชการ ในรูปแบบกระทรวงทั้งสิ้น 34 กระทรวง แบ่งเป็นกระทรวงหลัก 30 กระทรวง และกระทรวงประสานงาน (Coordinating ministry) อีก 4 กระทรวง โดยมีกระทรวงจำนวนมากแตกต่างจากของไทยอันได้แก่ กระทรวงกฎหมายและสิทธิมนุษยชน, กระทรวงป่าไม้, กระทรวงกิจการทางทะเลและประมง, กระทรวงแรงงานและการอพยพย้ายถิ่น, กระทรวงกิจการสาธารณะ, กระทรวงบริการสังคม, กระทรวงการศาสนา กระทรวงสหกรณ์และกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม, กระทรวงส่งเสริมบทบาทสตรีและคุ้มครองเด็ก , กระทรวงการปฏิรูปการบริหารและระบบราชการ, กระทรวงการพัฒนามุมภาคด้อยโอกาส, กระทรวงการวางแผนพัฒนาแห่งชาติ, กระทรวงรัฐวิสาหกิจ, กระทรวงการเคหะ เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงความแตกต่างกันระหว่างรัฐธรรมนูญของอินโดนีเซียและของไทย ในฉบับปัจจุบัน ทั้งโครงสร้าง ลักษณะ เจตนารมณ์ และที่มา ของรัฐธรรมนูญเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่อาจจะทำให้มีการเทียบเคียงสภาพสังคมไทยและอินโดนีเซียได้โดยตรง เพราะเมื่อจะพิจารณาถึงรัฐธรรมนูญอันเป็นสิ่งที่ยึดมั่นว่าคือกรอบกติกาของประชาธิปไตยและนักวิชาการทั้งหลายล้วนเรียกว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่าง

ยิ่งยวดในการศึกษาถึงสังคมในรัฐหนึ่งรัฐใดนั้น มีสิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึง เมื่อจะกล่าวถึงรัฐธรรมนูญนั้นก็คือ ที่มาของรัฐธรรมนูญ โดยมีข้อเปรียบเทียบอย่างชัดเจนถึงความแตกต่างระหว่างรัฐธรรมนูญไทยและรัฐธรรมนูญอินโดนีเซียถึงที่มาของกฎหมายเหล่านี้ แม้ว่ารัฐธรรมนูญไทยฉบับประชาชน 2540 จะถูกยกร่างโดย สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นตัวแทนของประชาชนในบรรยากาศแห่งประชาธิปไตย แต่รัฐธรรมนูญฉบับ 2560 กลับถูกยกร่างโดยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มีเงาแห่งการรัฐประหารทับบออยู่ซึ่งแตกต่างจากอินโดนีเซีย

นอกเหนือไปจากตัวรัฐธรรมนูญที่มีที่มาแตกต่างแล้ว ส่วนที่ขับเคลื่อนรัฐธรรมนูญหรือผู้ที่ใช้อนุสัญญาก็เป็นอีกส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงพลังที่จะขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลไกองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง

บทบาทของการเลือกตั้ง

การจัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีของอินโดนีเซียเป็นการเลือกโดยตรง (ก่อนหน้านี้ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐสภา) มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี สามารถดำรงตำแหน่งได้เพียงสองวาระ ประธานาธิบดีทำหน้าที่เป็นประมุขของรัฐ พรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองจะต้องชนะด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 25 หรือชนะด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรระดับชาติ จึงจะเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดี (เป็นการสมัครรับเลือกตั้งคู่กัน) ตามกฎหมายการเลือกตั้งปี 2551 (2008)ระบุไว้ว่า ผู้ที่จะได้รับการ

เลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีนั้น จะต้องได้รับคะแนนเสียงร้อยละ 50 ขึ้นไปจากประชาชนทั้งหมดที่มีสิทธิเลือกตั้ง และคะแนนเสียงที่ได้นั้น จะต้องเกินร้อยละ 20 เมื่อนับคะแนนเสียงในแต่ละจังหวัดของอินโดนีเซีย ในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครผู้ใดผ่านเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งดังกล่าว จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งรอบสองขึ้น โดยเลือกผู้สมัครที่มีคะแนนนำเป็นอันดับหนึ่งและสองมาทำการเลือกตั้งใหม่ในรอบที่สอง สำหรับเงื่อนไขในการนับคะแนนเสียงในรอบที่สอง กำหนดว่าให้มาจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดเช่นเดียวกับการเลือกตั้งรอบแรก โดยผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเสียงมากกว่าจะเป็นผู้ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดี

สำหรับบทบาทการเลือกตั้งในประเทศไทย เราควรเริ่มการพิจารณาว่าปัญหาการเลือกตั้งคือการพยายามสร้างความมั่นคงแก่ประชาธิปไตยที่ไม่บรรลุความสำเร็จ (Consolidation period) ในประเทศไทย ดังที่กล่าวข้างต้นว่า เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ได้ทำให้กองทัพต้องถอยออกจากการเมือง ชนชั้นกลางเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น นายกรัฐมนตรีถูกกำหนดให้ต้องมาจาก ส.ส. และเริ่มกระบวนการกระจายอำนาจ มีการเลือกตั้งบ่อยครั้งขึ้น โดยอาศัยอำนาจของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ซึ่งมีลักษณะที่กำหนดการเลือกตั้งมีบทบาทสำคัญ ซึ่งเป็นที่พอใจของชนชั้นกลาง แต่ก็ยังคงมีพลังบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับการเมืองแบบเลือกตั้ง พลังเหล่านี้อาจยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง แม้ว่าจะไม่ใช่หนทางของประชาธิปไตยก็ตาม ต่อมาเมื่อมีการจัดการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2544 จากผลการเลือกตั้งพบว่ารัฐบาลทักษิณมีเสถียรภาพมาก จนสามารถบริหารประเทศครบวาระ

4 ปีซึ่งไม่เคยมีมาก่อน นี่ก็เป็นเหตุเพราะรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 นั้นกำหนดไม่ให้ ส.ส.ย้ายพรรคการเมืองในสังกัดได้ เว้นแต่การลาออกก่อนครบวาระหรือการยุบสภา และยังกำหนดห้าม ส.ส.เขตเป็นรัฐมนตรี ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งในการแย่งชิงตำแหน่งรัฐมนตรี นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ยังมีลักษณะผสมผสาน นั่นคือตัวนายกรัฐมนตรีจะได้รับความชอบธรรมจากรัฐสภา และจากประชาชนจากระบบการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ

Tamada เคยเสนอว่าการเปลี่ยนระบอบการปกครองจากระบอบประชาธิปไตยไปเป็นระบอบที่ไม่เป็นประชาธิปไตย หรือความล้มเหลวของการจรรโลง (Consolidation) ประชาธิปไตย เขาใช้คำว่าเมื่อมีเสถียรภาพสูงเกินไป: ชนชนไม่ได้จึงต้องทำลาย โดยอ้างว่าในรัฐบาลทักษิณนอกจากมีรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 สนับสนุนแล้ว ยังมีเงินทุนทางการเมือง และนโยบายของรัฐบาล ซึ่งสามารถสร้างและรักษาความมั่นคงไว้ได้มากเป็นพิเศษ เพราะทักษิณตั้งพรรคของตนเองและทุ่มเทเงินทุนให้กับพรรคการเมืองของตนเอง หากพรรคการเมืองอื่นจะสู้กับพรรคไทยรักไทยก็จำเป็นที่จะต้องระดมเงินทุนให้ได้มากกว่า ซึ่งดูเหมือนเป็นไปได้ยาก ทำให้ทักษิณเป็นผู้ผูกขาดตลาดเงินทุนทางการเมือง ถึงจะมีบางคนกล่าวว่าคนในเขตเมืองหรือชนชั้นกลางเริ่มไม่ต้องการทักษิณ แต่ผลการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2548 นั้นแสดงให้เห็นว่า ในกรุงเทพฯ พรรคไทยรักไทยได้ ส.ส.เพิ่มมากขึ้น และคะแนนเสียงจากระบบรายชื่อก็เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน และเหตุที่รัฐบาลพรรคไทยรักไทยถูกโค่นล้ม โดยการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ก็น่าจะมีสาเหตุหลักอยู่ที่การเมืองไทยเริ่มเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลนั้นต้องถูกต้องตามกฎหมาย นั่นคือการเลือกตั้ง แต่เมื่อมีบางคนบางกลุ่มตระหนักว่าไม่สามารถชนะด้วยการเลือกตั้งได้เนื่องจากไม่ใช่ผู้กุมเสียง

คนส่วนใหญ่ จึงไม่ยอมเล่นการเมืองบนเวทีทางการเมืองอีกต่อไป และหันเหหนทางไปสู่การเลือกทำรัฐประหาร หรืออีกนัยหนึ่งคือทำให้การเลือกตั้งหมดความสำคัญไป

ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็นเชิงโครงสร้างที่ควรพิจารณาอีกประเด็นหนึ่งคือ ระบบราชการ และระบบโครงสร้างการปกครองท้องถิ่น ในประเทศไทยและอินโดนีเซียเราพบความแตกต่างอย่างชัดเจนว่า ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยอยู่ใต้ปกของกระทรวงมหาดไทย จึงขัดขวางความอิสระในการปกครองตนเองของประชาชนและขัดขวางกระบวนการจรรโลงประชาธิปไตย (Democracy Consolidation) สอดคล้องกับในกรณีของอินโดนีเซียที่ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นมีประเด็นเรื่องความมีอิสระมาตั้งแต่ก่อนการมีระบบประชาธิปไตยแต่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงทำให้กระบวนการจรรโลงประชาธิปไตย (Democracy Consolidation) มีดำเนินต่อไปได้

อินโดนีเซียเป็นสาธารณรัฐแบบรัฐเดี่ยว แต่ได้มีการจัดการ ปกครองแบบกระจายอำนาจอย่างกว้างขวาง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า อินโดนีเซียมีการแบ่งเขตการปกครองภายในของตนเองออกเป็นหลาย ระดับ และแต่ละระดับก็มีชื่อเรียกที่ต่างกันออกไป โดยเริ่มต้นจาก มณฑล (Provinsi) คือชื่อเรียกเขตการปกครองภายในอินโดนีเซียในระดับใหญ่ที่สุดรองลงมาจากระดับประเทศ โดยทั่วไปแล้วในงาน ศึกษาหรือรายงานข่าวในภาษาไทยมักจะเรียกเขตการปกครองประเภทนี้ของอินโดนีเซียว่า จังหวัด โดยเทียบเคียงมาจากคำว่า province ในภาษาอังกฤษ แต่ในกรณีอินโดนีเซีย มีมณฑล 5 แห่งที่มีสถานะพิเศษต่างจากมณฑลอื่นๆ คือ อาเจะห์ (Aceh) เขตปกครอง

พิเศษยกยกการตา (Daerah Istimewa Yogyakarta) ปาปัว (Papua) ปาปัวตะวันตก (Papua Barat) และ กรุงจาการ์ตา

จังหวัด(Kebupaten) การปกครองท้องถิ่นในลำดับรองลงมาของอินโดนีเซีย คือ การปกครองระดับจังหวัด หรือ kabupaten โดยในปัจจุบันอินโดนีเซีย แบ่งออกเป็น 405 จังหวัดทั่วประเทศ แต่ละจังหวัดมีผู้นำคือ ผู้ว่าราชการจังหวัด (Bupati) ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของ ประชาชน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี ถัดจากจังหวัดคือ นคร (Kota) นคร มีลำดับชั้นเทียบเท่ากับจังหวัด กล่าวคือเป็นหน่วยการปกครองในระดับต่ำลงมาจากมณฑลเหมือนกัน แต่มีความต่างคือ นคร จะมีเนื้อที่เล็กกว่าจังหวัด และนครมักเป็นเขตอุตสาหกรรมและ เศรษฐกิจภาคบริการ ในขณะที่จังหวัดมักเป็นเขตที่มีการทำการเกษตร มากกว่า ผู้นำของนคร คือ นายกเทศมนตรีซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยตรงของประชาชน มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี

อำเภอ (Kecamatan) เป็นหน่วยการปกครองในระดับรองลงมาจากจังหวัด และนคร ทำงานอยู่ภายใต้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายกเทศมนตรีผู้นำของอำเภอ คือ นายอำเภอ (Camat) มาจากการแต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการ จังหวัดหรือนายกเทศมนตรีไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน ดังนั้นสถานะของอำเภอจึงเปรียบได้กับเป็นหน่วยงานย่อยๆของจังหวัดและนครต่างๆ เท่านั้น

อินโดนีเซียมีหน่วยการปกครองในระดับล่างสุดอยู่ 2 ประเภท คือ ตำบล (Kelurahan) และหมู่บ้าน โดยตำบลเป็นหน่วยการปกครองที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ชุมชนเมือง ผู้นำของตำบล คือ กำนัน (Lurah) มาจากการแต่งตั้งของ ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือ

นายกเทศมนตรีหมู่บ้าน(Desa) หมู่บ้านคือหน่วยการปกครองระดับล่างสุด โดยมีฐานะเท่าเทียม กับตำบล แต่หมู่บ้านตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทเท่านั้น โดยในยุคระเบียบใหม่ ของซูฮาร์โต หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่รัฐบาลเล็งเห็นความ สำคัญอย่างมาก โดยรัฐบาลตระหนักว่าหมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครอง ที่อยู่ใกล้ชิดกับชีวิตประชาชนและมีอิทธิพลต่อประชาชนได้มากในหลาย ด้าน รัฐบาลในสมัยนั้นจึงต้องการเข้ามาจัดระเบียบการปกครองในระดับ หมู่บ้าน โดยใช้วิธีการต่างๆ จูงใจและบังคับให้ผู้นำหมู่บ้านสวมักดิ์ กับส่วนกลางและรับเอานโยบายที่ส่วนกลางกำหนดไปปฏิบัติในขณะเดียวกัน อุดมการณ์หรือการกระทำใดๆ ที่ต่อต้านหรือผิดแผกไปจากแนวคิดของรัฐบาล ก็จะถูกปิดกั้น หมู่บ้านในยุคสมัยของซูฮาร์โตจึงเป็น หมู่บ้านที่ปราศจากความหลากหลาย ปราศจากชีวิตชีวา เป็นเพียง หน่วยงานที่ทำตามคำสั่งของรัฐบาลอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่ง ที่สะท้อนถึงลักษณะการปกครองประเทศในยุคระเบียบใหม่ที่ความเป็น ไปทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมล้วนถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง

การถูกกำหนดจากส่วนกลางหรือกลไกราชการนี้ นำไปสู่ สิ่งที่เราเรียกถึงเป็นลำดับแรกๆก็คือแนวคิด Prismatic theory ของ Fred W. Riggs ที่มุ่งเน้นการอธิบายสังคมไทยร่วมสมัยที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านจากสังคมแบบจารีตไปสู่สังคมสมัยใหม่ แนวคิดนี้อธิบายว่าสังคมเปลี่ยนผ่านมีความพยายามกำหนดโครงสร้าง หน้าที่ของสถาบันต่าง ๆ ในสังคมขึ้นมา แต่สถาบันที่ถูกสร้างขึ้นมามีเหล่านั้นไม่สามารถทำหน้าที่อย่างที่ควรจะเป็นได้ ทำให้เกิดปัญหาการก้าวถอยร่นทวน อำนาจหน้าที่ของกันและกันขึ้นเสมอๆ หรือกล่าวได้ว่าเป็นสมัยใหม่แต่เปลือก

บทสรุป

ทุกวันนี้เราคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าคนไทยนั้นไม่ค่อยมีสำนึกความเป็นพลเมืองไทยในระบอบที่เรียกว่าประชาธิปไตย ซึ่งระบอบประชาธิปไตยนั้นตามนิยามอย่างง่ายๆ แล้วก็คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ซึ่งเป็นคำพูดของ अब्राहัม ลินคอล์น ที่ทุกคนคุ้นหูดี จากนั้นามนี้ก็แสดงให้เห็นแล้วว่าประชาชนชาวไทยทุกคนนั้นควรที่จะเป็นผู้ที่เปลี่ยนแปลงเรียกร้องผลประโยชน์ต่างๆ ที่ควรจะได้และควรเป็นผู้เปลี่ยนแปลงประเทศไม่ใช่แค่ยอมเป็นผู้ถูกปกครองที่ไม่มีสิทธิมีเสียงอยู่ฝ่ายเดียว นั่นละว่าการที่คนไทยส่วนใหญ่คิดแบบนี้ก็เพราะเราถูกปลูกฝังมาตั้งแต่ในโรงเรียนให้เชื่อในผู้ปกครองแทนที่จะเชื่อในความสามารถของตัวเองเราตกอยู่แต่กับการถูกสอนให้ท่องให้บูชาในอุดมการณ์ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ประหนึ่งราวกับว่าเราเป็นแค่ผู้มาขออาศัยในประเทศไทยเท่านั้นแต่แท้จริงแล้วหารู้ไม่ว่าตัวเรานั้นแหละคือเจ้าของประเทศ ซึ่งในความจริงแล้วเราต้องมาเริ่มปลูกฝังค่านิยมในความเป็นพลเมืองใหม่ให้ทุกคนเคารพในตัวเองและตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด

โดยเมื่อประชาชนมีสำนึกในความเป็นพลเมืองแล้วสิ่งจำเป็นจะต้องตามมาพร้อมกันก็คือพื้นที่ ในการมีส่วนร่วมและดูแลตนเองของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย เพราะต้องยอมรับว่าบริบทของประชาธิปไตยนั้นเราคงไม่สามารถจะอธิบายความเป็นประชาธิปไตยได้แค่การอยู่บนทฤษฎีการมีส่วนร่วมแบบที่เน้นการเลือกตั้งสี่ปีครั้งเท่านั้น ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวที่อาจารย์ทามาตะชินซึนี่เป็นเพียงแค่มายาคติ และเป็นการมีส่วนร่วมในเชิงพิธีกรรมที่จะหลอกล่อให้ประชาชนติดกับดักว่า

นั่นคือพัฒนาการทางการเมืองแล้ว แต่การมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ไม่ใช่การมีส่วนร่วมจริงๆ เป็นเพียงแค่วาทกรรมการพัฒนาที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อแยกคนออกจากพื้นที่การเมือง (de-politicize) ที่ผ่านมานั้นสังคมไม่สามารถเข้าควบคุมรัฐไทยได้ ทำให้ระบอบประชาธิปไตยไทยกลายเป็นกลไกทางการเมืองของผู้มีอำนาจในรัฐที่คอยควบคุมสังคม ซึ่งที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่สถาบันแบบตะวันตกสถาบันแรกที่ได้รับการสถาปนาขึ้นในประเทศไทย และแนวคิดประชาธิปไตยก็ไม่ใช่แนวคิดตะวันตกอันดับแรกที่ถูกนำเข้ามาใช้ในประเทศไทย ระบบราชการสมัยใหม่ก็ดี ระบบกฎหมายสมัยใหม่ก็ดี ระบบศาลก็ดี หรือแม้แต่ระบบการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางก็ดี ล้วนแล้วแต่เป็นสถาบันแบบตะวันตกที่ถูกนำมาใช้ก่อนประชาธิปไตยทั้งสิ้น และต่างก็ได้รับผลกระทบ กระทั่งถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบสัญลักษณ์โดยวัฒนธรรมการเมืองดั้งเดิมอย่างทั่วหน้า ซึ่งตราบไต่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมไทยยังเป็นไปในลักษณะที่ “รัฐล้อมสังคม” เมื่อนั้นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศก็ต้องอยู่ในสภาพที่ถูกกระทำจากนโยบายต่างที่ไม่สนองตอบความต้องการของประชาชนและเผชิญกับสภาพการไร้สิทธิในการดูแลตัวเองของชุมชน แน่แน่นอนว่าความต้องการในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งรัฐและขยายบริบทประชาธิปไตยออกไปให้ไกลกว่าประชาธิปไตยแบบตัวแทนเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจากปัญหาการถูกทำลายวิถีชีวิตในภูมิคติของชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นการถูกยื้อแย่งทรัพยากรดิน ป่า น้ำ ที่เป็นฐานการดำเนินชีวิตของชุมชน และการออกนโยบายสาธารณะอันมุ่งเน้นผลประโยชน์โดยอิงกับระบบทุนนิยมเป็นหลักโดยไม่สนใจความต้องการของประชาชน

ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นเป็นเพราะความจนอำนาจและจนโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่กำหนดแนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากร จนโอกาสและอำนาจที่จะปกป้องตัวเองจากการรุกรานภายใต้นโยบายการพัฒนาของรัฐ

ดังนั้นหนทางที่เป็นไปได้ที่จะให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นประชาธิปไตยอีกครั้งอย่างมั่นคงก็คือการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบประชาธิปไตย (participate democracy) โดยใช้รูปแบบประชาธิปไตยทางตรง(direct democracy) เป็นปัจจัยหนุนเสริมประชาธิปไตยแบบตัวแทนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งนั่นหมายถึงการสร้างหลักประกันว่าประชาชนจะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยมากกว่าที่ผ่านมา ดังนั้นแนวคิดประชาธิปไตยทางตรงจึงสัมพันธ์กับการออกแบบกระบวนการทางการเมืองให้ประชาชนกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้โดยตรง โดยควรจะเริ่มที่ระดับเล็กที่สุดคือในระดับท้องถิ่นคือการให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้มีการดูแลกันเอง ซึ่งที่ผ่านมาการปกครองในท้องถิ่นของไทยนั้นได้ผูกติดอยู่กับผู้ปกครองที่มาจากการแต่งตั้งของส่วนกลางทำให้ในการบริหารนั้นไม่มีความเข้าใจในพื้นที่อย่างแท้จริง ทำให้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นอย่างรุนแรงทำให้ชาวบ้านที่เป็นคนจนไม่สามารถอยู่ได้ โครงการขนาดใหญ่ที่มีการอพยพผู้คนออกจากพื้นที่ทำกินและการรุกรานทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะจากรัฐหรือเอกชนได้ก่อให้เกิดการทำลายชุมชนในทุกมิติ

ถึงแม้ว่าเราอาจจะพูดได้ว่าในระดับท้องถิ่นของไทยในปัจจุบันก็ได้มีการกระจายอำนาจลงไปในรูปแบบ อบจ. และ อบต. แต่อย่างไรก็ตามระบบนี้ก็ไม่ได้เปิดทาง

ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมกันอย่างจริงจังมากนักเพราะ อันที่จริงยังมีการมองกันว่าแล้วการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย เป็นเพียงเครือข่ายการทำงานของศูนย์อำนาจส่วนกลางอยู่ ทำให้ปัจจุบัน อบจ. และ อบต. บางแห่งเป็นเพียงแค่ศูนย์กลางอำนาจของชนชั้นนำในต่างจังหวัด ซึ่งถูกผูกโยงใกล้ชิดกับชนชั้นนำในศูนย์กลางมากกว่าชาวบ้านในชุมชนของตน

ในการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้ดูแลกันเองนั้นท้องถิ่นจะต้องมีชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานรากในการพัฒนาและประชาสังคมเล็กๆที่คอยดูแลกำกับรัฐบาลท้องถิ่นโดยตรง โดยให้มีการตรวจสอบติดตามการบริหารงานของท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งผลลัพธ์ที่แสดงให้เห็นจากการใช้ประชาธิปไตยทางตรงในรูปแบบการจัดการชีวิตสาธารณะของประชาชนโดยตรง ในปอร์โต อัลลิเกร ในรัฐเกอเรลาของบราซิล และขบวนการชาปาติस्ताได้ชี้ให้เห็นว่าคนจนที่มีการศึกษาน้อยและรายได้ต่ำมีความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในสัดส่วนที่สูงกว่าประชาชนที่มีการศึกษาดีและรายได้สูง ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเมื่อใดก็ตามที่ทำให้การเมืองเข้ามาใกล้ชีวิตและปัญหาของคนจน คนเหล่านี้จะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างผูกพันและเอาจริงเอจัง ทำให้ง่ายต่อการขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองระดับชาติซึ่งถูกผูกขาดอำนาจอยู่กับนักการเมืองมาตลอด

ส่วนในระดับชาตินั้นต้องเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางตรงโดยการให้มีการทำประชามติ(referendum)และการริเริ่มเสนอกฎหมายด้วยตัวเอง(Initiative) และกระบวนการถอดถอนนักการเมืองที่บริหารงานไร้ประสิทธิภาพ(recall)เพื่อความ

โปร่งใสของการบริหารงานและให้ประชาชนเล่นบทบาทเป็นผู้ตรวจสอบนักการเมืองโดยตรง ซึ่งในการทำประชามตินั้นในหลายๆประเทศได้มีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมตัดสินใจทางตรงในประเด็นที่เป็นปัญหาสาธารณะอย่างแพร่หลาย แต่ในประเทศไทยนั้นที่ผ่านมามีการทำประชามติแค่ครั้งเดียวคือการทำประชามติเพื่อรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 โดยการทำประชามติบนฐานประชาธิปไตยทางตรงจะต้องพิจารณาจากหลักการพื้นฐานคือสิทธิของพลเมืองที่จะแสดงออกซึ่งเจตจำนงเสรีและยุติธรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีเกณฑ์พื้นฐานคือ พลเมืองต้องมีสิทธิในการริเริ่มโดยตนเองโดยตรงคือ สิทธิในการริเริ่มกฎหมาย สิทธิในการริเริ่มประชามติ จะต้องเป็นสิทธิที่ประชาชนทำได้โดยตนเอง มิใช่กำหนดเอาไว้ให้เป็นอำนาจของรัฐสภา นอกจากนี้ผลการออกเสียงประชามติจะต้องมีลักษณะผูกพันให้ต้องมีการนำไปสู่การปฏิบัติตามผลการตัดสินใจสุดท้ายโดยตรงมิใช่เป็นเพียงแค่คำปรึกษาให้ผู้บริหารเท่านั้น ซึ่งทำให้ในการทำประชามตินั้นจะต้องมีกระบวนการถกเถียงสาธารณะที่แพร่หลายและใช้เวลาเพื่อให้ประชาชนรับรู้โดยใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการนำเสนอผ่านกระบวนการประชาธิปไตยในรูปแบบกระบวนการประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy) เพื่อความโปร่งใสของระบบการเมือง

เมื่อการเมืองภาคประชาชนเติบโตจากการก่อร่างจนเข้มแข็ง จนเข้ามาแทนที่การเมืองแบบตัวแทนที่อ่อนแออย่างเต็มรูปแบบ และถ้าหากเรายังเชื่อว่าประชาชนคือเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูงสุดอยู่แล้วก็ ที่สุดประชาชนเหล่านี้ผู้ได้เรียนรู้และเติบโตมาพร้อมกับประชาธิปไตยแบบทางตรงของประชาชนจะเป็นผู้

เลือกเองว่า ปัญหาใดของประชาธิปไตยควรแก้อย่างไร มิใช่เลือกจะลอกคนอื่นอย่างไร และ จะเป็นผู้ตัดสินสำคัญกับคำตอบที่ต้องเลือกระหว่างจักรยานคนจน และ จักรยานยนต์คนรวย ซึ่งจะถูกตอกย้ำอีกครั้งว่า “เราจะเดินด้วยขาของตัวเองก้าวไป ข้างหน้าด้วยขาของเรา ก้าวไปสู่การกลายเป็นประชาธิปไตยอันแท้จริงที่ไม่พึ่งพิงใคร ซึ่งกำลังรอคอยพวกเราอยู่เบื้องหน้า”

ตารางการเปรียบเทียบระหว่างไทยกับอินโดนีเซีย

	ประเทศอินโดนีเซีย	ประเทศไทย
รูปแบบการปกครอง	:รัฐเดี่ยว	:รัฐเดี่ยว
โครงสร้างการปกครอง	:3ฝ่าย (บริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ)	:3ฝ่าย (บริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ)
ระบบการเมือง	:ประชาธิปไตย ที่มี ประธานาธิบดีเป็นประมุข และ หัวหน้าฝ่ายบริหาร	:ประเทศไทยมีรูปแบบรัฐเป็น ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ และใช้การปกครองระบอบ ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา หรือที่รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยเรียกรวมกัน ว่า ระบอบประชาธิปไตยอันมี

		พระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข รัฐธรรมนูญฉบับ ปัจจุบัน
การแบ่งเขตการปกครอง	:การบริหารส่วนกลาง มี กระทรวง 34 กระทรวง กรม และกองต่างๆ โดยมีข้าราชการ ตั้งแต่ระดับปลัดกระทรวง อธิบดีผู้อำนวยการกอง ฯลฯ เป็นบุคลากรร่วมบริหารในส่วน ราชการ ส่วนการจัดแบ่ง กระทรวงประเทศอินโดนีเซีย ยังแบ่งตามภารกิจประเทศ อินโดนีเซียแบ่งเขตการ ปกครองออกเป็น 31 จังหวัด 2 เขตปกครองพิเศษและ 1 เขต นครหลวงพิเศษ	:ประเทศไทยแบ่งเขตการ บริหารออกเป็น 1 ราชการ ส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง, ทบวง และกรม 2 ราชการ ส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย 77 จังหวัด 878 อำเภอ 7,255 ตำบล และ 3 ราชการส่วน ท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด, เทศบาล, องค์การบริหารส่วนตำบล, กรุงเทพมหานคร และ เมือง พัทยา สำหรับสุขภาพนั้น ถูกยกฐานะไปเป็นเทศบาล ทั้งหมดใน พ.ศ. 2542
ระบบการเมือง	:ประเทศอินโดนีเซียมีระบบ การเมืองเป็นระบบหลายพรรค	:ประเทศไทยมีระบบการเมือง เป็นระบบหลายพรรค

รูปแบบการปกครอง ท้องถิ่น	:1. มณฑล 2. จังหวัด 3. นคร 4. อำเภอ 5. ตำบล 6. หมู่บ้าน	: 1.องค์การบริหารส่วน จังหวัด 2.เทศบาล 3.องค์การบริหารส่วนตำบล 4.กรุงเทพมหานคร 5. เมืองพัทยา
-----------------------------	--	---

บรรณานุกรม

กองเอเชียใต้ กรมเอเชียใต้ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ.

ข้อมูลราชอาณาจักรภูฏาน. ค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2551, จาก

<http://www.mfa.go.th/web/479.php?id=299>

ภาณุวัฒน์ พันธุ์ประเสริฐ. (2556). **สาธารณรัฐอินโดนีเซีย.** กรุงเทพฯ: สถาบัน

พระปกเกล้า.

Celerier, P.P. (2010). Autonomy isn't independence; Indonesian

democracy stops in Papua. **Le Monde Diplomatique.** Accessed

1 May 2016, from <http://mondediplo.com/2010/06/14indonesia>.

- Cochrane, J. (2014). **In Southeast Asia, Indonesia Is an Unlikely Role Model for Democracy**. Accessed 14 May 2016, from http://www.nytimes.com/2014/09/05/world/asia/insoutheast-asia-indonesia-becomes-a-role-model-fordemocracy.html?_r=0
- Savanda, Andrea Matles. (1993). **Bhutan Country Studies**. Accessed 10 May 2008, from <http://memory.loc.gov/frd/cs/bttoc.html>
- Mietzner, M. (2010). Political Conflict Resolution and Democratic Consolidation in Indonesia: The Role of the Constitutional Court. **Journal of East Asian Studies**, 10(3); 397-424.
- Mietzner, M. (2011). Overcoming Path Dependence: The Quality of Civilian Control of the Military in Post-Authoritarian Indonesia. **Asian Journal of Political Science**, 19(3); 270-289.
- Sebastian, L. and Gindarsah, I. (2013). Assessing Military Reform in Indonesia. **Defense & Security Analysis**, 24(4); 293-307.
- Setiawan, K. (2016). **The Politics of Compromise. Inside Indonesia**. Retrieve From <http://www.insideindonesia.org/the-politics-of-compromise-2>

**ปัญหาและอุปสรรคของทนายความอาสากับการช่วยเหลือประชาชนด้านกฎหมาย
กรณีศึกษาสภาพทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์**

**Lawyer Problems in Legal Assistance for Public: A case study of the
Lawyers Council under the Royal Patronage**

สุรพศพงษ์ ตูลารักษ์นิยม*

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของทนายความอาสากับการช่วยเหลือประชาชนด้านกฎหมาย (2) เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติหน้าที่เป็นทนายความอาสาของสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสานั้น จะมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของเรื่องความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย, ทักษะในการปฏิบัติหน้าที่, เรื่องกระบวนการและขั้นตอนในการคัดเลือกทนายความอาสาปฏิบัติหน้าที่ และเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ 2) มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติหน้าที่เป็นทนายความอาสาของสภาทนายความ โดยการจัดหลักสูตรอบรมเพิ่มเติมความรู้, การปรับปรุงเรื่องระเบียบ กฎเกณฑ์ และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสภาทนายความที่มีการใช้มานาน และเรื่องการจัดสวัสดิการเพิ่มเติมให้กับทนายความอาสา

คำสำคัญ: ทนายความอาสา, การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

* นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract

The objectives of this study are (1) to study problems and obstacles of volunteer lawyers offering legal aid, and (2) to study guidelines for solving problems in the performance of volunteer lawyer duties in the Lawyers Council Under the Royal Patronage. The study found that 1) in their performance of duty, volunteer lawyers encounter problems and obstacles concerning the knowledge in law, the skills required in the performance of duty, the volunteer lawyer's screening and selection process and procedure, and the motivation in performing their duties. Secondly, 2) there are guidelines for solving the problems and obstacles faced on duty as a Lawyer Council's volunteer lawyer. The solutions are to offer training courses to enhance their knowledge, to improve regulations and laws relating to the Lawyer Council which have been long in use, and to provide additional benefits for volunteer lawyers.

Keywords: Volunteer Lawyer, Legal Aid

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมประเทศไทยมีกลุ่มคนที่มีฐานะร่ำรวยเพียงส่วนน้อย เป็นกลุ่มชนชั้นนำที่มีเพียงแค่ประมาณ 1% ของประชากรทั้งประเทศ แต่มีทรัพย์สินที่ถือครองมากที่สุด ในขณะที่ประชากรในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังเป็นคนยากจน สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยปัจจุบันเป็นประเทศที่สังคมมีความเหลื่อมล้ำสูง คนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีปัญหาเรื่องการเงิน “ชักหน้าไม่ถึงหลัง” และท่ามกลางการแปรเปลี่ยนของภาวะ

ด้านเศรษฐกิจ สังคม และทางด้านการเมือง ที่รวดเร็ว ซึ่งปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจเกิด การถดถอยลงมาก ทำให้ผู้ที่ยากจนอยู่แล้วยิ่งความเหลื่อมล้ำในระหว่างคนจนกับคน รวยก่อให้เกิดช่องว่างในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมาย ทำให้ภาครัฐเห็น ถึงความสำคัญจึงมีการแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายใหม่ ๆ ออกมาเพื่อเป็น การช่วยเหลือผู้ที่ยากจนและลดความเหลื่อมล้ำให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม แต่การที่ ประชาชนส่วนใหญ่ยังเป็นผู้ยากจนยังขาดความรู้ในเรื่องกฎหมาย จึงทำให้ยังมีปัญหา มากขึ้น เพราะความไม่รู้ในเรื่องกฎหมายอยู่แล้ว ถึงจะมีการออกกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายใหม่ ๆ มากก็ไม่สามารถทำให้เข้าใจและเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย ขึ้น ซึ่งการจะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม จำเป็นต้องมีการใช้บริการทนายความที่เป็นผู้ ประกอบวิชาชีพและมีความรู้ทางด้านกฎหมาย และในการใช้บริการทนายความต้องมี ค่าใช้จ่าย จึงทำให้เป็นผู้ที่ยากจนและยากไร้ต้องขาดโอกาสในการเข้าถึงทนายความใน การใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรม จึงทำให้ที่ผ่านมามีคนจนส่วนใหญ่จะถูกดำเนินคดี หรือต้องแพคดี เพราะไม่มีเงินที่จะไปจ้างทนายความมาว่าความให้ตนไม่ต้องรับผิดชอบใน สิ่งที่ตนเองไม่ได้กระทำความผิด เช่นในกรณีที่มีชาวบ้านเข้าไปรุกที่ดิน ที่เป็นที่ดิน ส.ป.ก. ชาวบ้านผู้ยากจนไม่รู้กฎหมายถูกจับและถูกดำเนินคดี แต่กับผู้ที่ร่ำรวยมีเงินจ้าง ทนายความไม่ถูกจับ จึงมีคำพูดกันว่า “คุณมีไว้ซึ่งคนจน” ซึ่งคำพูดนี้ไม่ควรเกิดขึ้นใน ประเทศไทยที่เป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทางสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์จึงถือว่าเป็น องค์การสำคัญที่จะช่วยให้ประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมกัน และช่วยลดผลกระทบที่จะ ก่อให้เกิดปัญหาการเอารัดเอาเปรียบจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม สภาทนายความจึง ได้มีนโยบายเพื่อช่วยเหลือคนยากจน ผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถเข้าถึงความเป็นธรรม ได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกันในการดำเนินทางกระบวนการยุติธรรม โดยจัดให้มีทนายความ

อาสา ในการช่วยเหลือประชาชนคนยากจน ผู้ยากไร้ ไม่ได้ได้รับความยุติธรรม ในการดำเนินคดีทั้งหมดที่เกี่ยวข้องให้ และให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม โดยกำหนดเกณฑ์บางประการ เพื่อให้ผู้ที่ขอความช่วยเหลือนั้น ได้รับความช่วยเหลือจากทนายอาสาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าสหภาพทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ จะได้จัดให้มีทนายความอาสา เพื่ออาสาเข้ามาให้การช่วยเหลือประชาชนที่ยากจน ผู้ยากไร้ ที่ด้อยโอกาส เพื่อให้มีโอกาสได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกันในการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม แต่ก็ยังมีปัจจัยหลายด้านที่เป็นปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการที่ทนายความอาสาในการช่วยเหลือประชาชน เช่น ด้านความรู้ความสามารถของทนายความอาสา ด้านประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญทางคดีที่รับช่วยเหลือ และแรงจูงใจที่เกิดจากผลตอบแทนที่สหภาพทนายความจ่ายให้สำหรับวันที่เข้าเวรมาทำหน้าที่เป็นทนายความอาสาเท่านั้น

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจว่า การปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสาเพื่อช่วยเหลือประชาชนจะมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่อย่างไร และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่อย่างไร ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางหนึ่ง เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่เป็นทนายความอาสาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา

ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษานี้ ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาในการวิจัย เจาะจงศึกษาเฉพาะกระบวนการและขั้นตอนในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสาของสภาทนายความ โดยเน้นศึกษาปัญหาและอุปสรรคของทนายความอาสาในการช่วยเหลือประชาชน ด้านกฎหมาย กำหนดพื้นที่และประชากรในการวิจัย จำกัดพื้นที่เนื่องงานเฉพาะของทนายความของสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และจำกัดจำนวนประชากรส่วนศึกษาคือทนายความอาสาที่เข้าเวรปฏิบัติหน้าที่ ที่สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพียงจำนวน 12 คน โดยเก็บข้อมูลระหว่าง เดือน พฤศจิกายน 2562-มีนาคม 2563

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

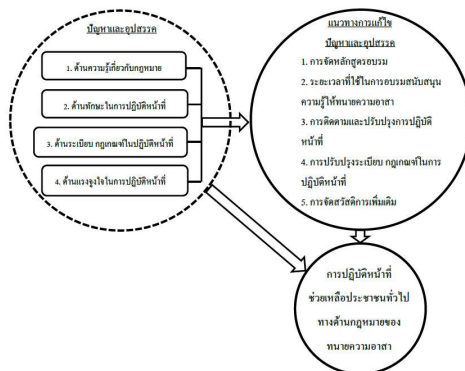
1. ทำให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา

2. ทำให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา

3. ผลการศึกษานำไปสู่การสร้างนโยบายการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายความอาสา

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายความอาสา ที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพื่อสร้างเป็นกรอบประเด็นในการวิจัย ทำให้พบปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคที่จะส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของนายความอาสาในการช่วยเหลือประชาชนด้านกฎหมายและได้กรอบประเด็นในการวิจัย ดังนี้

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารต่าง ๆ บทความ ในวารสาร และศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ รวมทั้งค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการใน อินเทอร์เน็ต และโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง นายกสภานายความ อุป นายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และนายความอาสาที่เข้าเวรปฏิบัติหน้าที่ ในสภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 10 คน มีการเก็บข้อมูลโดยการ บันทึกลงทางด้านเอกสารและเสียงในการสัมภาษณ์ ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 คนและการ

สังเกตแบบมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของทนายความอาสา ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คน

ผลการศึกษา

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคได้ 4 ประเด็น คือ

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย พบว่า มีผลกระทบต่อนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา เนื่องจากในปัจจุบัน มีการแก้ไขตัวบทกฎหมายหลายฉบับและมีกฎหมายออกมาใหม่ ออกมาบังคับใช้หลายฉบับ กฎหมายบางฉบับทนายความ ก็ยังศึกษาไม่ครบถ้วน บางคนอาจจะยังไม่เคยรู้ตัวว่ามีกฎหมายออกใหม่และมาบังคับใช้ และพฤติกรรมในการกระทำความผิดในปัจจุบันนี้มีความซับซ้อน มีผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ทนายความอาสาจึงมีความจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อนปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมาย

2. ด้านทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ พบว่า มีผลกระทบต่อนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา เพราะถ้ามีความเชี่ยวชาญทางปัญหาเฉพาะด้าน จะให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนผู้ที่มาขอความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและตรงประเด็น ซึ่งเป็นการช่วยเสริมความเชื่อมั่นในการให้คำปรึกษาช่วยเหลือประชาชน และการมีประสบการณ์ในการว่าความในศาลของทนายความอาสา จะทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร เข้าข้อกฎหมายอะไร มีโอกาสที่จะช่วยเหลือประชาชนได้หรือไม่ ใช้

ประสบการณ์ในการวิเคราะห์เรื่องนั้น ๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้น สามารถแนะนำวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ให้ประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือได้ดี ซึ่งหมายความว่าจะมาปฏิบัติหน้าที่ที่นายความอาสา จะต้องผ่านประสบการณ์นายความมาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

3. ด้านระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ พบว่า ด้านระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ในปัจจัย กระบวนการและขั้นตอนในการคัดเลือกนายความอาสา มาปฏิบัติหน้าที่นั้น มีผลกระทบต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของนายความอาสา เพราะกระบวนการและขั้นตอนในการคัดเลือกนายความอาสา มาปฏิบัติหน้าที่ ถือว่าเป็นกระบวนการเริ่มต้น ที่มีผลต่อการเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน และหากว่านายความผู้ผ่านการคัดเลือกเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ที่นายความอาสา ไม่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถที่แท้จริง ก็จะทำให้ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายได้ และในส่วนปัจจัย ระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น ไม่เป็นผลกระทบต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของนายความอาสา ไม่มีผลกระทบต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของนายความอาสา เพราะว่า ในการมาปฏิบัติหน้าที่ที่นายความอาสา ทางสภานายความมีการประกาศ เรื่องระเบียบ กฎเกณฑ์ ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจน นายความอาสาทุกท่านที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ก็ต้องปฏิบัติตาม

4. ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ พบว่า มีผลกระทบต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของนายความอาสาในการช่วยเหลือประชาชนด้านกฎหมาย เพราะถึงแม้ว่านายความอาสาทุกท่านที่มาปฏิบัติหน้าที่ที่นายความอาสานั้นมาด้วยใจ ด้วยจิตอาสา อยากช่วยเหลือสังคม การได้รับค่าตอบแทน และสวัสดิการ

ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นก็จะทำให้เป็นช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น

**แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไป
ทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา สามารถสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและ
อุปสรรคได้ 5 ประเด็น คือ**

1. การจัดหลักสูตรอบรม พบว่า การจัดหลักสูตรอบรม เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา การจัดหลักสูตรอบรมเป็นแนวทางที่ช่วยให้ทนายความอาสา สามารถเรียนรู้กฎหมาย รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายที่มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมและกฎหมายที่ออกมาใหม่ ๆ ได้ และทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมาย ทำให้ทนายความอาสาได้รับการเรียนรู้ในหลักกฎหมายที่ถูกต้อง มีระดับมาตรฐานเป็นที่ยอมรับเชิงประจักษ์

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมสนับสนุนความรู้ให้ทนายความอาสา พบว่า ไม่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา เนื่องจากการที่ทนายความอาสาแต่ละท่านต่างก็มีสำนักงานของตนเอง มีงานมากอยู่แล้ว และการปฏิบัติหน้าที่เป็นทนายความอาสาที่สภานายความ ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ทุกวัน จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะเข้าอบรมได้หลายวัน เนื่องจากติดที่ปัญหาเรื่องงบประมาณ จึงทำให้การจัดหลักสูตรอบรมจะจัดให้มีการอบรมในระยะเวลาหลายวันมากไม่ได้ แต่การเพิ่มพูนความรู้ให้ทนายความ การกำหนดระยะเวลาการอบรมก็ต้องให้เหมาะสมกับหลักสูตรอบรมด้วย ควรจะต้องมีอย่างน้อยประมาณ 1 วัน ถ้าหลักสูตรที่ต้องใช้เวลาอบรมหลายวันก็ไม่ควร

บิบบเวลาให้เหลือแค่วันเดียว เพราะจะไม่ได้ผลสัมฤทธิ์ในการอบรมความรู้ และถ้าจะให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลตามที่คาดหวังไว้ ต้องเอาเรื่องที่สำคัญ ๆ โดยมีระยะเวลาที่เหมาะสมกับหลักสูตร

3. การติดตามและปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ พบว่า ปัจจัยการให้ทุนความอาสาที่มีประสพการณ์ หรือทุนความอาสาที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่พร้อมกัน เข้ามามีบทบาทในติดตามและประเมินผลและนำมาปรับปรุงในการปฏิบัติหน้าที่ของทุนความ ไม่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทุนความอาสา เนื่องจากการทำงานทุนความอาสาในส่วนหนึ่งก็เป็นเรื่องของจิตอาสาด้วย และงานของทุนความอาสาที่ประชาชนมาขอความช่วยเหลือจะมีวิธีการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน ซึ่งทุนความอาสาหรือบุคคลผู้ที่จะมาติดตามประเมิน ก็ได้ทำหน้าที่เดียวกัน ก็จะไม่รู้ว่าประเมินแบบไหน ใช้มาตรฐานอะไร เพราะบางเรื่องที่ประชาชนมาขอความช่วยเหลือใช้เวลาาน บางเรื่องใช้เวลาแค่วันเดียว บางเรื่องต้องช่วยเหลือจนกว่าจะจบคดีความใช้เวลาเป็นปี และที่สำคัญถ้าผู้ที่ประเมินกับผู้ที่ถูกประเมินสนิทกัน ผลการประเมินอาจจะออกมาดี ถ้าไม่สนิทกันผลการประเมินก็อาจจะประเมินออกมาไม่ดี และในส่วนปัจจัยการให้ทุนความอาสาที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ใหม่ ๆ ได้จับคู่ทำงานร่วมกับทุนความอาสาที่มีประสพการณ์ในระยะแรก พบว่า เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทุนความอาสา เพราะเป็นการเพิ่มศักยภาพมิตร ช่วยให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันทำให้ทุนความอาสาที่เข้ามาใหม่ ๆ ได้มีทุนความอาสาที่มีประสพการณ์มาแนะนำช่วยเหลือเวลาที่มีคดียาก ๆ และเป็นการให้กำลังใจซึ่งกันช่วยส่งเสริมเพิ่มเติมประสพการณ์ความรู้ที่ดีต่อกัน

4. การปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ พบว่า การปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ที่มีการใช้นาน บางเรื่องไม่สอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นไปตามทวิสัยและโดยทั่ว ๆ ไป ในเรื่องระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งตามอัตวิสัยของแต่ละบุคคลก็ไม่ได้เป็นปัญหาต่อการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสา เพราะการปฏิบัติหน้าที่ก็ต้องมีระเบียบ กฎเกณฑ์อยู่แล้ว จึงเห็นว่าในเรื่อง การปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ได้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสา

5. การจัดสวัสดิการเพิ่มเติม พบว่า ทนายความอาสาที่มาปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน ถึงแม้ว่าจะมาด้วยใจ ด้วยจิตอาสา อยากช่วยเหลือสังคม และไม่ได้มีแนวคิดในเรื่องที่จะต้องการสวัสดิการ แต่ว่ามีสวัสดิการเพิ่มเติม การเพิ่มค่าตอบแทน การมีสวัสดิการอาหารกลางวัน การจัดทำประกันภัย มีประกาศิตติคุณ ฯลฯ เป็นสิ่งสำคัญเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน ทำให้มีความตั้งใจในการทำงานมากขึ้น เป็นการเพิ่มพลังทางจิตใจที่ส่งผลให้ทนายความอาสาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น จึงไม่อาจที่จะปฏิเสธได้ว่าการจัดสวัสดิการเพิ่มนั้น เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของทนายความอาสากับการช่วยเหลือประชาชนด้านกฎหมาย กรณีศึกษาสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผู้วิจัยขอเสนอสรุปผลการศึกษา ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมาย ของทนายความอาสา

ผลการศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา 4 ประเด็น คือ

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย จากผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายนั้น เป็นปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา สาเหตุเกิดจากมีการแก้ไขตัวบทกฎหมายและมีกฎหมายใหม่ออกมาบังคับใช้อย่างรวดเร็วหลายฉบับ ทำให้ทนายความอาสา ไม่สามารถที่จะติดตามศึกษาได้ครบทุกฉบับ บางครั้งก็ยังไม่รู้ด้วยว่ามีกฎหมายออกใหม่ ซึ่งบังคับใช้แล้ว และพฤติกรรมในการกระทำความผิดในปัจจุบันนี้มีความซับซ้อน มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องให้สหทนายความจัดให้มีการอบรมกฎหมายต่าง ๆ ที่มีการแก้ไขและกฎหมายที่ประกาศออกมาใหม่ ให้กับทนายความอาสา เพราะถึงแม้ว่าทนายความอาสาที่มาปฏิบัติหน้าที่จะมีจิตสำนึกและมีจิตอาสาที่อยากจะช่วยเหลือประชาชน แต่หากไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ก็ไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้และอาจจะกลายเป็นการซ้ำเติมประชาชนในลักษณะที่ทำให้พวกเข้าเสียโอกาสหรือเสียเปรียบ เพราะความไม่รู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพบุลย์ ตั้งชนะวัฒน์ (2561) เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะทนายความต่อการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในประเด็นความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ทนายความไทยต้องมีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องให้รอบรู้ด้านกฎหมาย ภาษา และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ทนายความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการศึกษาวิชากฎหมาย และการให้บริการทางวิชาชีพกฎหมาย และจากผลการวิจัยของ สหัส ไพภักดี (2559) เรื่อง ปัญหาทางกฎหมาย

เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพของทนายความขอแรงในคดีอาญาของประเทศไทย เห็นว่า ทนายความมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องใช้วิชาชีพของตนเข้าช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาทางกฎหมาย ถ้าจะให้ทนายความมีประสิทธิภาพ ต้องมีการพัฒนา ด้านความรู้ ความสามารถ

2. ด้านทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ จากผลการวิจัยพบว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายนั้น ทนายความอาสามีความจำเป็นต้องมีทักษะทางด้านกฎหมาย เช่นกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฯลฯ และควรต้องมีความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเฉพาะด้าน เพราะปัจจุบันคดีความที่เกิดขึ้นจะเป็นเรื่องที่ต้องใช้กฎหมายเฉพาะด้าน เช่นกฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ฯลฯ และมีความจำเป็นที่จะต้องมีการอบรมในการว่าความในศาล ซึ่งการเพิ่มพูนประสบการณ์ในการว่าความในศาลเป็นเรื่องที่ทนายความแต่ละท่านจะต้องฝึกฝนด้วยตนเองโดยตรงจากประสบการณ์จริงในศาลเท่านั้น การอบรมจากสภาทนายความหรือการเรียนในมหาวิทยาลัย ต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะสอนให้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สหส ไพวัลย์ (2559) เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพของทนายความขอแรงในคดีอาญาของประเทศไทย ที่เห็นว่า ทนายความที่เป็นวิชาชีพ และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงทำให้ทนายความมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องใช้วิชาชีพของตนเข้าช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมาย ซึ่งในการช่วยเหลือทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทนายความก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องมีการอบรม และ สะอาด หอมมณี (2559) เรื่อง ปัญหาการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายความขอแรง ที่เห็นว่าในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ทนายความจำเป็นต้องมี

ประสบการณ์มีทักษะในการว่าความ ทำให้มีวุฒิภาวะ มีจิตอาสา สุภาพ เมตตา กรุณา มีการพูดที่ดี กระชับชัดเจน และการใช้ภาษาที่ดี

3. ด้านระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ จากผลการวิจัยพบว่า ด้านระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน กระบวนการและขั้นตอนในการคัดเลือก ทนายความอาสาปฏิบัติหน้าที่ที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน ทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา เนื่องจากระเบียบ กฎเกณฑ์ของสภา ทนายความ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสา เริ่มตั้งแต่กฎเกณฑ์ กระบวนการและขั้นตอนในการคัดเลือกทนายความอาสาปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งปัจจุบันมี การกำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ทนายความอาสาต้องเป็นทนายความที่มี อายุใบอนุญาตว่าความตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป และใช้วิธีการคัดเลือกโดยการสัมภาษณ์ ประเด็นคัดเลือกดังกล่าวนี้ อาจมีประเด็นเป็นข้อสงสัยได้ว่าประสบการณ์ 2 ปี พอเพียง หรือไม่ และการคัดเลือกโดยการสัมภาษณ์เพียงอย่างเดียว จะเพียงพอที่จะวัด ความสามารถของผู้ที่จะมาเป็นทนายความอาสาหรือไม่ ควรจะมีเอกสารแสดงว่ามี ประสบการณ์ทำงานทางด้านกฎหมายต่าง ๆ มามากพอสมควรประกอบการพิจารณา ในการคัดเลือกด้วย หรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพบุลย์ ตั้งธนะวัฒน์ (2561) เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะทนายความต่อการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียนของประเทศไทย ที่เห็นว่า ระเบียบ กฎเกณฑ์ในการคัดสรรบุคคลเข้ามา ประกอบวิชาชีพทนายความมีความสำคัญต่อวิชาชีพทนายความ จึงต้องมีขั้นตอนที่ สามารถคัดสรรคนที่มีความรู้ ความสามารถ อย่างแท้จริง ให้เข้ามาทำหน้าที่ทนายความ เพื่อให้มีระดับมาตรฐานคุณภาพสูงพอสมควร และในเรื่องของการมาปฏิบัติหน้าที่ของ ทนายความอาสานั้น จะมีระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ที่คล้าย ๆ กับระเบียบ กฎเกณฑ์ทั่ว ๆ ไปขององค์กร หรือบริษัทเอกชน แต่จะเพิ่มขึ้นมาตรงที่จะมีระเบียบ

กฎหมายที่เป็นข้อกำหนดนายความอาสา รับทำคดีโดยตรงกับประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อห้าม เพื่อป้องกันการเรียกรับผลประโยชน์ตอบแทนจากประชาชน ซึ่งนายความอาสา ส่วนใหญ่เห็นว่า ไม่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของนายความอาสา ซึ่งไม่สอดคล้องกับ กันจน์นิติธรา หิริรักษ์ (2560) เรื่อง นายความอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ เห็นว่า ระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายความอาสา ไม่ควรห้ามนายความอาสารับทำคดี เพื่อประชาชนสามารถให้นายความอาสารับทำคดีให้ได้โดยตรง ซึ่งในประเด็นเรื่องระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เป็นข้อกำหนดนายความอาสา รับทำคดีโดยตรงกับประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือ ผู้วิจัยเห็นว่าระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อห้ามดังกล่าวนี้จำเป็นต้องมี เพราะเป็นเรื่องการรักษาผลประโยชน์ที่ทับซ้อน เพื่อไม่ให้นายความอาสา มาใช้หน้าที่ในการเป็นจิตอาสาช่วยเหลือประชาชน และอาศัยความเป็นจิตอาสา เพื่อให้ประชาชนเห็นว่าเป็นคนทำงานที่มีจิตอาสา แต่กลับหาประโยชน์ส่วนตน โดยรับทำคดีเอง มีการคิดค่าใช้จ่าย

4. ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ จากผลการวิจัยพบว่า ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีผลกระทบต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของนายความอาสา ซึ่งสิ่งที่เป็นแรงจูงใจที่เป็นรูปธรรม ทางด้านวัตถุที่นายความอาสาต้องการ จะมี 1. ค่าตอบแทน 2. อาหารกลางวัน 3. เครื่องดื่ม กาแฟ 4. ประกาศิตดีคุณ 6. การทำประกันชีวิต และแรงจูงใจด้านนามธรรม ที่มีใช้ด้านวัตถุ คือ ค่าชมเชยการทำงานดีเด่นจากฝ่ายบริหาร ซึ่งแรงจูงใจที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ถือว่าเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของนายความอาสาที่ทางสภานายความควรจะมีให้นายความอาสา และเห็นว่าด้วยข้อจำกัดในด้านงบประมาณของสภานายความที่มีอยู่ในปัจจุบัน รัฐควรเข้ามาดูแลในเรื่องการจัด

งบประมาณในส่วนนี้เพิ่มให้กับทางสถานายความ เพราะเป็นการทำเพื่อช่วยเหลือประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกันจันนิตราหริรักษ์ (2560) เรื่อง ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อความอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ เห็นว่า ค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ มีผลทำให้ทัศนคติของประชาชนดีขึ้น และสนับสนุนการปฏิบัติงาน (2558) เรื่อง ความสามารถในการดำเนินคดีการจัดหาความโดยรัฐให้จำเลยในคดีอาญา เห็นว่า เรื่องของอัตราค่าตอบแทนของทนายความ ขอแรงที่มีอัตราค่าตอบแทนน้อยจะทำให้ทนายความขอแรงไม่มีแรงจูงใจที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน ซึ่ง สหส ไพรัตน์ (2559) เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพของทนายความขอแรงในคดีอาญาของประเทศไทย เห็นว่า ในการช่วยเหลือทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีแรงจูงใจ โดยเพิ่มค่าตอบแทนให้ทนายความอาสา และสอดคล้องกับ สอด หอมมณี (2559) เรื่อง ปัญหาการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายความขอแรง เห็นว่า เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพและเกิดความเสมอภาค อันจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้น ควรเพิ่มค่าตอบแทนให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายของทนายความอาสา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรเพิ่มสวัสดิการ ในการทำประกันอุบัติเหตุ ค่ารักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วย มีการ และการนำคุณประโยชน์การเป็นทนายความอาสา ไปลดหย่อนภาษีบุคคลธรรมดาได้ หรือนำไปเป็นหลักประกันเพื่อการกู้ยืมเงินกับธนาคารได้

แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน ทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา

ผลการศึกษาเรื่อง แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา ผู้วิจัยค้นพบว่า

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสาที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ทั้ง 5 ประเด็น ดังนี้

1. ต้องมีการจัดหลักสูตรอบรม เพื่อให้ทนายความอาสาเกิดความรู้ ในด้านกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบัน และเพื่อให้ทนายความอาสาได้มีทิศทางในการใช้กฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายมีระดับมาตรฐานที่ยอมรับเชิงประจักษ์ ซึ่งตรงตามที่คุณวิจัยได้ตั้งกรอบประเด็นในเรื่อง การจัดหลักสูตรอบรมเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา เพราะการจัดหลักสูตรอบรมในแต่ละหลักสูตรเป็นการรวบรวมข้อกฎหมายและประสบการณ์ต่าง ๆจากผู้เชี่ยวชาญ และถ่ายทอดความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ ในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งจะทำให้ทนายความอาสาสามารถเรียนรู้และเข้าใจในข้อกฎหมายได้อย่างรวดเร็วและเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ทำให้ไม่เกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมาย ซึ่งจากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยโดยทั่วไป มีความเห็นสอดคล้องกับที่คุณวิจัยว่า การจัดหลักสูตรอบรม เป็นการที่จะทำให้ทนายความอาสาปฏิบัติหน้าที่เหลือทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ทนายความอาสา จำเป็นต้องมีการจัดหลักสูตรอบรมให้ทนายความอาสา

2. ในเรื่องระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมความรู้ให้ทนายความอาสา จากผลการวิจัยพบว่า ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมความรู้ให้ทนายความอาสา ถึงแม้ว่าทนายความอาสาจะมีความเห็นว่าไม่ได้เป็นแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ทนายความอาสาส่วนใหญ่ก็มีความเห็นว่าในการจัดหลักสูตรอบรมเพื่อสนับสนุนความรู้ ก็ต้องใช้ระยะเวลาให้เหมาะสมกับหลักสูตรอบรมด้วยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไป

ทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา เป็นความเห็นที่ตรงตามที่ถูกวิจัยได้ตั้งกรอบประเด็นในการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ จำเป็นต้องมีการอบรม ซึ่งในการอบรมแต่ละครั้งก็ต้องมีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อกำหนดกรอบระยะเวลาในการอบรม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รับข้อมูลการอบรมที่เพียงพออย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ในการนำไปปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยโดยทั่วไป มีความเห็นสอดคล้องกับผู้วิจัยว่า ในการพัฒนาความรู้ ทนายความต้องมีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง มีการอบรมอย่างต่อเนื่อง

3. การติดตามและปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ ผลการวิจัยพบว่า ทนายความอาสาส่วนใหญ่เห็นว่า ในการให้ทนายความอาสาที่มีประสบการณ์ หรือทนายความอาสาที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่เหมือนกัน เข้ามาฝึกอบรมในติดตามและประเมินผลและนำมาปรับปรุงในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสานั้น ไม่น่าจะเป็นแนวทางในการที่จะแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ได้ เนื่องจากว่า ทนายความอาสาผู้ปฏิบัติหน้าที่แต่ละคนมีวิถีในการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน ยากที่จะหาเกณฑ์มาตรฐานสากล เพื่อจะประเมินได้สำหรับทุกท่าน กล่าวคือถ้าผู้ที่ประเมินกับผู้ที่ถูกประเมินสนทนากัน ผลการประเมินอาจจะออกมาดี ถ้าไม่สนทนากันผลการประเมินก็อาจจะประเมินออกมาไม่ดี หากเป็นเช่นนั้นย่อมไม่ก่อผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ เพราะการติดตามและประเมินผล เพื่อนำผลมาปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกประเมินให้มีประสิทธิภาพ และเป็นการพัฒนาองค์กร โดยต้องตัดเรื่องมุมมองแนวคิดส่วนตัวออก ซึ่งจากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยโดยทั่วไป มีความเห็นสอดคล้องกับผู้วิจัยว่า การติดตามและสนับสนุนให้กำลังใจจะเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และอาจจะเป็นแนวทางสำคัญที่แก้ไขปัญหาโดยตรงในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสา ในทางปฏิบัติอาจจะจัดให้ทนายความอาสาที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ใหม่ ๆ ได้จับคู่ทำงาน

ร่วมกับทนายความอาสาที่มีประสบการณ์ในระยะแรกและอาจให้มีทนายความอาวุโส ผู้ทรงคุณวุฒิเปิดโอกาสหรือมีเวลาให้ทนายความอาสาได้มีโอกาสเข้าพบปะพูดคุยปรึกษา

ศึกษาการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ ทนายความอาสา ผู้วิจัยพบว่า เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา ซึ่งเป็นความเห็นที่ตรงตามที่ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบประเด็นในการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากให้ทนายความอาสาที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ใหม่ ๆ ได้จับคู่ทำงานร่วมกับทนายความอาสาที่มีประสบการณ์ เป็นการช่วยทำให้ทนายความอาสาได้เพิ่มพูนความรู้ ทางเทคนิคแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายได้อย่างรวดเร็ว และมีผลต่อสภาพลักษณะขององค์กร ให้เกิดความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ซึ่งจากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยโดยทั่วไป มีความเห็นสอดคล้องกับผู้วิจัยว่า ทนายความใหม่ ๆ ยังขาดประสบการณ์และทักษะ การได้ร่วมกับทนายความอาสาที่มีประสบการณ์ เป็นแนวทางในการช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

4. การปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ผลการวิจัยพบว่า การปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทนายความอาสาส่วนใหญ่ เห็นว่า ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่มีอยู่ไม่ได้เป็นปัญหาต่อการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสา แต่ด้วยระเบียบ กฎเกณฑ์ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีการใช้มานาน บางเรื่องบางข้อไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในการปฏิบัติงานในปัจจุบัน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์ ให้เป็นปัจจุบัน ซึ่งเป็นความเห็นที่ตรงตามที่ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบประเด็นในการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสังคมในปัจจุบัน ระเบียบ กฎเกณฑ์ ที่มีใช้มานานจะมีปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ

ทนายความอาสา เพราะบางระเบียบ กฎเกณฑ์ ไม่สอดคล้องต่อสถานการณ์ที่มีการปฏิบัติกันในปัจจุบัน จำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน ซึ่งจากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยโดยทั่วไป มีความเห็นสอดคล้องกับผู้วิจัยว่า ระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสาที่มีอยู่ จำเป็นต้องให้มีการปรับปรุงเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา เกิดผลสัมฤทธิ์ อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ต่อประชาชน

5. การจัดสวัสดิการเพิ่มเติม ผลการวิจัยพบว่า การจัดสวัสดิการเพิ่มเติมให้ทนายความอาสาจะเป็นการสร้างแรงจูงใจเพื่อทำให้ทนายความอาสาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา ซึ่งตรงตามที่ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบประเด็นในการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากถึงแม้ว่าทนายความอาสาที่มาปฏิบัติหน้าที่นั้น จะมาด้วยใจ ด้วยจิตอาสา อยากช่วยเหลือสังคม แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า ถ้าได้รับผลตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นก็จะทำให้มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นผลที่จะส่งถึงผลสัมฤทธิ์ไปสู่ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดการสร้างพลังทางจิตใจภายในออกไปสู่พลังภายนอกเพื่อกระตุ้นการทำงานการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลของงานเพิ่มขึ้น และส่งผลต่อความสัมฤทธิ์ผลในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งจากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยโดยทั่วไป มีความเห็นสอดคล้องกับผู้วิจัยว่า การเพิ่มสวัสดิการต่าง ๆ มีผลทำให้ทนายความอาสาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะให้ผลการศึกษานำไปสู่การสร้างนโยบาย การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายความอาสา โดย ผู้วิจัยได้จากการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และการ สังเกตการณ์ปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสา ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเรื่องการจัดหลักสูตรอบรมเพื่อให้ความรู้กับทนายความอาสา ในเรื่องการจัดหลักสูตรอบรมเพื่อให้ความรู้กับทนายความอาสานั้น ควรจัดให้มีการอบรมเฉพาะส่วนผู้ที่เป็ทนายความอาสา โดยอาจจะมีการแบ่งรอบการอบรม เพื่อให้ทนายความอาสาสามารถเข้าอบรมได้ทุกท่าน ในอบรมแต่ละหลักสูตร ควรเชิญ บุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องเรื่องกับที่จะอบรมในหน่วยงานนั้นโดยตรงที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ชำนาญ ในเรื่องนั้น ๆ มาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ โดยมีระยะเวลาที่เหมาะสมกับหลักสูตร

2. ข้อเสนอแนะในเรื่องกระบวนการและขั้นตอนการคัดเลือกทนายความ เพื่อ เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ทนายความอาสา ควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติมกระบวนการและ ขั้นตอนการคัดเลือกทนายความ เพื่อเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ทนายความอาสา โดยการจัด ให้มีการทำการทดสอบโดยการทำข้อสอบเชิงอัตนัย และมีการยื่นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ประสบการณ์การทำงานทางคดี และการว่าคดีความในศาลที่มีการรับรองจากส่วนงาน ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาด้วย

3. ข้อเสนอแนะในเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสา ควรมีการเพิ่มสวัสดิการ เช่น การปรับเงินค่าตอบแทนเพิ่ม การจัดให้มีอาหารกลางวัน การจัดให้มีห้องสมุดในสภาพทนายความ การจัดให้มีห้องทำงานในส่วนของทนายความ อาสาเป็นการเฉพาะที่สามารถเก็บเอกสาร แฟ้มต่าง ๆ และมีคอมพิวเตอร์และเครื่องปริ้นเตอร์ และสามารถประชุมคดีความต่าง ๆ ได้ และการจัดให้มีการทำประกันภัยให้

ทนายความอาสา เวลาที่ต้องเดินทางไปช่วยเหลือประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือข้างนอกสถานายความ

ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษากครั้งต่อไป

1. การศึกษากครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นทนายความอาสา ซึ่งในการทำการศึกษากครั้งต่อไปผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าให้มีการศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย
2. การศึกษากครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นนายกสภาทนายความ แต่เนื่องจากนายกสภาทนายความมีภารกิจในเรื่องการบริหารสภาทนายความ ทางผู้วิจัยจึงยังไม่ได้มีการสัมภาษณ์นายกสภาทนายความ ซึ่งในการทำการศึกษากครั้งต่อไปผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าให้มีการสัมภาษณ์นายกสภาทนายความ ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหาร สภาทนายความ เพื่อที่จะได้รับทราบถึงการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปทางด้านกฎหมายของทนายความอาสา
3. การศึกษากครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งในการทำการศึกษากครั้งต่อไปผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าให้มีการทำการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรและในเชิงเปรียบเทียบทางสถิติ

บรรณานุกรม

- กันจันจิตรรา หริรักษ์. (2560). **ทนายอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ**. การค้นคว้า
อิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐกาญจน์ ทองคา. (2558). **ความสามารถในการดำเนินคดี: การจัดหาทนายความ
โดยรัฐให้จำเลยใน คดีอาญา** (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ไพบูลย์ ตั้งธนะวัฒน์. (2561). **กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะทนายความต่อการเข้า
ร่วมประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย**. วารสารวิชาการบัณฑิต
วิทยาลัยสวนดุสิต.
- สหัส ไพภักดิ์. (2559). **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพของ
ทนายความขอแรงใน คดีอาญาของประเทศไทย** (รายงานผลการวิจัย).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สอาด หอมมณี. (2559). **ปัญหาการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายความ
ขอแรง**. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี.

บททดลองนำเสนอการตีความภาพยนตร์อิตาลีในมุมมองประวัติศาสตร์การเมือง :
A Fistful of Dollars สงครามโลกครั้งที่ 2 และบทบาทของอเมริกาผู้มีเงินเต็มกำ
มือ

An Introductory Essay on the interpretation of the Italian film from
Political History perspective: A Fistful of Dollars, World War 2, and
the role of the U.S.

พาขวัญ พินิจกิจวัฒน์*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอการตีความภาพยนตร์อิตาลีเลียนอย่าง *A Fistful of Dollars* ของ เซอร์จิโอ เลโอน (Sergio Leone) อันนับได้ว่าเป็นภาพยนตร์คลาสสิกแนวสปาเกตตีเวสเทิร์นชิ้นหนึ่งในอุตสาหกรรมภาพยนตร์อันเก่าแก่ของอิตาลี ผู้เขียนเสนอการตีความภาพยนตร์เรื่องนี้ผ่านการวิเคราะห์สัญญาณทางการเมืองที่ปรากฏตลอดเรื่อง จนอาจมองได้ว่าเป็นการอธิบายสงครามโลกครั้งที่ 2 ผ่านมุมมองและกลวิธีเล่าเรื่องเฉพาะตัวของอิตาลี การนำตัวบทชิ้นนี้มาวิเคราะห์ในมุมมองใหม่จึงถือได้ว่าเป็นการเปิดแง่มุมในการศึกษาอิตาลีให้กว้างขึ้น ทั้งในเชิง สังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงประวัติศาสตร์ฉบับผู้แพ้สงคราม

คำสำคัญ: ภาพยนตร์อิตาลีเลียน, สปาเกตตีเวสเทิร์น, สงครามโลกครั้งที่ 2, วรรณกรรมเปรียบเทียบ, การเมือง

* Research Student, Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University

Abstract

The purpose of this essay is to analyze Sergio Leone's Italian film, *A Fistful of Dollars*. The film is regarded as a classic in the Spaghetti Western genre. By adopting its distinctive storytelling approach, the author claims that the film genuinely represents the history of World War II from an Italian perspective. Studying this film through the political history perspective will contribute to a better knowledge of Italian studies in various fields, including social, economic, political, and history.

Keywords: Italian cinematography, Spaghetti Western, World War 2, Comparative literature, Politics

บทนำ

“In the beginning was the Word, and the Word was with God, and the Word was God.”

John 1:1,

เมื่ออริสโตเติล นิยามมนุษย์ว่าเป็นสัตว์การเมือง เขาได้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์แตกต่างจากสัตว์สังคมอื่นๆ เช่นผึ้ง เพราะมนุษย์มี “ภาษา” ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถสื่อสารถกเถียงและกำหนดชะตากรรมชีวิตของตัวเองได้ และนั่นทำให้การเมืองเกิดขึ้น และในอีกทางหนึ่งก็เกิดการผลิบานของภาษาในเชิงสุนทรียะชั้นสุดท้ายในรูปแบบ “วรรณกรรม” เมื่อพิจารณาในมิตินี้รากเหง้าของสังคมมนุษย์ การเมืองและวรรณกรรม

เป็นสิ่งเดียวกันนั่นคือ “ภาษา” ดังนั้น วรรณกรรมที่เป็นพัฒนาการขั้นสูงของภาษาจึงไม่อาจแยกออกจากการเมืองและสังคมของมนุษย์ได้เลย การศึกษาการเมืองผ่านวรรณกรรมเพื่อดูอิทธิพลของตัวบทที่ส่งผลต่อการเมือง หรือตีความวรรณกรรมเพื่อเข้าใจการเมืองในยุคหนึ่งๆ จึงเป็นสาขาหนึ่งของการทำความเข้าใจสังคมหนึ่งๆ แม้วิธีการอย่างหลังอาจสร้างข้อถกเถียงแก่ผู้อ่านในด้านที่ว่า การตีความวรรณกรรมเพื่อรองรับข้อเสนอต่อปรากฏการณ์ทางการเมืองนั้นจะประกอบสร้างจากอคติของตัวผู้เสนอหรือไม่ อย่างไรก็ตามก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า องค์ประกอบของตัวบททั้งในรูปแบบหนังสือ ภาพเขียน รูปถ่าย ไปจนถึงภาพยนตร์ อันถือเป็นวรรณกรรมสมัยใหม่รูปแบบหนึ่ง เนื่องจากวรรณกรรมในสมัยต่างๆ อาจมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามแต่เทคโนโลยีและความนิยมในวิธีการรับชมความบันเทิง คำว่าวรรณกรรมในงานชิ้นนี้จึงไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงงานเขียนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงงานศิลปะรูปแบบอื่นๆ อีกด้วย โดยงานศิลปะชนิดต่างๆ ล้วนแล้วแต่มีสารที่อยู่นอกเหนือจากข้อความหลักของตัวบท ซึ่งเปิดต่อการตีความของผู้ชมภายใต้การรองรับขององค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตีความ ดังนั้นแล้วจึงอาจกล่าวได้ว่า งานเขียนหนึ่งชิ้นอาจรองรับการตีความในรูปแบบที่แตกต่างกันมากกว่าหนึ่งแบบ ขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์และมุมมองของตัวผู้ตีความ

สำหรับงานชิ้นผู้เขียนจะนำเสนอการตีความภาพยนตร์เรื่อง *A Fistful of Dollars* (1964) อันเป็นภาพยนตร์แนวสปาเกตตีเวสเทิร์น (Spaghetti Western) เรื่องแรกๆ สำหรับการกลับมาของอุตสาหกรรมภาพยนตร์อิตาลีในช่วงหลังยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเนื้อหาในภาพยนตร์มีสงครามและความรุนแรงเป็นองค์ประกอบหลัก และตัวเอกเป็นนักแสดงผิวขาวชาวอเมริกัน อันเป็นลักษณะเด่นของภาพยนตร์ประเภทนี้ โดย *A Fistful of Dollars* ไม่เพียงได้รับความนิยมในอิตาลีเท่านั้น แต่ยังมีกระแสตอบรับที่ดีจากทั้งในอเมริกา ยุโรป รวมไปถึงฝั่งเอเชียอย่างออสเตรเลีย อย่างไรก็ตามก็ตีภาพยนตร์

เรื่องนี้ได้รับการดัดแปลงมาจากภาพยนตร์ญี่ปุ่นเรื่อง *Yojimbo* (1961) โดยดัดแปลงตัวบทและเค้าโครง เปลี่ยนตัวเอกจากซามูไรเป็นควาบอย และเพิ่มลักษณะรายละเอียดบางประการที่มีนัยยะสำคัญต่อการตีความในเชิงประวัติศาสตร์การเมือง ผู้เขียนจะตีความภาพยนตร์ผ่านบริบทการเมืองระหว่างประเทศยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยแบ่งงานเป็นสามส่วนด้วยกัน ในส่วนแรกผู้เขียนจะอธิบายทฤษฎีวรรณกรรมกับการเมืองเพื่อเป็นฐานในการอธิบายความเชื่อมโยงในการศึกษาการเมืองผ่านวรรณกรรม สำหรับส่วนที่สองจะอธิบายปัจจัยต่างๆ ที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างภาพยนตร์ ทั้งในด้านเนื้อหาและอื่นๆ เช่น ประวัติผู้กำกับและสัญลักษณ์ภายในเรื่อง ส่วนที่สามจะเป็นการตีความภาพยนตร์และเปรียบเทียบระหว่าง *A Fistful of Dollars* และภาพยนตร์ญี่ปุ่น *Yojimbo* เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนรายละเอียดในเรื่องอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยรายละเอียดส่วนที่ไม่ปรากฏใน *Yojimbo* จะสามารถทำให้เราสามารถวิเคราะห์สัญลักษณ์และความหมายของ *A Fistful of Dollars* ได้ชัดเจนมากขึ้น

“ตัวบท” และทฤษฎีวรรณกรรมกับความพยายามเข้าใจการเมือง

หากกล่าวในเชิงทฤษฎีของวรรณกรรม เราอาจเข้าใจว่าหมายถึงทฤษฎีเกี่ยวกับงานเขียน แต่ในงานทดลองเสนอขึ้นจะพยายามอนุมานไปมากกว่างานเขียนแต่เป็นภาพรวมผลผลิตการสร้างสรรค์งานศิลปะของมนุษย์ซึ่งรวมถึง ดนตรี ภาพยนตร์ ที่อาจเรียกรวมเป็น “ตัวบท” ในการศึกษา เพราะสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีเป้าหมายที่ถูกสร้างโดยมนุษย์เพื่อนำเสนอประเด็นต่างๆ เหมือนกัน แต่ในแง่หนึ่งมนุษย์ผู้สร้างก็ถูกประกอบสร้างโดยสังคมที่เขาอาศัยอยู่ด้วย ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตของมนุษย์และสังคมที่ประกอบสร้างมนุษย์จึงมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง ในโลกวิชาการมี

ความพยายามอย่างมากในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทและปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าว โดยอาจจำแนกได้คร่าวๆ ออกเป็น สามมิติ

มิติแรกมองวรรณกรรมเป็นโคมมูนิเคชั่นของสังคม ทั้งด้านรูปธรรมผ่านเหตุการณ์ของสังคม และด้านนามธรรมที่เป็นค่านิยม จิตวิญญาณ อุดมการณ์ ที่สะท้อนประสบการณ์ชีวิตของนักเขียนในยุคสมัยนั้น ขณะนั้น ดังที่เรย์มอนด์ วิลเลียม (Raymond Williams) ผู้ศึกษาวรรณกรรมในมิติสังคม มองว่างานเขียนสะท้อนความรู้สึกและทัศนะของผู้เขียน รวมไปถึงโลกในอุดมคติที่เขาต้องการจะพาสังคมไปให้ถึง ไม่ว่าจะจงใจหรือไม่ก็ตาม แต่นั่นได้แสดงให้เห็นถึงมุมมองที่มนุษย์ผู้หนึ่งมีต่อสังคมที่เขาอาศัยอยู่แล้ว

มิติที่สองกล่าวถึงสังคมในแง่ที่มีอิทธิพลต่อวรรณกรรม เนื่องจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ศาสนา การเมือง ล้วนมีผลต่อการหล่อหลอมโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ของนักเขียน การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและวรรณกรรมจึงต้องให้ความสำคัญว่าสังคมมีอิทธิพลต่อนักเขียนอย่างไร และนักเขียนตอบสนองต่อสังคมอย่างไร นอกจากนี้สภาพเศรษฐกิจและการเมืองในแต่ละสมัย ยังเป็นตัวกำหนดแนวโน้มประเภทงานเขียนอีกด้วย เนื่องจากเจ้าของสำนักพิมพ์ย่อมคำนึงถึงกำไร หรือความต้องการของผู้อ่าน หรือในช่วงที่มีการจำกัดเสรีภาพทางการเมือง นักเขียนหลายท่านต้องระมัดระวังในการเขียน

วรรณกรรมกับสังคมในมิติที่สาม สัมพันธ์กันในแง่ที่เป็นมุมมองกลับจากมิติที่สอง นั่นคือวรรณกรรมมีอิทธิพลต่อสังคม นักเขียนที่ยิ่งใหญ่จะเข้าใจโลกและมองความเป็นจริงได้ลึกกว่าคนทั่วไป งานเขียนของพวกเขาจึงเป็นอมตะ ไม่เพียงเสนอภาพปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังคาดเดาไปถึงอนาคตอีกด้วย ดังที่ลีโอ โลเวนทาล (Leo Lowenthal) นักสังคมวิทยากล่าวไว้ว่า “ศิลปินวาดภาพที่เป็นจริงเสียยิ่งกว่าตัวความจริงเอง” โดย

อิทธิพลนี้อาจเป็นไปได้ทั้งภายนอก เช่นการแต่งกายเลียนแบบตัวละคร หรืออิทธิพลภายใน ที่เป็นการชักนำผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกนึกคิด หรือมีคุณค่า ความเชื่อตามงานเขียนชิ้นนั้นๆ (ตรีศิลป์, 2547, น. 5-7)

แม้การพิจารณาวรรณกรรมตัวบทต่างๆ อาจทำได้ผ่านมุมมองทั้งสามมิติดังที่กล่าวมาข้างต้น ท้ายที่สุดแล้วผู้อ่านเองก็สามารถเลือกเสพย์วรรณกรรมแต่ในเพียงฐานะงานวรรณกรรมได้เช่นกัน เพราะคุณค่าของตัวบทไม่ได้มีแต่เพียงคุณค่าทางสังคมเท่านั้น แต่ยังประกอบไปด้วยคุณค่าทางวรรณศิลป์ ซึ่งสร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้อ่านไม่น้อยไปกว่าการกระตุ้นให้ถุกคิดถึงประเด็นต่างๆ ที่ผู้เขียนพยายามจะสอดแทรกมาในตัวงาน โดยในบางครั้งคุณค่าทางวรรณศิลป์นี้เองที่เป็นสิ่งชูตัวงานให้เป็นที่รู้จักก่อนจะนำไปสู่การถกเถียงในเชิงเนื้อหา รวมถึงการให้ความบันเทิงก็ถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่ตัวบทในฐานะงานศิลปะแขนงพยายามรับใช้ผู้เสพย์ไม่น้อยไปกว่าคุณค่าในด้านอื่นๆ ในภาพรวม การพิจารณาตัวบทจึงอาจทำได้ทั้งในแค่เนื้อหาและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์

อย่างไรก็ดี ด้วยพื้นที่ที่จำกัดในงานชิ้นนี้ และในฐานะที่เป็นบททดลองนำเสนอ ผู้เขียนจะขอพิจารณาแต่เพียงส่วนแรกเท่านั้น คือมองว่างานสร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นภาพฉายสะท้อนของสังคม ทั้งด้านรูปธรรมผ่านเหตุการณ์ของสังคม และด้านนามธรรมที่เป็นค่านิยม จิตวิญญาณ อุดมการณ์ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่สังคมมีเหตุการณ์ที่โดดเด่นเข้มแข็งเกี่ยว เช่นสภาวะสงคราม ดังนั้นงานชิ้นนี้จึงเป็นการพยายามประยุกต์ทฤษฎีวรรณกรรมเข้ากับการอธิบายโลกภาพยนตร์ เพื่อมองย้อนสังคมในช่วงเวลาหลังสงครามโลกของอิตาลีและอเมริกาเสพย์วรรณกรรมแต่ในเพียงฐานะงานวรรณกรรมได้เช่นกัน เพราะคุณค่าของตัวบทไม่ได้มีแต่เพียงคุณค่าทางสังคมเท่านั้น แต่ยังประกอบไปด้วยคุณค่าทางวรรณศิลป์ ซึ่งสร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้อ่านไม่น้อยไปกว่าการกระตุ้นให้ถุกคิดถึงประเด็นต่างๆ ที่ผู้เขียนพยายามจะสอดแทรกมาในตัวงาน

โดยในบางครั้งคุณค่าทางวรรณศิลป์นี้เองที่เป็นสิ่งกระตุ้นให้เป็นที่รู้จักก่อนจะนำไปสู่การถกเถียงในเชิงเนื้อหา รวมถึงการให้ความบันเทิงก็ถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่ตัวบทในฐานะงานศิลปะแขนงพยายามรับใช้ผู้สหายไม่น้อยไปกว่าคุณค่าในด้านอื่นๆ ในภาพรวมการพิจารณาตัวบทจึงอาจทำได้ทั้งในแง่เนื้อหาและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์

อย่างไรก็ดี ด้วยพื้นที่ที่จำกัดในงานชิ้นนี้ และในฐานะที่เป็นบททดลองนำเสนอ ผู้เขียนจะขอพิจารณาแต่เพียงส่วนแรกเท่านั้น คือมองว่างานสร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นภาพฉายสะท้อนของสังคม ทั้งด้านรูปธรรมผ่านเหตุการณ์ของสังคม และด้านนามธรรมที่เป็นค่านิยม จิตวิญญาณ อุดมการณ์ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่สังคมมีเหตุการณ์ที่โดดเด่นเข้มนักเลี้ยว เช่นสภาวะสงคราม ดังนั้นงานชิ้นนี้จึงเป็นการพยายามประยุกต์ทฤษฎีวรรณกรรมเข้ากับการอธิบายโลกภาพยนตร์ เพื่อมองย้อนสังคมในช่วงเวลาหลังสงครามโลกของอิตาลีและอเมริกา

สภาเกดตีเวสเทิร์น: พาสต้าภายใต้อิทธิพลอเมริกัน

ชื่อแนวภาพยนตร์ปาเกตตี้เวสเทิร์น (Spaghetti Western) ล้อมาจากการผสมภาพจำลองของประเทศอิตาลีที่นิยมบริโภคพาสต้าเป็นหลัก เนื่องจากภาพยนตร์แนวนี้ผลิตโดยทุนหลักหรือร่วมจากบริษัทอิตาลี มีผู้กำกับและทีมงานเป็นชาวอิตาลี เข้ากับคำว่าเวสเทิร์น (Western) หรือ ที่หมายถึงตะวันตก โดยในบริบทนี้ตะวันตกสื่อถึงอเมริกา เนื่องจากฉากหลังของภาพยนตร์ถูกทำให้ดูคล้ายกับสถานที่บริเวณอเมริกาตะวันตกหรือแถบชายแดนอเมริกา-เม็กซิโก ในช่วงระหว่างยุค 1840 ถึงช่วงศตวรรษที่ 20 แม้สถานที่ถ่ายทำอาจจะเป็นในแถบยุโรป ดังที่ภาพยนตร์เรื่อง *A Fistful of Dollars* ถ่ายทำในประเทศสเปนและอิตาลี โดยเป็นการร่วมทุนของบริษัทเยอรมัน อิตาลี และสเปน มีเซอร์จิโอ เลโอนาเป็นผู้กำกับหลักสัญชาติอิตาลี ร่วมกับผู้กำกับชาติ

อื่นๆ ทั้ง Duccio Tessari ชาวอิตาลี Pepe Calvo ชาวสเปน Marianne Koch และ Wolfgang Lukschy ชาวเยอรมันและ Clint Eastwood ชาวอเมริกัน (Fridlund, 2006, p.4-6) ภาพยนตร์ในแนวนี้นี้จึงถูกเรียกรวมๆ ว่าสเปาเกตตีเวสเทิร์น

ในส่วนของเนื้อหา ภาพยนตร์แนวนี้นี้มีลักษณะเด่นที่ทำให้สามารถจำแนกได้อย่างชัดเจน โดยมีแก่นเนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรงในพื้นที่ห่างไกล ที่ตัวเอกซึ่งอยู่ในฐานะคนนอกที่มีทักษะในการต่อสู้ เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาก่อนจะเดินทางจากไป โดยตัวเอกมักจะถูกสร้างให้มีลักษณะของความเป็นอเมริกันอย่างชัดเจน ซึ่งอาจพิจารณาพร้อมกับบริบทของการขึ้นมามีอิทธิพลของอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ร่วมกับแนวคิดการเชิดชูความเป็นอเมริกันในสังคมอิตาลี (Americanization) ในช่วงยุค 1950 ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากภาพลักษณ์ของกองทัพอเมริกาที่มาถึงอิตาลีในช่วงปลายของยุค 1940 จนถึงช่วงต้นยุค 1950 (Scrivano, 2005, p. 317-18) ความชอบของเศรษฐกิจอิตาลีและความยากจนที่เกิดขึ้น มีส่วนก่อให้เกิดกระแสนิยมอเมริกันที่มีภาพจำลองของความยิ่งใหญ่และมั่งคั่งในหมู่คนหนุ่มสาวจำนวนมาก ประกอบกับการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมเมืองหลังสงคราม ทำให้แนวคิดวัตถุนิยมแพร่หลายตามไปด้วย โดยมีอเมริกาเป็นต้นแบบของความเจริญในสายตาชาวอิตาลี

กระทั่งมีภาพยนตร์แนวคอมเมดี้ (comedy) ล้อเลียนการพยายามจะเปลี่ยนตัวเองให้เป็นคนอเมริกันของชาวอิตาลี อย่างภาพยนตร์เรื่อง *An American in Rome* (1954) ตัวเอกในเรื่องเป็นภาพแทนวัยรุ่นอิตาลีที่พยายามจะแต่งตัวเลียนแบบชาวอเมริกันผ่านสัญลักษณ์ของการใส่หมวกแก๊ป ปฏิเสธการกินพาสต้าและไวน์แดง อันเป็นอาหารประจำโต๊ะของชาวอิตาลี โดยหันไปกินขนมปังและนมแทน ด้วยบทเสียดสีการปฏิเสธความเป็นอิตาลีที่ท้ายสุดก็หนีไม่พ้น ตัวเอกที่กินแบบอเมริกันไม่เป็นก็จำใจต้องหันกลับมากินพาสต้ากับไวน์แดง

ดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จึงเห็นได้ว่าอเมริกันนิยมมีอิทธิพลต่อสังคมและภาพยนตร์ของอิตาลีหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อยู่ไม่น้อย การเกิดขึ้นของภาพยนตร์แนวสปาเกตตีเวสเทิร์นจึงเป็นอีกหนึ่งผลผลิตของบริบททางสังคมในช่วงนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่มีของแนวคิดเชิดชูอเมริกันผานอยู่ในเนื้อหา ดังที่ปรากฏในการสร้างให้ตัวเอกและฉากหลังเต็มไปด้วยความเป็นอเมริกัน ไร้ก้นอ้ายแบบอิตาลี ด้วยลักษณะเรื่องแบบควาบอยท้ายที่สุดสปาเกตตีเวสเทิร์นจึงอาจเป็นความสำเร็จเดียวในความพยายามชุบตัวเป็นอเมริกันของอิตาลี

A Fistful of Dollars: อิทธิพลของเงินดอลลาร์หลังสงครามโลกครั้งที่สอง

แม้ดูเผินๆ ภาพยนตร์ทุนต่ำที่ทำรายได้สูงอย่าง *A Fistful of Dollars* (1964) เน้นแค่การต่อสู้ระหว่างพระเอก (hero) ชายแปลกหน้าผู้เดินทางผ่านมา กับตัวร้ายผู้สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวเมือง ในเขตชายแดนอเมริกา-เม็กซิโก ตามแบบฉบับของสปาเกตตีเวสเทิร์น แต่หากพิจารณาถึงประวัติศาสตร์ยุคก่อนหน้านั้น ภาพยนตร์เรื่องนี้อาจกำลังเล่าสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยแทนภาพตัวละครต่างๆ เป็นประเทศที่เกี่ยวข้องกับสงคราม และอธิบายการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้น

การตีความภาพยนตร์แนวนี้นี้กับบริบทสังคมไม่ใช่เรื่องใหม่นัก ถึงจะเป็นการผลิตพล็อตเรื่อง (plot) ซ้ำๆ คือชายแปลกหน้าเข้ามายุติความขัดแย้งหรือผดุงความยุติธรรมในเมืองแถบชายแดนอเมริกา-เม็กซิโก โดยได้รับความช่วยเหลือจากหญิงสาวในบาร์หรือแม่หม้าย แต่ก็มีนักวิจารณ์ภาพยนตร์หลายท่านมองว่าสะท้อนความหลงใหลอเมริกาในสังคมอิตาลี เห็นได้จากที่ตัวเอกประทับความเป็นอเมริกันอย่างชัดเจน อันเป็นภาพประทับจากหลังสงครามที่คนมองว่าอเมริกาคือพระเอกขี่ม้าขาว ที่เข้ามาแก้ปัญหาหรือพิทักษ์ความยุติธรรม อย่างไรก็ดี การพิจารณาเพียงตัวบท โดยปราศจาก

การวิเคราะห์ปัจจัยอื่นร่วมด้วย อาจทำให้พลาคมิตีอื่นๆ ในงาน ผู้เขียนจึงยกองค์ประกอบด้านประวัติศาสตร์ และตัวผู้กำกับขึ้นมาพิจารณาร่วมกับการตีความเนื้อหา อันเป็นการศึกษางานด้วยการวิเคราะห์เชิงบริบท (contextual analysis) ของสำนักควินติน สกินเนอร์ (Quentin Skinner) ซึ่งศึกษาตัวบทที่ไปไกลกว่าตัวบท กล่าวคือวิธีแบบสกินเนอร์ ไม่เพียงพิจารณาแต่สิ่งที่ถูกเขียนในหนังสือ แต่ยังให้ความสำคัญกับบริบทแวดล้อมอื่นๆ ในเวลาทำงานชิ้นนั้นถูกสร้างขึ้นด้วย เพื่อให้เห็นมิติของงานที่มีความกลมกลืนมากยิ่งขึ้น

A Fistful of Clues

ไม่เพียงแต่ภาพยนตร์แนวทฤษฎีประพันธ์กร (Auteur Theory) ของสายภาพยนตร์ฝรั่งเศสที่เรียกร้องการพิจารณาแนวคิด ลักษณะการประพันธ์ ตัวตน ไปจนถึงประวัติของผู้กำกับ เพื่อให้คนดูเข้าใจสารที่อาจถูกซ่อนอยู่ในภาพยนตร์มากขึ้น (Menne, 2011, p. 36) โดยเราอาจนำแนวคิดของทฤษฎีนี้มาประยุกต์ใช้กับภาพยนตร์แนวอื่นๆ ก็เช่นกันซึ่ง *A Fistful of Dollars* ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ นักชมภาพยนตร์จะตีความงานได้กว้างขึ้น หากทราบชีวิตเบื้องต้นของเซอร์จิโอ เลโอนี เสียก่อน เลโอนีเกิดในปี ค.ศ. 1929 ก่อนจะหันมาสนใจการภาพยนตร์ เขายังสนใจศึกษากฎหมาย อันเป็นแขนงหนึ่งของสังคมศาสตร์ รวมถึงการเป็นผู้ช่วยของผู้กำกับอย่างวิตตอริโอ เด ซิกา (Vittorio de Sica) ในการถ่ายทำ *The Bicycle Thief* (1948) (Oscars, 2020) ซึ่งเป็นภาพยนตร์แนวสะท้อนความจริงที่โหดร้ายของสังคมอิตาลีในช่วงนั้น ซึ่งตัวเอกผู้ยากจนต้องดิ้นรนเพื่อเลี้ยงครอบครัว แต่กลับโดนโชคชะตากลั่นแกล้งและโครงสร้างสังคมที่ไม่เป็นธรรมบีบคั้นให้ต้องกระทำความผิดโดยขโมยจักรยานเพื่อหวังจะนำไปสร้างรายได้ แต่สุดท้ายกลับโดนจับในฐานะหัวขโมย ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความสนใจของผู้

กำกับ เห็นได้ชัดว่าเลโอนเสนใจการผลิตภาพยนตร์ที่เป็นมากกว่าความบันเทิง แต่ต้องเสนอองค์ความรู้บางอย่างแก่คนดู อย่างไรก็ตาม ด้วยภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำในช่วงปีค.ศ. 1970 (Lubitz, 1978) การหาทุนผลิตภาพยนตร์เป็นเรื่องยากขึ้น จนเกิดการร่วมทุนระหว่างประเทศ ซึ่งยิ่งบีบให้ผู้กำกับจำต้องผลิตเรื่องที่ตอบสนองต่อตลาด เพื่อความอยู่รอด แต่ภายใต้ภาพยนตร์เช่นนั้น เลโอนเองก็ไม่ได้ละทิ้งจุดยืนในการนำเสนอความจริงของตนท้ายที่สุด *A Fistful of Dollars* จึงรับใช้สังคมในการเปิดเผยความจริงไม่ต่างจาก *The Bicycle Thief* เลย เพียงแต่ภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องนี้มีจังหวะการเล่าเรื่องที่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาความสนใจในประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของเลโอน การศึกษาภาพยนตร์อิตาลีโดยมอง *A Fistful of Dollars* ว่าเป็นเพียงภาพยนตร์ที่ปราศจากสาระสำคัญ หรือสะท้อนแต่เพียงความเป็นอเมริกันนิยมของสังคม จึงถือเป็นการพิจารณาที่ละเลยองค์ประกอบอื่นๆ และขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ทั้งๆ ที่ผู้กำกับได้ใส่คำใบ้หรือสัญลักษณ์ที่สื่อไปในทิศทาง ของการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสงคราม ในฉากต่างๆ ซึ่งทำได้อย่างกลมกลืน และแม้กระทั่งชื่อเรื่องก็มิ่นัยยะอธิบายบทบาทของอเมริกาหลังสิ้นสุดสงคราม ผู้มีเงินดอลลาร์เต็มกำมือ จากการดำเนินธุรกิจชนิดต่างๆ ระหว่างสงคราม จนสามารถสร้างแผนความช่วยเหลือทางการเงิน หรือแผนมาร์แชล (Marshall Plan) ได้

โดยหลังยุติสงคราม ในฐานะประเทศที่สูญเสียน้อยที่สุด เนื่องจากเข้าร่วมการต่อสู้ไม่นานเท่าประเทศอื่นและมีเศรษฐกิจเฟื่องฟู อเมริกาภายใต้รัฐบาลของพรรคเดโมแครต (Democrat party) หยิบยื่นเงินให้ประเทศที่บอบช้ำ ดังที่โจให้เงินมาริโอโซล (Marisol) หญิงชาวบ้านที่เรมอน แห่งกลุ่มโรโจ (Ramón of the Rojo Brother) จับสามีและลูกของเธอเป็นตัวประกัน เพื่อบังคับให้มาริโอโซลมาเป็นสาวรับใช้ ได้ไปเริ่มต้น

ชีวิตใหม่อีกครั้ง นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ของโจ คือความบอยอมเมอิกันผู้ซึ่งมีพาหนะผิดไปจากควบอยคนอื่นๆ นั่นคือการขี่ลา (Livingston, 2017) อันปกติเป็นสัตว์ที่แทนความโง่เขลา ซึ่งผิดขนบของควบอย และการสร้างภาพลักษณ์พระเอกผู้ขี่ม้าอันสง่างาม แต่หากเราพิจารณาให้ลึกซึ้งขึ้นในมิติที่ว่าชายแปลกหน้าคืออเมริกา เราก็อาจกล่าวได้ว่า ลา อันแปลกประหลาดนี้แท้จริงก็คือ ลา อันเป็นสัญลักษณ์ของพรรคเดโมแครต (Infoplease, 2017)

การแทนความเป็นอเมริกันในตัวชายแปลกหน้า ไม่ได้ปรากฏแค่เพียงการเป็นคณอเมริกันหรือการขี่ลาของเดโมแครตแต่ยังมีคำใบ้ในการตั้งชื่อตัวละครนี้ว่าโจ (Joe) อีกด้วย (IMDb, 2020) ทั้งนี้ชื่อดังกล่าวคือชื่อแทนในการเรียกทหารอเมริกัน ซึ่งมักเรียกรวมๆ ว่า พลทหารโจ (General Joe) (Nix, 2018) ดังนั้นภาพการปรากฏตัวของควบอยพเนจรที่เดินทางเข้ามาในเมืองเล็กๆ แถวชายแดน ผู้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจในเมือง ที่มีความขัดแย้งระหว่างผู้ทรงอิทธิพลสองกลุ่ม (Two Bosses) แม้ในตอนแรกเขาไม่ได้ช่วยเหลือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างจริงจัง เป็นเพียงการช่วยเพื่อแลกกับค่าตอบแทนจากทั้งสองฝ่ายเท่านั้น แต่ท้ายที่สุด การถูกทำร้ายจนสาหัส ทำให้เขากำจัดฝ่ายหนึ่ง และช่วยเหลือให้อีกฝ่ายชนะ โครงเรื่องนี้จึงไม่ต่างอะไรจากภาพประเทศที่เพิ่งเกิดใหม่อย่างอเมริกา ซึ่งไม่มีชื่อเสียงหรืออิทธิพลทางการเมืองในเวทีระหว่างประเทศมากนัก และในช่วงสงคราม อเมริกาได้กำไรจากการค้าขายสินค้าประเภทต่างๆ กับทั้งฝ่ายสัมพันธมิตร (the Alliance) ซึ่งนำโดยอังกฤษ ฝรั่งเศส และโซเวียต และฝ่ายอักษะ (the Axis) โดยเยอรมนี ญี่ปุ่นและอิตาลี ภายใต้ระบอบการปกครองแบบฟาสซิสต์ (Fascist) ซึ่งในช่วงแรกอเมริกายามไม่แสดงท่าทีว่าฝักใฝ่ฝ่ายใดเป็นพิเศษตามนโยบายโดดเดี่ยวตัวเอง (Isolationism) (Office of the Historian, 2020) จนกระทั่งเหตุการณ์การทิ้งระเบิดที่อ่าวเพิร์ล ฮาร์เบอร์ (the attack on Pearl Harbor) ในปีค.ศ.

1941 ทำให้อเมริกาตัดสินใจเข้าร่วมสงคราม และบดขยี้ฝ่ายอักษะจนประเทศภายใต้ระบอบฟาสซิสต์ย่อยยับ (Britannica, 2020)

นอกจากนี้โลเอนยังให้ภาพกลุ่มอิทธิพลในเรื่องลึกลับทั้งสองฝ่าย โดยกลุ่มพี่น้องโรโจ (the Rojo brothers) แสดงโครงสร้างแบบสังคมฟาสซิสต์ ที่เน้นการเชื่อฟังของผู้นำกลุ่ม ซึ่งแสดงอำนาจและเป็นผู้ยึดโยงความเป็นกลุ่ม ดังที่จะเห็นได้ว่า ลูกน้องคนอื่นๆ แสดงทั้งความหวาดกลัวและชื่นชมในตัวเรมอน (Ramón) ผู้มีความเฉลียวพยายามแสดงพลังกำลังในเชิงกายภาพ สอดคล้องกับภาพลักษณะของผู้นำเผด็จการในแบบนาซีเยอรมัน รวมถึงการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และชาวเมือง ยังคล้ายกับสิ่งที่ฝ่ายอักษะกระทำระหว่างสงคราม ดังที่เห็นได้ชัดที่สุดคือการกวาดล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวในพื้นที่ที่เข้ายึดครองได้

ส่วนอีกคู่ขัดแย้งคือกลุ่มตระกูลแบ็กซ์เตอร์ (Baxter) ที่ไม่ได้เน้นตัวผู้นำมากนัก รวมถึงโครงสร้างกลุ่มที่มีผู้หญิงให้คำปรึกษาอยู่ข้างหลังฉาก (Bertellini, 2004, p.169) โดยจอห์น แบ็กซ์เตอร์ (John Baxter) ซึ่งอยู่ในตำแหน่งหัวหน้ากลุ่ม เชื่อฟังคำสั่งของคอนซูโล แบ็กซ์เตอร์ (Consuelo Baxter) สตรีหลังม่าน ภาพโครงสร้างนี้ซ้อนทับกับ โครงสร้างทางการเมืองของประเทศผู้นำฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างประเทศอังกฤษ ที่มีวินสตัน เชอร์ชิล (Winston Churchill) เป็นนายกรัฐมนตรีระหว่างช่วงสงคราม ซึ่งเป็นรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 (Elizabeth II) ในขณะนั้น ดังปรากฏในบทสนทนาที่เรมอน กลุ่มพี่น้องโรโจถามจöhnอย่างประชิดประชันว่า การตัดสินใจยอมยุติการต่อสู้ของตนนั้น ได้รับการเห็นด้วยจากนายหญิงแห่งแบ็กซ์เตอร์แล้วหรือ? (Dollars Trilogy, 2020)

ยิ่งไปกว่านั้นการต่อสู้อย่างเต็มที่ที่อิทธิพลของทั้งสองฝ่าย เป็นไปเพื่อเพิ่มทั้งผลประโยชน์ด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยทั้งสองคำอาวุธเช่นเดียวกัน ในแง่หนึ่ง

อาวุธคือภาพแทนอำนาจเหนือพื้นที่และความรุนแรง ซึ่งโจ แสงวหาประโยชน์จากสงคราม โดยการทำธุรกิจกับทั้งสองฝ่าย ดังที่อเมริกาในช่วงแรก ขายสิ่งจำเป็นในการใช้รบให้กับฝ่ายสัมพันธมิตรและอักษะ จนเศรษฐกิจภายในเฟื่องฟู ตลาดแรงงานขยายตัวเร็วและใหญ่ขึ้นจนกระทั่งมีการจ้างงานคนผิวสีและผู้หญิงเป็นครั้งแรก (Milward, 1979, p. 71)

หลังการประจันหน้าระหว่างสองกลุ่มครั้งสุดท้าย ทั้งสองกลุ่มต่างได้รับความเสียหายยับเยิน และหัวหน้าทั้งสองกลุ่มก็เสียชีวิตเช่นที่เกิดขึ้นในสงครามระหว่างประเทศ ภายหลังจากสิ้นสุดสงคราม ในเวลานั้น จอห์นและ คอนชูลู แบ็กซ์เตอร์เสียชีวิตจากการยิงสังหารของเรมอนซึ่งสามารถตีความได้ว่าตัวผู้นำของอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศหัวเรือของฝ่ายสัมพันธมิตร ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากสงครามครั้งนี้ นายกรัฐมนตรีเชอร์ซิลพ่ายแพ้การเลือกตั้งในสมัยต่อมา รวมถึงตัวประมุขของประเทศอย่างพระราชินีก็สูญเสียบทบาทและอำนาจในเวทีการเมืองโลก ในการเป็นรัฐอภิมหาอำนาจ (Superpower) และความเป็นเจ้าโลก (Hegemony) และการตายของพี่น้องโรเจอร์ก็เหมือนการพ่ายแพ้ของฝ่ายอักษะ ซึ่งไม่มีความสามารถและอาวุธในการสู้รบที่ด้อยศักยภาพกว่าใดนาไม่ว่าที่ชายทำโลงมอบให้โจ ไปถล่มบ้านของเรมอน ไม่ต่างอะไรจากการทิ้งระเบิดนิวเคลียร์ที่ญี่ปุ่นของอเมริกา และการใช้ปืนหรือเกราะเหล็กก็สื่อถึงความทรงพลังในการต่อสู้หลังจากชุมนุมตัวมานานด้วยนโยบายโดดเดี่ยวก่อนเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบและบริบทภายในภาพยนตร์ล้วนแล้วแต่ลงตัว เหมือนเป็นภาพสะท้อนของสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เลโอนองใจใส่รายละเอียดของประวัติศาสตร์ลงไปในงานอย่างเห็นได้ชัด

จากขามูไรในความขัดแย้งถึงควาบอยในสงครามโลก

ในเบื้องต้นเราได้พิจารณาองค์ประกอบของการตีความตามบริบทไปแล้ว ซึ่งเห็นได้ว่า *A Fistful of Dollars* มีปัจจัยที่น่าสนใจ และดูเป็นไปได้ หากจะตีความให้สอดคล้องกับเรื่องราวด้านประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เห็นชัดขึ้น ผู้เขียนนำรายละเอียดภายในเรื่องที่แตกต่างจาก *Yojimbo* (1961) ของอาคิระ คูโรซาวา (Akira Kurosawa) มาวิเคราะห์เพิ่มเติม แม้เมื่อเทียบบทสนทนาในฉากที่พระเอกสนทนากับตัวละครประกอบช่วงต้นเรื่อง เนื้อหาตรงกันอย่างแทบจะคำต่อคำ แต่รายละเอียดในเรื่องก็มีที่แตกต่างชัดเจน จนอาจกล่าวได้ว่าเลโอนเปลี่ยนแคในประเด็นที่ทำงานสอดคล้องกับสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ ลักษณะของพระเอก และบทบาทของตัวประกอบ

สำหรับตัวเอกนั้น ขามูไรรับนายอย่างซานจูโร่ คุวาบาตะเกะ (Sanjuro Kuwabatake) กล่าวแสดงความต้องการที่จะล้มล้างกลุ่มอำนาจทั้งสองในเมืองตั้งแต่แรกอย่างชัดเจนโดยหวังให้กลุ่มยูชิโทะระ (Ushitora) และกลุ่มเซย์เบย์ (Seibei) ต่อสู้กันเอง และเปิดเผยให้ทั้งสองกลุ่มเห็นว่าเขาเป็นกลางดังในบทสนทนาหลายๆ ช่วงกับชายแก่เจ้าของโรงแรม ความต้องการล้มล้างกลุ่มอิทธิพลในเมืองของคุวาบาตะเกะชัดเจนขึ้นหลังจากถูกจับได้ว่าช่วยผู้หญิงของหัวหน้ายูชิโทะระให้หนีรอดได้จนถูกทำร้ายสาหัส ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับงานของฝั่งอิตาลี ไม่มีบทสนทนาที่สื่อถึงการต้องการล้มล้างอำนาจของกลุ่มอิทธิพลในช่วงแรกอย่างชัดเจน เห็นได้ชัดว่าผู้กำกับดัดแปลงบทพูดตัวเอกให้สั้นลงจากของเดิม รวมถึงทำให้ความสนใจของใจมุ่งไปที่การทำธุรกิจกับทั้งสองกลุ่ม ดังที่ปรากฏในบทสนทนาตอนหนึ่ง

Joe: Baxter's over there, Rojo's there, me right smack in the middle.

Silvanito: If you are thinking what I suspect, I tell you, don't try it!

Joe: Crazy bell-ringer was right. **There's money to be made in these parts.**

[after a pause] (IMDb, 2020)

พิจารณาบทพูดของโจและบทบาทของควาบาทาเกะ จะเห็นได้ว่าความสนใจของทั้งสองต่างกันอย่างมาก สิ่งที่น่าสนใจในช่วงแรกไม่ใช่การกำจัดผู้มีอิทธิพล แต่เป็นผลประโยชน์ทางการเงิน เห็นได้จากที่เขาพยายามแสดงตัวเหมือนอยู่ฝ่ายที่ตนเจรจาด้วย เพื่อให้ได้ค่าจ้างอย่างงาม โดยปลุกปั่นให้ทั้งสองฝ่ายสู้รบกันซึ่งเพิ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจให้กับเขา ความคิดจะทำลายกลุ่มพี่น้องโรโจ เพิ่งจะเห็นชัดหลังจากถูกซ้อมอย่างหนัก

ตัวเอกของเรื่องเองถึงจะดูสุขุม ฉลาด และมีฝีมือในการต่อสู้เช่นกัน รวมถึงการแต่งกายที่มีผ้าปกปิดอาวุธของตน และคาบ ฟางหรือบุหรีไว้เช่นกัน แต่สิ่งหนึ่งที่แตกต่างจากควาบาทาเกะ อย่างดูมีความหมายพิเศษคือ พาหนะในการเดินทาง แม้โจจะดูเป็นควาบอย แต่กลับขี่ลาที่ไม่ใช่สัตว์พาหนะของควาบอยโดยทั่วไป ซึ่งลาในที่นี้ก็กินความในแง่สัญลักษณ์ของพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลอเมริกาในช่วงสงคราม อีกทั้งการมองว่าตนอยู่ตรงกลางก็ตรงกับสถานะในช่วงแรกของอเมริกา

นอกจากนี้รายละเอียดในตัวละครตัวอื่นๆ ยังแตกต่างกันอย่างชัดเจน เลโอนเน้นย้ำการอยู่เบื้องหลังกลุ่ม แบ็กซ์เตอร์ของนายหญิง อันผิดไปจากลักษณะตัวละครหญิงในงานแนวสเปนดอสที่ผู้หญิงเป็นเพียงตัวประกอบ ให้ความช่วยเหลือผู้ชาย แต่ไม่มีอำนาจ เช่นที่ปรากฏในบทบาทนายหญิงแห่งกลุ่มเซย์เบย์ ซึ่งมีเพียงบทบาทแม่และภรรยาที่คอยสนับสนุนและเลี้ยงบุตร และอยู่ในอำนาจของสามีไม่ใช่บทบาทผู้คอยสั่งการ เมื่อเห็นควาบาทาเกะ แสดงท่าทีโลเล ไม่ตัดสินใจว่าจะเลือกข้าง

ใด เธอออกมาหว่านล้อมให้เขาเข้ากับกลุ่ม ต่างจากมาตามแบ็กซ์เตอร์ (Madam Baxter) ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสามีโดยไม่ออกหน้า เห็นได้จากการที่โจเลือกที่จะเข้าไปเจรจากับ มาตามแบ็กซ์เตอร์ ก่อนจะให้เธอเรียกสามีขึ้นมาคุย บทบาทของเธอและสามี จึงคล้ายความสัมพันธ์ของราชินีอังกฤษและนายกรัฐมนตรีดังที่กล่าวไปในข้างต้น

ตัวละครอีกตัวที่ เลโอนเขียนให้ต่างจากโครซาวา จนสอดคล้องกับการตีความของผู้เขียน คือผู้หญิงของหัวหน้ากลุ่มที่ถูกพรากจากครอบครัว ในแบบญี่ปุ่น เธอถูกจับเพื่อใช้หนี้กลุ่มยูชิโระแทนสามี ในที่นี้กลุ่มอิทธิพลในเมืองจึงดูมีความชอบธรรมในการกักขัง ต่างจากมาริโซล ที่ถูกรมอนจับอย่างไรเหตุผลหรือข้ออ้างที่ชอบธรรม การกักขังเธอจึงตอกย้ำลักษณะแบบผู้นำฟาสซิสต์ของกรมอน ซึ่งเป็นการใช้อำนาจและความรุนแรงในแบบที่ฝ่ายตรงข้ามไม่เห็นด้วย ดังปรากฏในฉากการแลกตัวประกันความโหดร้ายที่กรมอน กระทำต่อครอบครัวของมาริโซล ถูกตัดสลับกับภาพการสวมกอดลูกชายของคอนซูโล ราวกับจะเปรียบเทียบการปฏิบัติกับเด็ก สตรี และคนนอกของทั้งสองกลุ่ม อันเห็นได้ชัดว่ากลุ่มพี่น้องโรโจ แสดงภาพความรุนแรงที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมของคนดูมากกว่าภาพลักษณ์ของกลุ่มแบ็กซ์เตอร์ และเป็นความรู้สึกแบบเดียวกับที่เราให้คำชุดเหตุผลของผู้นำนาซี

ความแตกต่างที่ปรากฏเหล่านี้ อาจทำให้มองเห็นเจตนาในการสื่อสารของผู้กำกับทั้งสองท่านได้ดีขึ้น เลโอนเลือกที่จะตั้งชื่อภาพยนตร์ให้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ อันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 แทนที่จะตั้งชื่อให้สอดคล้องกับความหมายของ Yojimbo (用心棒) ซึ่งหมายถึงผู้คุ้มกันในภาษาญี่ปุ่น (Britannica, 2020) หลักฐานทั้งหมดนี้สามารถนำไปสู่ข้อสรุปได้ว่า เลโอน จงใจที่จะเปลี่ยนส่วนที่ทำให้ภาพยนตร์ของเขาสามารถตีความตามบริบทสงครามได้ แม้รายละเอียดเล็กๆ

น้อยๆ เช่นนี้จะได้เปลี่ยนแปลงโครงเรื่องของภาพยนตร์ที่เป็นการต่อสู้ เอาชนะระหว่างสองกลุ่มโดยมีบุคคลที่สามเข้ามาแทรกแซง แต่บทบาทและเรื่องราวของตัวละครที่ต่างกันระหว่างภาพยนตร์สองเรื่องนี้ก็ต่างกันจุดสำคัญ จนเมื่อนำตัวละครต่างๆ ใน *A Fistful of Dollars* มาตีความแทนตัวแสดงในสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ประทับใจเป็นภาพเดียวกัน

สรุป

การศึกษาและตีความวรรณกรรมนับเป็นการศึกษาเพื่อเข้าใจสังคมรูปแบบหนึ่ง โดยเสนอมุมมองทางเลือกจากผู้ประพันธ์ในฐานะปัจเจกชนที่สร้างสรรค์ผลงานจากมุมมอง ประสบการณ์และทัศนคติส่วนตัว อย่างไรก็ตาม การศึกษาตัวบทหนึ่งๆ อาจไม่ได้ผูกโยงแต่เพียงการเข้าใจผู้ประพันธ์เท่านั้น แต่อาจนำไปสู่การตีความเกี่ยวกับกระแสสังคมและอิทธิพลของตัวบทต่อสังคมต่อไปได้

งานชิ้นนี้มุ่งตีความภาพยนตร์ *A Fistful of Dollars* ภาพยนตร์แนวสปาเกตตีเวสเทิร์นเรื่องแรกๆ ซึ่งนับว่าเป็นภาพยนตร์แนวใหม่หลังอุตสาหกรรมภาพยนตร์อิตาลีเริ่มฟื้นตัวหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่แม้จะมีกลิ่นอายของความเป็นคาบอยอเมริกันและโลกตะวันตกอยู่ไม่น้อย ได้รับการตอบรับอย่างดีทั่วโลก กระทั่งในฝั่งเอเชียเองก็ตาม เช่นเดียวกับภาพยนตร์อิตาลีในยุคอื่นๆ ที่มักจะมีการปรับตัวและลักษณะให้สอดคล้องไปบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สปาเกตตีเวสเทิร์นเองก็เป็นผลผลิตของความพยายามที่จะสื่อสารที่ผู้กำกับต้องการบอกในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงผู้ชมในวงกว้างเพื่อทำรายได้

ดังนั้นแล้วจะเห็นว่า ไม่เพียงแต่เนื้อหาภาพยนตร์ แต่เมื่อศึกษาในเชิงลึกประวัติผู้กำกับ ชื่อตัวละครและบทบาท ล้วนแต่สื่อให้เห็นว่า *A Fistful of Dollars* คือ

การเล่าเรื่องสงครามโลกครั้งที่ 2 ให้เข้าใจโดยง่าย และเมื่อเปรียบเทียบกับภาพยนตร์ต้นแบบอย่าง *Yojimbo* ในรายละเอียด ก็จะเห็นว่า เนื้อเรื่องเดิมไม่ได้สอดคล้องกับสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่นที่ปรากฏใน *A Fistful of Dollars* ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบางส่วนอย่างมีนัยยะ เนื่องจากเมื่อเปลี่ยนแล้วสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ทุกจุด

ตัวเอกโจ เปรียบเสมือนอเมริกาที่เข้าวางตัวเป็นกลางในความขัดแย้งแต่ดำเนินธุรกิจและหาผลประโยชน์จากทั้งสองฝ่าย ส่วนกลุ่มแบกซ์เตอร์ คือฝ่ายสัมพันธมิตรที่นำโดยอังกฤษ ตัวละครหลักในกลุ่มจึงมีบทบาทและโครงสร้างคล้ายการเมืองอังกฤษในยุคสงคราม และฝ่ายพี่น้องโรโจแสดงบทบาทของฝ่ายอักษะ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มดำเนินไป จนกระทั่งโจ ถูกทำร้ายจากเยอรมน ทำให้ตัดสินใจกำจัดกลุ่มพี่น้องโรโจและได้รับชัยชนะในที่สุด ก่อนที่เขาจะจากเมืองเล็กๆ แห่งนี้ เป็นสัญลักษณ์การปิดฉากสงครามโลกครั้งที่ 2 ของอเมริกา เพื่อก้าวเข้าสู่สงครามอื่นๆ ในฐานะตัวละครใหม่ที่เพิ่งมีบทบาทอย่างเป็นทางการในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

ลักษณะและบทบาทของตัวละครทุกตัวซ้อนทับกับบริบทในขณะนั้น จนชวนให้คิดว่านี่ไม่ใช่เพียงความบังเอิญ แต่เป็นความตั้งใจที่จะผลิตงานที่สะท้อนอะไรบางอย่างไม่ต่างจากภาพยนตร์ยุคหลังสงครามแนวสัจจะนิยมใหม่ (Neorealism) เพียงแต่ลดทอนสารที่จะสื่อให้เข้าถึงมวลชนได้ง่ายขึ้น ดังที่เห็นพัฒนาการมาโดยตลอด ตั้งแต่ภาพยนตร์แนวสัจจะนิยมสีชมพู (Pink Neorealism) ที่เพิ่มประเด็นความรักให้ผู้ชมสนใจมากขึ้น หรือในแนวยุคต่อมาอย่างภาพยนตร์คอมเมดี้แนวอิตาลีเลียน (Comedy Italian Style) ที่เปลี่ยนจากการนำเสนอประเด็นจริงๆ ที่ชวนหดหู่เป็นการเสียดสี ผ่านความตลกในจังหวะการเล่าเรื่อง ในแง่หนึ่งภาพยนตร์แนวสปาเกตตีเวสต์เทิร์น เองก็อาจมองได้ว่าเป็นการปรับตัวอีกครั้งของผู้กำกับ ที่รักษาความบันเทิงเบา

สมอง อย่างที่ผู้ชมจำนวนไม่น้อยเรียกหาจากการชมภาพยนตร์ พร้อมกันนั้นก็ผสมผสานการสื่อสารในเรื่องที่ตัวเองสนใจเพื่อตอบสนองต่อโลกทุนนิยมในระเบียบโลกแบบใหม่ที่มือเมริก้าเป็นมหาอำนาจ ดังที่โจกล่าวไว้ในตอนหนึ่งของภาพยนตร์ว่า

“When a man’s got money in his pocket, he begins to appreciate peace”
(Movie Quotes, 2020)

บรรณานุกรม

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). **นวนิยายกับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

A Fistful of Dollars quotes (1964). Accessed 1 August 2020, from <https://www.moviequotes.com/s-movie/a-fistful-of-dollars>.

Bertellini, Giorgio. (2004). **The cinema of Italy**. London: Wallflower Press
Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. (1998). **Pearl Harbor Attack**,
Accessed 3 August 2016, from <https://www.britannica.com/event/Pearl-Harbor-attack>.

Consuelo Baxter, Dollars Triloggy. Accessed 6 August 2020, from https://dollarstrilogy.fandom.com/wiki/Consuelo_Baxter?fbclid=IwAR2d57lmGyLfd65ZAoRLLVm_ATE0PBgEjjfOE4tSq4aK8mCx-sNBYSNAqFs.

Fridlund, Bert. (2014). **The Spaghetti Western: A Thematic Analysis.**

North Carolina: McFarland Co.

IMDb. (n.d.) **A Fistful of Dollars.** Accessed 1 August 2020, from

<http://www.imdb.com/title/tt0058461/>.

Info Please. (2017). **The Democratic Donkey and the Republican**

Elephant. Accessed 1 August 2020, from

<http://www.infoplease.com/ipa/A0881985.html>.

Livingston, Phil. (2012). **The History of the Vaquero.** Accessed 8 August

2020, from <http://www.americancowboy.com/article/history-vaquero>.

Menne, Jeff. (2011). The Cinema of Defection: Auteur Theory and Institutional

Life. **Representations** 114, no. 1: 36-64.

Milward, Alan S. (1979). **War, Economy, and Society, 1939-1945.**

Berkeley: University of California Press,

Nix, Elizabeth. (n.d.). **Why are American soldiers called GIs?** Accessed 1

August 2020, from [http://www.history.com/news/ask-](http://www.history.com/news/ask-history/why-are-american-soldiers-called-gis)

[history/why-are-american-soldiers-called-gis](http://www.history.com/news/ask-history/why-are-american-soldiers-called-gis).

Office of the Historian, United States Department of State. **American**

Isolationism in the 1930s. Accessed 1 August 2020, from

<https://history.state.gov/milestones/1937-1945/american-isolationism>.

Pfeiffer, L. (2019). **Yojimbo**. Encyclopedia Britannica. Accessed 6 August 2020, from <https://www.britannica.com/topic/Yojimbo>.

Scrivano, Paolo. (2005). Signs of Americanization in Italian Domestic Life: Italy's Postwar Conversion to Consumerism. **Journal of Contemporary History** 40, no. 2: 317-40.

แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ พิจารณาของศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา

วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาเป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการ จากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มีโอกาสเสนอผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนวิทยาการโดยเฉพาะองค์ความรู้ใหม่ในสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การเมืองการปกครอง และเอเชียศึกษาในกรอบอาณาบริเวณศึกษา (Area Study)

ผลงานวิชาการที่รับตีพิมพ์อาจอยู่ในรูปแบบต่อไปนี้ บทพิชญ์ บทความปริทัศน์ บทความย่อ ผลงานวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ เป็นต้น ต้นฉบับ (Manuscript) ที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน (ยกเว้นรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์) และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณารอตีพิมพ์ในวารสารอื่น ต้องไม่เป็นผลงานทางวิชาการที่ลอกเลียน ดัดทอนจากผลงานวิจัยของผู้อื่น ไม่มีการคัดลอกหรือชักนำให้เข้าใจผิดในผลงานหรือผลการศึกษา เรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer-reviewed) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

1. ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

1. บทความพิเศษ
2. บทความวิชาการ
3. บทไทยพิชญ์

2. รูปแบบการเขียนบทความ

2.1 ชื่อเรื่อง ให้พิมพ์ชื่อเรื่องบทความไว้กลางหน้ากระดาษ ทั้งชื่อเรื่องภาษาไทยและชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ พร้อมใส่เครื่องหมาย * และระบุ footnote ว่าบทความนี้เขียนขึ้นมาจากวัตถุดิบใด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 ชื่อผู้เขียน ใส่ชื่อผู้เขียนบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยไม่ต้องระบุค่านำหน้าชื่อ ไว้ด้านขวาสุด พร้อมใส่เครื่องหมาย ** เพื่อระบุใน footnote ว่าผู้เขียนเป็นใคร ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี) ของผู้เขียนทุกคน อยู่สถานที่ใด (ในกรณีที่มิชื่อผู้เขียนหลายคน กรุณาระบุให้ครบทุกคน)

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ไม่เกิน 250 คำ)

2.4 คำสำคัญ (Keyword) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.5 บทนำ

2.6 เนื้อหา

2.7 บทสรุป

2.8 เอกสารอ้างอิง

2.9 ประวัติการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการและสังกัด

3. การเตรียมต้นฉบับ

1. ให้ระบุชื่อผู้เขียน ยศหรือตำแหน่ง ที่อยู่หรือที่ทำงานที่สามารถติดต่อได้ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ อีเมลและโทรสารที่สามารถติดต่อได้

2. ส่งต้นฉบับจำนวน 1 ชุด

3. พิมพ์โดยโปรแกรม Microsoft Word for Windows

4. ใช้อักษรแบบ TH SarabunPSK ขนาด 16 โดยใช้กระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียวเท่านั้น

5. ระยะห่างระหว่างบรรทัดให้ใช้ single space ความยาวของบทความไม่น้อยกว่า 15 หน้าแต่ไม่เกิน 20 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง

6. ใช้ระบบอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

7. การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบบน (Top margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบล่าง (Bottom margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบซ้าย (Left margin) 1.5" หรือ 3.18 เซนติเมตร
- ระยะขอบขวา (Right margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร

4. การส่งต้นฉบับ

การส่งต้นฉบับสามารถทำได้หลายช่องทาง

1. ส่งต้นฉบับ 1 ชุด ไปยังกองบรรณาธิการวารสาร ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ชั้น 2 ห้อง 207 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์ 02-310-8483 - 89 ต่อ 127 ,096-334-9477

2. ส่งทางอีเมลมายัง

asianstudies.ru@gmail.com

โดยเขียนหัวข้ออีเมลว่า **ส่งบทความ เรื่อง.....**

3. ส่งทางออนไลน์ โดยเข้าไปกรอกใบสมัครและส่งต้นฉบับได้ที่ www.asia.ru.ac.th หรือ <http://www.asiajournal.ru.ac.th>

5. การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

กรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเรื่อง 1) ให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนามปี (author-date in text citation) โดยระบุ ชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้าง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้หากต้องการ 2) ให้มีการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม (reference citation) โดยการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อ **เอกสารอ้างอิง** สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทย หรือ **Reference** สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) กรณีรายการเอกสารอ้างอิงภาษาไทย ให้แปลรายการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษต่อท้ายรายการอ้างอิงภาษาไทยเดิม ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงมีดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์/ผู้จัดพิมพ์.

พรพิมล ตรีโชติ. (2542). **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Huntington, S. (2003). **The Clash of Civilization and the Remaking of World Order**. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

2. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). “ชื่อบทความ.” **ชื่อวารสาร** ปีที่, ฉบับที่ (เดือน): หน้าแรก-หน้าสุดท้าย

สมบัติ จันทรวงศ์. (2557). “คณาธิปไตยหรือประชาธิปไตยในอาเซียน: มุมมองของ Alexis de Tocqueville.” **วารสารเอเชียศึกษา ฉบับปฐมฤกษ์** 15,5: 23-63.

Chanrochanakit, P. (2011). “Deforming Thai Politics As Read through Thai Contemporary Art.” **Third Text** 25,4: 419-429.

3. นิตยสารหรือหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์เผยแพร่). “ชื่อบทความ.” **ชื่อนิตยสาร/หนังสือพิมพ์** (วันที่ เดือน ที่) : หน้า.

มุฮัมหมัดอิลยาส หล้าปริง. (2554). “จะเอายังไงกับภาคใต้?” **มติชน** (3 มิถุนายน) : 15.

4. บทความจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). **ชื่อเรื่อง**. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี ที่สืบค้น, จากชื่อเว็บไซต์.

สมชาย ภาณุสวัสดิ์. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่าง AEC และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน**. ค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www.mfa.go.th>

***** หมายเหตุ** ต้นฉบับบทความที่นำส่งจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์และคำแนะนำการเขียนที่กำหนดเท่านั้น จึงจะได้รับพิจารณาดำเนินการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์สามารถดูรายละเอียดการจัดเตรียมต้นฉบับได้ที่ www.asia.ru.ac.th

126 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 7 ฉบับที่ 14

แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารรัฐศาสตร์พิจารณา
ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วันที่.....

ชื่อ..... นามสกุล.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ขอสมัครสมาชิกวารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

☐ รับวารสารรายปี 2 ฉบับ 360 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

☐ รับวารสารรายปี 4 ฉบับ 700 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

☐ รับวารสารรายปี 6 ฉบับ 1,000 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

พร้อมนี้ได้ชำระค่าสมาชิกเป็น

☐ เงินสด

☐ โอนเงินเข้าบัญชี ธนาคารทหารไทย

สาขารามคำแหง ชื่อบัญชี “ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา ม.ร.” เลขที่บัญชี 156-2-27622-8

ลงชื่อ.....

วันที่.....

โปรดส่งหลักฐานและใบสมัครสมาชิกมาที่

ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา คณะรัฐศาสตร์ ชั้น 2 ห้อง 207

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์ 02-310-8483 - 89 ต่อ 127 ,096-334-9477

อีเมล asianstudies.ru@gmail.com เว็บไซต์ www.asia.ru.ac.th

128 วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์

ปีที่ 7 ฉบับที่ 14

Subscription Form for the Journal of Political Science Critique
Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty of Political Science,
Ramkhamhaeng University.

Date.....

Name.....Surname.....

Address.....

.....

Tel.....Fax.....

I/We would like to subscribe to the journal for:

☐ Bi-Annually 2 Issues 360 BTH Start.....

☐ 2 Year 4 Issues 700 BTH Start.....

☐ 3 Year 6 Issues 1,000 BTH Start.....

☐ Cash

☐ Transfer to account TMB Bank Public Company Limited
Ramkhamhaeng Branch: Account Name: Centre of Politics,
Social and Area Studies. RU. No. 15-6216-50-25

Signature.....

Date...../...../.....

วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา 129

ปีที่ 7 ฉบับที่ 14

Please send this form and your payment confirmation to

Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty of Political Science,

Ramkhamhaeng University, Huamak, Bangkapi, Bangkok, 10240

Tel: 02-310-8483-89 ext.127 ,096-334-9477

E-mail. asianstudies.ru@gmail.com Website: www.asia.ru.ac.th